özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

- Parlak Vaadlerden Gerici Eylemlere
- GÜNÜMÜZ DEVRiMCi HAREKETiNiN BAZI SORUNLARI
- AKSA'nın 19. Kongresi
- ARNAVUTLUK GÖZÜYLE ÇiN POLiTiKASI

43
ARALIK

özgürlük yolu aylık siyasi dergi

ARALIK: 1978
YIL: 4
SAYI: 43

İÇİNDEKİLER

Parlak Vaadlerden Gerici Eylemlere 3
Günümüz Devrimci Hareketinin Bazı Sorunları 10
AKSA'nın 19. Kongresi 36
Arnavutluk Gözüyle Çin Politikası 37
Aydınlık Gazetesi ve CİA'nın Şeref Madalyası 49
Filistin Halkı Yenecektir 55
Emperyalistlerin Zalim Şah Rejimini Kurtarma Çabaları Boşunadır 62
Ciddiyetini Yitiren Nobel Ödülü 66

SANAT-EDEBİYAT

Kürt Halkının Kültürü 68
Casım û Tosın / *Eminê EVDAL* 74
Çend Lawık Jı Aliye Dersım 86

Sahibi: *Faruk Aras* — Y. İşleri Müdürü: *S. Sırrı Feroğlu* — Yönetim ve Haberleşme Adresi: Dizdariye Medresesi Sokak Deniz Apt. No 8-8, Çemberlitaş - İstanbul — Abone Yıllık: 200 TL. Altı Aylık: 100 TL. Dış Ülkeler İki Katıdır. — İstanbul Dağıtım: *TAN-DA* — Ankara Dağıtım: ANKARA BÜROMUZ: Sümer Sokak Beyaz Apt. 12/2 Demirtepe - ANKARA — Baskı: Kültür Matbaacılık — Dizgi: Evren Matbaası — Kapak: Işık Matbaası

Parlak Vaadlerden Gerici Eylemlere

Faşist terör, işsizlik ve döviz darboğazı gibi etkenlerle giderek yoğunlaşan ekonomik ve sosyal bunalım ortamında gericiliğin daha da saldırganlaştığı görülmektedir. Emperyalizme bağımlı ekonominin çıkarlarına hizmet eden çevrelerin kavram kargaşası yaratma çabaları da buna koşut olarak artmaktadır. Türkiye'de ilerici güçlerin ekonomik sosyal ve siyasal alandaki haklı mücadeleleri gerici sloganların arkasına sığınılarak bastırılmak istenilmektedir. Egemen güçlerin ortaya çıkan piyonlarının insan hak ve özgürlüklerine ters düşen gerici uygulamaları; kavram kargaşasının yaratıldığı, gerçeklerin ters yüz edilerek halka sunulduğu bir ortamda daha rahat bir şekilde hayata geçirilebilmektedir. Bugünkü bunalımın sorumluları bir taşla iki kuş vurmaya çalışmaktadırlar. Bir yandan kitlelerin haklı taleplerini karalıyor, diğer yandan da önlem adı altında kendi gerici çabalarını toplumun lehineymiş gibi gösteriyorlar. Kitleleri aldatmada Sosyal Demokrat CHP'nin diğer sermaye partilerinden hiç de geri kalmadığı ortadadır. Esasında sosyal demokrasinin tarihsel misyonu da budur.

Son zamanlarda ekonomik bunalımın ve anarşinin yaratıcıları ve sorumluları olmayan emekçi halk kitleleri için ciddi tehlikelerle dolu bazı yeni adımlar atılmaktadır. Böylece sömürücü güçlerin bunalımının faturası ezilenlere yüklenmek istenilmektedir. Gerek ideolojik alanda ve gerekse pratikte yürütülen çalışmalar kamuoyunu; işçi sınıfına, kürt halkına ve diğer çalışan yığınlara karşı düzenlenecek birtakım operasyonlar ve baskı uygulamalarına ses çıkarmayacak bir ortama çekmeye çaba sarfedilmektedir. Gerici ideoloji değişik birtakım görüşlere bürünerek kitleleri, somut hedeflerinden, gerçek amaçlarından saptırmaya ve yanlış şartlanmalarla onları afyonlamaya devam etmektedir.

Kürt halkının zulme ve baskıya karşı yükselen onurlu mücadelesini kırmak için tüm gerici ve şoven güçler tam bir dayanışma ve işbirliği içerisindedirler. Bu çevrelerden herbiri halkımıza diğerinden daha fazla düşman olduğunu göstermek için yoğun bir çaba harcamaktadır. Sömürgeci ilişkilerin sürdürülmesi, ırkçı baskı ve zulmün devamı için; gerici güçlerin, «hassas çevrelerin» gözüne girme yarışı; soysuzca günlük söz düellosunun vazgeçilmez bir unsuru olmakta devam etmektedir. Fakat bu oyunlar oynanırken de halkımızın karşısına çıkıp birtakım sahte pozlara girilmekte ve halkın kandırılması, uyutulması için akılalmaz canbazlık gösteriler sergilenmektedir. Ancak, ulusal ve sosyal uyanışın vardığı boyutlar bu tür sahte gösterilerin çirkinliğini ve anlamsızlığını karanlıktan ışığa çıkarmaktadır.

Halkımıza ve tüm ilerici, devrimci güçlere karşı düzenlenmek istenen operasyon önerileri hem iktidar ve hem de muhalefet çevrelerinden gelmektedir. Tabii bu, aralarında yöntem farklılıklarının bulunmadığını ve aralarındaki çekişmelerin sona erdiği anlamına gelmez. Son zamanlarda iktidar ile muhalefet arasındaki çatışma artmış, egemen güçlerin muhtelif kanatları arasındaki bunalım daha da derinleşmiş bulunmaktadır.

Hükümet kanadından gelen çarpıtmalara ve aldatmacalara bir iki örnek vermek gerekirse, Ecevit'in geçenlerde Van ve çevresinde yaptığı gezide söyledikleri ile hazırlanan bazı yasa tasarılarından bahsetmek yeter.

Ecevit yıllardır bir türlü yapılamayan deprem konutlarından bir kısmının sahiplerine verilmesi dolayısıyla Van'a gitti. Orada daha önce bitirilip dağıtılması gereken konutların MC' ler zamanında yapılmadığını ve haksız olarak geciktirildiğini, kendi iktidarı döneminde ise, halkı bu sıkıntılardan kurtarmak amacıyla daha çok konutun yapılması için çalışıldığını ve bunun büyük ölçüde gerçekleştirildiğini açıkladı. Onun bu konuşmasına çok sinirlenen Demirel, hemen televizyonda boy göstererek birtakım yanlış rakamlarla halkı kandırmaya çalıştıysa da beceremedi. Demirel ihale tutarının hepsini harcanmış para şeklinde göstererek kitleleri aklınca uyutmaya çalıştı, ama, ihale etmek ile onu gerçekleştirmenin aynı şey olmadığını ünlü suişleri müdürünün bilmesi gerekir. Daha doğrusu Demirel'in iktidarı döneminde yarım gün içerisinde bir özel şirkete sağladığı, ya da akrabalarına temin ettiği paranın yarısını dahi yıllarca depremden zarar görenlere harcamadığı kesin olarak ortadadır.

Demirel başbakanlığındaki hükümetlerin deprem felâketzedelerini ihmal ettikleri, konutları zamanında yapmadıkları, sağlanan yardımlarla birtakım kişileri zengin etikleri ve halkımızı göçe zorladıkları doğrudur. Aslında bu politika yeni değil, bu, Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğu günden bu yana sürdürülen politikanın bir parçasıdır. Ancak, şimdiki hükümetin yaptıkları da, öyle gösterildiği gibi halkı kurtarıcı şeyler değiller. Başbakan Ecevit bu tür fırsatları değerlendirmede ötedenberi oldukça ustadır. Bundan yararlanarak bol bol doğuyu kurtarma nutukları attı. Oysa gerçekleştirilen şey, yıllarca önce yapılması gerekenlerin küçücük bir parçasıdır. Şimdi bunu abartarak artık halkın dertlerinin sona ermekte olduğunu ileri sürmek ve bölgeye özel bir önem verildiğini tekrarlayıp durmak, burjuva devlet örgütünü ve onun birtakım eylemlerini sempatikleştirmeye çalışmak ve halkın bilinçlenmesini köreltmek amacından başka bir şey değildir.

Ecevit'in Özalp ilçesinde yaptığı konuşmada, Milli Güvenlik Kurulundan özellikle bahsetmek gereğini duyması da bunu doğrular bir olaydır. Hatırlanacağı gibi, Ecevit Van'a gitmeden önce anarşinin sorumluluğunu emekçilere ve kürt devrimcilelerine yüklemeye çalışan Demirel, MGK'nun ne yaptığını sormuştu. Ecevit bunun cevabını Özalp'ta verdi her nedense. Bazılarının Milli Güvenlik Kurulu'nun ne yaptığını sorduklarını, Milli Güvenlik Kurulu'nun sınır boylarında yaşayan halkın sorunlarını çözmeye çalıştığını ve bu yüzden de orada bulunduğunu anlattı. Yapılan şey, henüz ne olduğunu kimsenin bilmediği köy-kent projesi uygulamasına başlamasıyla ilgili bir çalışmaydı. Başbakan bunları söyledi ama, MGK'nun Ecevit'in gezisinden hemen önce yaptığı toplantıda sınır boylarındaki kaçakçılık olaylarını ele aldığı biliniyordu. Fakat Ecevit, Kurulun mayınlı tarlalar hakında ne karar aldığını bir türlü söylemedi. Oysa açıklanması gereken en önemli konu buydu o gün için. Hem Ecevit daha önceleri seçim propagandaları sırasında iktidar oldukları taktirde mayınlı tarlaları derhal kaldıracaklarını vaadetmişti. İşte üzerinde durulması ve cevaplandırılması gereken şey, tarlaları neden o ölüm tuzaklarından temizletmediğiydi. Yoksa vaadlerini unutmuş muydu? Acaba neden buna dokunmaktan özellikle kaçtı? MGK bu konuda ne düşünüyordu? Bunları açıklaması gerekmez miydi?

Ecevit yazın da Iraklı kürt savaşçılarının birbirlerine düşürülmesi sırasında Hakkari'ye gitmiş ve «ayırım gözetmiyoruz,

Kıbrıs'a sizleri gönderirken, hiç ayırım yaptık mı?» anlamında sözler söylemişti. İmha hareketi biçiminde geçen tatbikatların ardından gidip bu tür sözler söylemesi kuşkusuz yer ve zaman bakımından özenle seçilmişti.

Daha sonraki günlerde Senato'da anarşi konusunda genel görüşme açıldı. Burada da tüm kanatlar sol ve «bölücülük» diye adlandırılan kürt halkının haklı mücadelesinin tehlikelerinden —tabi kendileri için— bahsettiler. Hep bir ağızdan, koro halinde halkımıza olan düşmanlıklarını açıklamakta yarıştılar. İşin önemli yanı Başbakan da «bölücülük» hareketlerinin varlığını kabullendi ve bunların daha önceki yanlış politika yüzünden, özellikle MC'lerin kötü yönetiminden dolayı gelişme gösterdiğini belirtti. Bu nedenle de bazı öğretmenlerin Batıya gönderildiklerini de söyledi. Gerçekten de son zamanlarda Türkiye'de bugüne kadar görülen uygulamanın tam tersi durumlar ortaya çıktı. Pek çok öğretmen aniden ve haklı hiç bir gerekçe gösterilmeden yerlerinden alınarak Batı illerine verildiler. Bunun neden yapıldığı ise, Başbakan tarafından cevaplandırılmış durumda. Oysa bu iddiaları kanıtlayacak hiç bir ciddi kanıt yok ortada. Soyut birtakım iddialar ve kuşkusuz, düzenlenmiş bazı polis raporlarından ötürü yapıldı bunlar. Herhalde demokrasinin gereği olarak bu yola da başvuruldu...

Burada sömürgeci güçlere şunu açıkça sormak gerekir. Nedir bu bölücülük? Adını neden koymuyorsunuz onun? Elbette bu soruların cevabını veremezler. Çünkü onlar kürt halkının ulusal demokratik mücadelesinin adını söylemek istemezler. Kürt kelimesine ambargo koymuşlar. Kürt diye bir halkın olmadığını söylüyorlar ama, onun taleplerinden, doğal haklarına sahip olma isteklerinden de dehşetle korkuyorlar. Nasıl ki işçi sınıfının sömürüye karşı verdiği mücadelede haklı ve doğru istekleri çarpıtarak, babalarının çiftliği zannettikleri vatanın çıkarlarına ters göstermişlerse ve soyut kavramlar arkasına gizlenerek bastırmışlarsa, kürt halkının haklı isteklerini de «bölücülük» demagojisiyle önlemeye çalışmaktadırlar. Tabii bunun için her şeyden önce kitlelerin yanlış yönde şartlandırılmaları gerekir. Kelime oyunlarının başka bir amacı yoktur.

Tüm bu çabaların doğal sonucu olarak kitlelerin demokratik haklarının daha da baskı altına alınması için çalışmalar devam etmektedir. Hükümetin hazırladığı ve sözde anarşiyi önlemeye yarayacak olan son yasa tasarısı bunun açık bir örneğidir. Buna göre polis rahatlıkla herhangi bir kimsenin evine

girebilecek, kişilerin üzerlerini ve özel eşyalarını arayabilecek, kimlik kontrolü yapabilecektir.

Zaten gerekçeleri de her yana çekilebilecek bir niteliktedir. Örneğin kamu güvenliği bakımından gerekli görülmesi ve gecikilmesinde sakınca görülmesi gibi nedenler ileri sürülmektedir. Polisin bütün olayları, basit zabıta vakalarını dahi kamu çıkarı bakımından sakıncalı görmesi ve kişi haklarına tecavüz etmesi oldukça kolaydır. Valilerin yetkileri de oldukça genişletilmektedir. Vali, olayların meydana gelmesinden şüphelendiği takdirde orduyu yardıma çağırabilecek, yürüyüş ve mitingleri on gün erteleme yetkisine sahip olacak ve güzergâhını dilediği gibi değiştirebilecektir. Böylece bu hakkın kullanılması da ya engellenmekte, ya da yararsız hale getirilmektedir. Tasarıda dernekler de işlemez duruma getirilmek istenmektedir. Öğrenci derneklerinin çalışmaları çok kısıtlanmakta, kapatılmaları için valilere geniş yetkiler verilmekte, memurlardan bir kısmının dernek kuramaması hüküm altına alınmakta, kuranların çalışma alanları oldukça daraltılmaktadır. Politika yapmasını yasaklamak gibi bir ilkel düşünce tüm bu özgürlüklerin gasbı için gerekçe gösterilmektedir.

Bunlar sözde anarşiyi önlemek bahanesi ile getirilen baskı yasalarıdır. Oysa iyi bilinmektedir ki, anarşinin nedeni dernekler değillerdir. Anarşiyi birkaç derneğin işi gibi göstermek yapılabilecek en büyük yanlışlardan biridir. Esasında anarşinin sorumluluğunu taşıyan sermaye çevreleri konuyu bilinçli olarak bu şekilde çarpıtmaktadırlar. İşçi sınıfını ve diğer çalışan kitlelerin, devrimci demokratik güçlerin örgütlerini anarşinin nedeni olarak görmek, göstermek hükümeti çıkmaza sokar.

Anarşi, sermaye sınıfının besleyip büyüttüğü ve de ortaya saldığı amaçlı bir eylemdir. Nedeni ekonomik ve sosyal bunalımdır. Gerici güçler toplumda sömürüye ve baskıya karşı oluşan tepkiyi kendi çıkarlarına uygun alanlara çekmekte ve onu saptırmakta oldukça ustadırlar. Kendisinin yarattığı ekonomik çıkmazın sorumluluğunu emekçilere yüklemek, emekçilerin dişi tırnağı ile koparıp aldığı ekonomik-demokratik hakların yeniden gasp edilmesini sağlayacak «otoriter» bir rejimi getirmek, Kürt halkının yükselen mücadelesini boğmaya yönelik yeni kırım planları tezgahlayacak «eli sopalı» bir yönetim emperyalistlerin ve onların işbirlikçisi olan burjuvazinin gündemindedir. Böyle bir yönetimin gelmesini sağlayacak koşulların yaratılması da ancak anarşinin yükselmesi, faşist terör ve saldır-

ganlığın artırılmasıyla mümkün görülmektedir. Bu amaç ve programa uygun olarak geliştirilen anarşik ortamın sorumluluğunun emekçi kitlelere ve demokratik örgütlere maledilmesi mümkün değildir. Yer yer ortaya çıkan bireysel terörizmin emekçi kitlelerle ve onların örgütleriyle ilişkisinin olmadığı da herkesçe bilinmektedir. Anarşiyi yaratmada kullanılan birtakım dernekler vardır. Fakat bunlar Ecevit'in solda arayıp da bir türlü bulamadığı dernekler değil, aksine faşist güçlerin açıkça görünen ve cümle alemin bildiği MHP ve yan kuruluşları olan Ülkü Ocakları (kapatılmış! ÜGD başkanına göre kapatılamazmış) ve ÜGD'lerdir.

Türkiye'de sermaye sınıfının ve emperyalist çıkar gruplarının vurucu güçlerinden bir kısmını oluşturan MHP ve yan kuruluşlarının anarşiden sorumlu olduklarını bizzat Ecevit de açıkladı. Ayrıca belirttiğimiz gibi bu durumu halk kitleleri de en açık şekilde bilmektedirler. O halde terörizm önlenmek isteniliyorsa, onu yaratan kaynaklara inmek ve orada kurutmak gerekir. MHP, Ülkücü Gençlik Derneği ve benzeri örgütler kapatılmalı, yeniden örgütlenmelerine engel olunmalı, destek aldıkları güçler ortaya çıkarılıp hesap sorulmalıdır.

Yalnız bu yöndeki yasal önlemler de anarşiyi önlemeye yetmezler. Faşizmin her şeyden önce destek kaynaklarını kurutmak, kitlelerle olan bağlarını koparmak ve ayrıca karşısına kitlelerle birlikte çıkmak gerekir. Halk kitlelerini bir kenara iterek birtakım yasal önlemlerle faşizmin engellenemeyeceği ortadadır. Oysa iktidar anarşiyi önlemek bahanesi atlında anarşiyi önlemede kendisine ciddi destek sağlayacak olan kesimlerin üzerine gitmektedir. Bunun nedeni de gerici egemen sınıflarla sağ sosyal demokrasinin anarşinin kaynağını sağda değil de, sol kesimde aramalarından kaynaklanmaktadır. Böyle bir anlayışın faşist bir diktatörlük peşinde koşan güçlere nasıl hizmet edeceği ortadadır.

Bugünkü CHP iktidarının, faşizme karşı mücadele veren kitlelere karşı anti-demokratik girişimlerde ve uygulamalarda bulunarak, kitleleri pazifize ederek, örgütlü ve etkin mücadelenin önüne yeni engeller çıkartarak faşist terörü ve saldırganlığı durdurması düşünülemez. Bu tutumla ancak faşist saldırganlığın daha da tehlikeli boyutlara vardırılmasına yardımcı olunur. Emekçi kitlelerin büyük tepkisine neden olan ve oldukça anti-demokratik bir nitelik taşıyan son «Anarşiyi önleme tasarıları» bunun somut örneğidir.

Ayrıca şunu da belirtmekte yarar vardır. Bu tür yasa değişiklikleriyle kitlelerin haklı mücadeleleri durdurulamaz. Sömürücü güçler bugüne kadar bu yola çok başvurdular. Kendi yaptıkları anayasayı değiştirdiler. Baskı kanunlarını kaldırmadılar, yeni maddeler eklediler. Fakat mücadele sürdü, ilerlemeler kaydetti. Yapılacak yeni değişikliklerle insan hak ve özgürlüklerinin daha çok ayaklar altına alınacağı ve emekçilerin çalışma koşullarının zorlaştırılacağı muhakkaktır. Ancak, gene de mücadele durmayacak, sürüp gidecektir. Taa ki başarıya ulaşana kadar.

Bu, kitlelerin bazı şeyleri öğrenmesine de yardımcı olacaktır. Mayınlı tarlaları kaldıracağını vaadederek iktidara geldikten sonra konuya hiç değinmemek, memurlara sendikal haklar verileceğini söyleyip tam tersine dernek kurma haklarını dahi ellerinden almaya kalkışmak halk kitlelerini sosyal demokratların ne olduklarını anlamalarına yardımcı olacaktır. Ondan sonra da sermaye sınıfının çıkarlarını korumak için bol keseden verilen sözlerin yerine getirilemeyeceğini bilerek hareket edeceklerdir.

GÜNÜMÜZ DEVRİMCİ HAREKETİNİN BAZI SORUNLARI

Barış, Demokrasi, Toplumsal İlerleme ve Kapitalist Olmayan Yol

BARIŞ MÜCADELESİ:

Günümüzde barışı korumak uğruna verilen mücadele önemli aşamalar kaydetmiş bulunmaktadır. Bu sonuç tüm dünya devrimci-demokrat güçlerinin sosyalist sistemin öncülüğünde verdikleri uğraşılar sonucunda elde edilmiştir. Teorik ve pratik planda yıllarca süren yoğun çaba, barış sorununun dünyada bugünkü düzeyde tartışılmasını ve savunulmasını sağlamıştır.

Barışın en kararlı savunucuları sosyalistlerdir. Çünkü sosyalizm savaşlara neden olan sömürüye karşıdır. Bu tür üretim ilişkilerine son verir. Ancak bugün dünyanın sadece bir kısmında sosyalist sistem mevcuttur. Buna rağmen sosyalizmin dünya çapında kurulamadığını ileri sürerek, yani sömürüye dayanan toplum biçimlerinin var olduklarını söyliyerek savaşlara karşı çıkmamak diye birşey düşünülemez.

Rusya'da 1917 devriminin patlak vermesiyle birlikte devrimci iktidar barışı hayata geçirmek için ciddi çabalar içerisine girdi. Lenin, bu dönemde Barış içerisinde yan yana yaşama ilkesini ortaya attı. Bu ilke geçici ve taktik nedenlere dayanmıyordu. Bu, devrimcilerin en ciddi amaçlarından biri olarak gündeme getirilmişti. Ancak devrimciliği hayaller üzerine kuran çevrelerden buna karşı itirazlar yükseldi. Fakat Lenin işçi sınıfını «vatanı savunmak» ikiyüzlülüğü ile emperyalist savaşta çarpışmaya çağıran sosyal şövenlerin maskelerini düşürdüğü gibi, barışçı çabalara sosyalistlik görünümü altında karşı çıkanlara da hakettikleri cevabı verdi.

Lenin'e göre sosyal sistemleri farklı olan ülkelerin barış içerisinde yan yana yaşamaları mümkündü. Bunun nedenlerini öğrenebilmek için yirminci yüzyılda kapitalizmin ulaştığı tekelci aşamayı iyi tahlil etmek ve savaşların çıkmasından kârlı çıkacak olan güçlerin kimler olduklarına bakmak gerekir.

Savaşları Emperyalistler İsterler:

Emperyalizm sürekli olarak saldırı savaşlarını çıkartır ve körükler. Yirminci yüzyıla girildiğinde kapitalizm, artık serbest rekabetçi dönemini sona erdirmişti .Tekelci kapitalizm olan emperyalizmde bunalımlar, eskiden olduğu gibi tek tek ülkelerde ve yalnızca ekonomi alanında çıkmıyordu. Emperyalizm bu dönemde genel bunalımlara sürükleniyor ve bunalım etkisini yalnızca ekonomide değil, toplumsal hayatın tümünde gösteriyordu. Dünyada sömürgeleştirecekleri boş yer bulamadıkları için, emperyalist ülkeler birbirlerinin ellerindeki sömürgelere göz diktiler. Onun için aralarındaki çıkar mücadelesi arttı. Keskinleşen çelişkiler onları hesaplaşmaya götürdü ve Birinci Dünya Savaşı çıktı. Savaş, Almanya ile ortaklarının yenilgisini getirdi. Ama Alman tekelci sermayesi boş durmadı. Yeniden, daha büyük bir güçle hem, başarı kazanmaya başlayan Sovyetlere, hem de diğer ülkelere saldırmak suretiyle kayıplarını gidermeye çalıştı. Sonunda Hitler iktidara geldi ve İkinci Dünya Savaşını başlattı. Ama kazanan Sovyetler Birliği oldu ve birçok Avrupa ülkesinde Halk Demokrasileri kuruldu.

Ayrıca ulusal kurtuluş mücadeleleri hız kazandı. Uluslar, üzerlerindeki köleci baskıları söküp atıyor ve bağımsızlıklarını kazanıyorlardı. Bu da emperyalizmin sermaye ve mal sürüm pazarlarını daraltıyor, hammadde bulmasını giderek güçleştiriyordu.

Görülüyor ki kendi ülkelerindeki işçi sınıfı ile diğer demokratik güçleri baskı altında tutan, başka halklara saldırarak onların zenginlik kaynaklarına el koyan ve onları bağımlı, sermaye yatırım alanları haline getiren, çıkarları zorunlu kıldıkça bir diğer emperyalist ülkeye saldırmaktan da geri durmayan emperyalizmdir. Emperyalizmin saldırgan olması, savaşlar çıkarması onun yapısından kaynaklanıyor. Çünkü emperyalist ülkelerde üretim araçlarının büyük bir bölümü tekellerin elindedir. Bunlar her çeşit zor ve şiddet yöntemine başvurarak kendi eğemenliklerini sürdürmeye, artık-değer miktarını çoğaltmaya çalışırlar. Bunun için iç sömürü yetmez. Ellerindeki fazla sermayeyi yatırıp sömürecekleri ülkeler, ucuz hammadde ve insan gücü kaynakları, mal ihraç pazarları bulmak zorundadırlar. Böyle yapmadıkları taktirde varlıkları tehlikeye girer.

Sosyalistler Niçin Barışçıdırlar?

Sosyalist ülkeler savaşı istemezler. Çünkü ekonomileri planlıdır. Uyumlu olarak gelişirler. Üretimde başıbozukluk, anarşi mevcut değildir. Sosyalizmde üretim araçları belli kişilerin ve tekellerin mülkiyetinde değildir. Bu yüzden de başkalarını sömürerek kâr arttırma olayının maddi temelleri ortadan kaldırılmıştır. Sosyalistler için önemli olan, kaynakları uyumlu bir tarzda en hızlı bir biçimde seferber etmek, halkın maddi, kültürel ve sosyal ihtiyaçlarını en kısa sürede karşılamaktır. Bu çabaların başarıya ulaşabilmesi için de sosyalist iktidarların barışa ihtiyaçları vardır. Çünkü savaşta, kaynaklar yukarıda belirttiğimiz amaçlar için değil, savaş gereksinmelerini gidermek için kullanılırlar. Savaş ekonomiyi tahrip eder. Açlık getirir. Toplumda ahlakî ve moral çöküntüye neden olur. Tekelci kapitalizm savaşa ihtiyaç duyar, çünkü, savaş harcamalarının artması atıl sermaye için yatırım alanları açar, stokta bulunan mallar satılabilir, büyük kârlar elde edilir.

Ancak emperyalizm savaş kışkırtıcılığı yaparken açıktan açığa bunu yaptığını göstermez. Tekelci güçler sürekli olarak barışçı olduklarını ileri sürerler. Ayrıca sosyalizmi saldırgan olarak göstermek için çok yoğun bir çaba sarfederler. Daha Sovyet Devriminin başlangıcında, barış çabalarını sürdüren Lenin'in bu uğraşılarını taktiksel bir hareket olarak değerlendirdiler. Oysa devrim önderinin barışa ne kadar büyük önem verdiği ortadaydı. Ancak emperyalizm sosyalizmin barışçı çabalarını tersyüz ederek halka sundu. Amaç açıktı: Hayali Sovyet saldırganlığını kitleler arasında yaymak ve sosyalistleri gözden düşürmek. Sovyetler Birliğini saldırgan olarak tanıttılar, ama ona saldıran kapitalist ülkeler oldu. Büyük kayıplara ve yıkıma malolan iç savaşı desteklediler. Sovyet Hükümeti tüm bu karşı-devrimci saldırıları boşa çıkardıktan sonra da, emperyalizmin iddialarının tersine, hiç bir ülkeye saldırmadı. Zaten önünde sosyalizmi zafere götürmek dururken böyle bir maceraya atılmak için hiç bir haklı neden yoktu.

Emperyalizm İkinci Dünya Savaşını başlattı. Sovyet halkları onlara hakettikleri dersi verdiler. Sosyalizm büyük bir zafer kazandı. Ancak savaşın bitmesiyle birlikte Amerikan tekelleri başta olmak üzere tüm emperyalist çevreler anti-sovyetik propagandayı yoğunlaştırdılar. Bu insanlık dışı ve çirkin bir oyundu. İkinci Dünya Savaşının bitmesinden hemen sonra ABD'de Mc Carty'cilik aldı yürüdü. Önceleri Sovyetler Birliği'nin ABD'ye saldıracağı yolunda propaganda yapıldı. Sonra hayali suçlular yaratıldı. Çok sayıda insan izlendi, işkenceye tabi tutuldu ve sonunda uydurma bir gerekçe ile Rosen-

berg'ler asıldı. Sonradan tüm bunların yalan oldukları, anti-komünist propagandanın maşası olarak kullanılanlar tarafından da açıklandı.

Esasında Sovyetler Birliği'nin 2. Dünya Savaşından sonra ABD'-ye saldırması mümkün değildi. Çünkü Sovyetler 20 milyon ölü ve yanmış, yıkılmış, açlığın kol gezdiği bir ülke ile karşı karşıyaydılar. Acil olarak bu yıkıntıyı gidermek zorundaydılar. Ama ABD tekelci sermayesi soğuk savaşı canlı tutmak, dünyanın çeşitli ülkelerinde çıkarlarını korumak amacıyla girişeceği insanlık dışı olayları, savaşları ve darbeleri haklı göstermek için bu yola başvurdu. Yoksa halk kitleleri büyük askeri harcamalara ve maceracı girişimlere karşı çıkardı. Bir kere komünizmi öcü haline getirdikten sonra, tekelci sermaye nerede bir saldırganlık hareketini başlatırsa ve halkın temel ihtiyaçlarını karşılamakta kullanacağı kaynakları askeri alanlarda harcarsa ve halk çocuklarını ölüme gönderirse karşı çıkan olmaz. Nasıl olsa orada komünizme karşı savaşıldığı yolunda toplum afyonlanmıştır. Nasıl ki sömürgeciler medeniyet adına, demokrasi aşkına halkları katledip, insanları köle hale getirmişlerse, emperyalizm de komünizme karşı savaşmak bahanesiyle böyle davranıyordu.

Soğuk savaş hem tekellere büyük kârlar sağladı, hem de ikinci dünya savaşı yıllarında Avrupa ülkelerinde büyük bir itibar kazanan komünistleri, demokratları baskı altında tutma malzemesi oldu. Savaş yıllarında; halk kitleleri faşist işgallere, anti-demokratik uygulamalara karşı en kararlı bir biçimde savaşanların sosyalistler olduğunu gördüler. Pratik hayat, vatan nutukları atıp kahramanlık taslamalarına karşılık, sermaye çevrelerinin, çıkarları için vatanı işgalcilere satmaktan geri kalmadıklarını gösterdi.

Günümüzde barış yolunda sürdürülen çabalar ne kadar başarı kazanırsa, silahlanma yarışı o derece azalır. Bundan tekeller zararlı çıkarlar. Çünkü tekeller yatırımlarını kâra yönelik olarak yapmışlardır. Silah siparişlerinin azalması halinde büyük kayıplara uğrayacak ve rekabette gerileyeceklerdir. Üstelik de birçok işçiyi sokağa atmak zorunda kalarak sosyal patlamalara yol açacaklardır. Çünkü silah satışlarının azalması sermaye ve imal edilmiş mal stoklarını eritememeleri sonucunu doğurur.

Militarizmin güçlendirilmesi, içerde de saldırganlığın arttırılması ve işçi sınıfı ile diğer barışsever güçlerin baskı altında tutulması için gerici güçlere malzeme hazırlar.

Askeri harcamalar, kaynakların büyük bir bölümünü emerek ülkelerin kalkınma çabalarını baltalar. Özellikle sömürge, yarı-sömürge ve azgelişmiş ülkeler için bu sorun çok ciddidir. Bu ülkeler, halkın ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak yerine, çoğu zaman emperyalizmin silah artıklarına büyük paralar yatırırlar.

Bazı askeri harcamalar modern ve yüksek fiyatlı araçları, tesislere gitse bile büyük bir bölümü demode olmuş ve günümüz savaşlarında kullanılma niteliklerini yitirmiş, emperyalistlerin atmak zorunda kaldıkları silahlara gider; ve onunla hem içerde halk baskı altında tutulur, hem de emperyalizme bekçilik görevi üstlenilir.

Savaş Kaçınılmaz Değildir.

Günümüzde bazı çevreler savaşların kaçınılmaz olduğunu ileri sürerek, barışçı çabaları küçümserler. Oysa nükleer silahların dünyayı yok edecek derecede geliştiği bir dönemde savaş çıkarmak sanıldığı kadar kolay değildir.

Kuşkusuz bugünde emperyalizm varolduğu, sömürü dünyanın büyük bir kısmında varlığını sürdürdüğü ve sömürgecilik hareketleri tamamiyle tasfiye edilemediği için savaşları yaratan maddi koşullar mevcuttur. Gerek emperyalistler arası ve gerekse sosyalizm-kapitalizm arasında çelişki vardır. Sömürge ülkelerin yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynakları talan edilmekte, ulusların özgürce iradelerini belirleme haklarına saldırılarak ırkçı baskılar sürdürülmektedir. Tüm bunlar savaşların çıkmasına neden olabilir. Üstelik emperyalizm günümüzde bir yandan eski mevzilerini kaybetmemek için çalışırken, bir yandan da etki alanlarını genişletme çabası içerisindedir. Onun can çekişen kapitalizm olduğunu unutmamak gerekir. Geriledikçe saldırganlığının artması, savaşa baş vurması her zaman için mümkündür.

Emperyalistler savaş çıkarabilirler, ama bu **mutlaka** böyle olacak demek değildir. Çünkü bugün sosyalizm sistem haline gelmiştir. Sosyalist hareket giderek güçlenmekte ve itibar görmektedir. Üstelik dünya demokrasi güçlerine öncülük etmek ve saldırganlıklar önlemek gibi ciddi bir çaba göstermektedir. Sosyalist sistem, kapitalist ülkelerin işçi sınıfları ve ulusal kurtuluş mücadelesi veren halklar birleşik bir güç oluşturmaktadırlar. İşte emperyalizm savaşa başvurmadan önce bu gücü hesaba katmak zorundadır. Savaş çıkarmaya ne kadar ihtiyaç duyarsa duysun, eğer kazanacağından emin değilse bu yola neden başvursun? Emperyalistler intihar etmek anlamına gelebilecek olan bir savaşı çıkaracak kadar bilinçsiz midirler?

Diyelim ki emperyalizmin böyle bir savaşı kazanma olanağı mevcut. Gene de mutlak surette bu yolu deneyecek anlamına gelmez bu. Bir kere bu ülkelerde mevcut bulunan ve savaşa karşı çıkan muazzam güçler vardır. Tekellerin denetimlerindeki iktidarlar kendi halklarına bunun nedenlerini açıklamak zorundadırlar. Ayrıca nük-

leer çağda kazanan, kaybeden tarafların ikisi de kaybetmiş olabilirler. Doğayı öldürecek derecede güçlü olan nükleer silahların kullanılacağı bir savaşı emperyalizm göze alamaz kolay kolay. Bu nedenledir ki emperyalistler savaşı isterler, saldırgandırlar, ama mutlaka bu yola başvuramazlar.

Çin yöneticileri de bir dünya savaşı çıktığı taktirde bir veya bir buçuk milyar insan ölebileceğini, ama bunun önemli olmadığını söylüyorlar. Onlara göre bu kadar çok insan ölse bile yerine daha özgür halklar ve devrimci iktidarlar çıkar. Bu, sadece ve sadece, maceracı bir eğilimin gevezece açıklanmasıdır. Önce şunu belirtmek lazım. Bu savaşı devrimci güçlerin kazanacaklarını kimse garanti edemez. Öyle olsa bile kullanılacak nükleer silahlar dünyayı yaşanamaz hale getirecekler. Bunun ötesinde bu savaş birçok ülkedeki bütün insanları ve diğer canlıkları yok edecektir. Bu ülkelerin devrimcileri başka yerlerde kurulacak hayali devrimci iktidarları düşünerek kendi halklarının ve bizzat oradaki devrimcilerin de yok olacakları bir savaşı kimin çıkarı için istesinler? Görülüyor ki bu düşüncenin insanlık için hiçbir yararı yoktur. Zaten bu şekilde bol keseden atan Çin yöneticileri de bugün emperyalizmle oturup sözde barış planları yapmakta, Iran Şah'ına giderek onunla barış yolunda (!) görüşmeleri yapmakta, dostluklar kurmaktadırlar.

Barış Çabaları Sınıf Savaşının Duracağı Anlamına Gelmez:

Barış mücadelesinin özünü çarpıtmaya çalışan bir diğer görüş de, barış için mücadelenin, sınıf savaşından vazgeçme ve kapitalizmle oturup anlaşma şeklinde yorumlanmasıdır. Oysa pratiğin kendisinin de gösterdiği gibi, barış çabaları sınıf savaşını ve ulusal kurtuluş mücadelelerini durdurmamakta, tam tersine onların gelişmelerine yardımcı olmaktadır. Esasında barışçı çabalara karşı çıkanların açık olarak ortaya çıkıp Lenin'i suçlamaları gerekir. Belki bir gün çıkar ve barış içerisinde yan yana yaşama ilkesini savunan devrimin bu büyük ustasını sınıf savaşını reddetmekle suçlarlar, hiç belli olmaz. Lenin bizzat barış içinde yan yana yaşamanın kapitalizmle barış yapmak anlamına gelmediğini belirtmiştir. Leonid Brejnev ise bu konuda şunları söylüyor: «SBKP'nin çıkış noktası evvelce de, şimdi de aynıdır. Kapitalist ve sosyalist sistemlerin sınıf savaşı ekonomi, politika ve doğal olarak ideoloji alanında süreduracaktır...»

Yukarıdaki sözler yoruma gerek bırakmıyacak derecede açıktır. Barışçı uğraşıların amacı sosyalizm-kapitalizm çelişkisini yoketmek değildir. Zaten böyle birşeyin olması maddeten mümkün değil. Bu çelişki uzlaşmazdır ve sosyalizmin zaferiyle sonuçlanacaktır. Sınıf savaşı en kararlı bir biçimde verilecektir.

Sosyalistler zorunlu olmadıkça savaşın çıkmasını engellemeye çalışırlar. Çünkü savaşlar toplumsal bünyede büyük tahribatlar yaparlar. Topluma kin ve düşmanlık tohumlarının ekilmesine zemin hazırlarlar. Burjuvazi bunların yarattığı imkânlardan yararlanarak halkları birbirine düşman gibi göstermeye çalışır. Bu yolda büyük mesafeler alır. Bugün Türkiye'de sürekli olarak Rus, Ermeni ve Rum düşmanlığının yaygınlaştırılmak istenmesi burjuvazinin bu konudaki çabalarına bir örnektir. Savaşlar üretici güçleri de tahrip ederler. Toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan geri kalmalarına neden olurlar. Bütün bunlar sosyalistlerin barışı savunmalarına haklı gerekçelerdir. Buna karşılık haklı savaşları destekler ve onun içerisinde yer alırlar. Haklı savaşlar, sosyalizm uğruna verilen savaşlar ve ulusal kurtuluş mücadeleleridir; emperyalizmin saldırılarını püskürtmek uğruna girişilen savaşlardır. Bunlar haklı savaşlardır, çünkü sömürüyü ve ırkçı baskıları ortadan kaldırmaya yönelmişlerdir. Sosyalistler ise barışı savunurlar ama haklı savaşlarda yer almaktan çekinmezler. Onların nasıl mücadele ettiklerini, savaştıklarını emperyalistler ve uşakları Vietnam'da, Küba'da, Angola'da görmüşlerdir.

Emperyalistler, sömürgeciler ve diğer gericilerin insanlık dışı planlarından vazgeçmedikleri dünyamızda, barış içinde yanyana yaşamak barışı savunmak silahlı mücadeleden tamamıyla vazgeçmek demek değildir. Emperyalistler, sömürgeciler silah zoruyla barışı bozdukları, şu veya bu halka egemen olmaya kalktıkları zaman, elbette kendilerine silahla gereken cevap en sert şekilde verilecektir. Barış içinde yanyana yaşamak ilkesi, zalimle mazlum, sömürgeci ile kurban arasındaki ilişkilerde uygulanamaz. Kendi kurtuluşunu ve özgürlüğünü silahla korumak, emperyalistlerin saldırı ve baskılarına karşı silahla mücadele etmek her halkın kutsal hakkıdır.

DEMOKRASİ MÜCADELESİ:

Günümüzde demokratik hareketler dünya çapında ileri boyutlar kazanmış bulunmaktadır. Toplumsal hayatın her alanında etkinliğini duyurmak göreviyle karşı karşıya bulunan işçi sınıfı ve diğer demokrasi güçleri ulusal ve uluslararası düzeyde bu alanda mücadele eder. Çünkü çağımızda gerileyen emperyalizm, tekelci niteliğinden kaynaklanan anti-demokratik uygulamaları her zaman gündeme getirmektedir. Bizzat Finans-kapital, egemen olduğu bazı gelişmiş kapitalist ülklerde faşizmi gündeme soktuğu gibi (Almanya, İtalya), çıkarlarının zedelenmesi, halk kitlelerinin anti-emperyalist bir çizgide sömürüye karşı bilinçlenmesi halinde, kendine bağlı güçleri hareke-

te geçirerek azgelişmiş ülkelerde de faşizmi, baskı düzenlerini uygulatabilmektedir.

Demokrasi Sınıfsaldır:

Demokrasiden bahseden sınıf ve güçlere baktığımızda, gerçekten herkesin bu kavramı kullandığını ve ona sahip çıktığını görürüz. İşçi sınıfı ve onun yanında yer alan diğer demokrasi güçleri bunun mücadelesini veriyorlar. Öte yandan burjuvazi ve taraftarları da ağızlarından demokrasi sözcüğünü düşürmüyorlar. Sırf bu da gösteriyor ki saf bir demokrasi yoktur, yani: Demokratik hak ve özgürlükler sınıflı bir toplumda, bütün sınıf ve tabakalar için aynı ölçüde olamaz. Esasında demokrasinin taşıdığı anlam, çıkarları birbirleriyle çelişen sınıflar için farklıdır.

Sömürü çevreleri demokrasiden bahsederlerken güçlerinin yettiği kadar işçi sınıfını ve diğer emekçi tabakaları baskı altında tutmayı isterler. Onlar için bu güçler üzerindeki baskı ne derece artarsa toplum o derece demokratiktir. Çünkü diledikleri gibi hareket etme, rahatça sömürebilme olanaklarına bu şekilde daha rahat kavuşurlar. Örneğin bir kapitalist için, işçiye ne kadar düşük ücret verebilirse, onu istediği zamanda işinden atabilir ve baskı altında tutabilirse bu demokratik bir ortamdır. Çünkü kârı artmaktadır. Kâr sağlama hürriyeti geniştir. Oysa işçi için durum tam tersinedir. İşçi patronun aksine iş güvenliğine ne kadar çok kavuşur, geçimini rahat temin eder ve işinden atılma tehlikesini ortadan kaldırırsa o derece geniş demokratik haklara kavuşmuş demektir. Görülüyor ki patronun istediği demokrasiyle işçininin ki birbirine ters yöndedir. Patron artı-değeri çoğaltmaya, işçi ise aza indirmeye ve giderek siyasal iktidarı elde etmek suretiyle ortadan kaldırmaya çalışır.

Ama burjuvazi çıkarları gereği demokrasinin sınıfsal olduğunu inkâr eder. Çünkü o her şeyden önce sınıf çelişkilerini ve çatışmaları örtbas etmeyi hedef alır. Vatan, millet nutuklarını duymamız bundandır. Bu yüzdendir ki sömürü çevreleri yürürlükteki ekonomik sistemin adını bile söylemek istemezler. Her gün «hürriyetçi nizam», «hür ve demokratik rejim» şeklinde sözler duyarız. Niye ekonomik sistemin kapitalizm olduğunu gizlemeye çalışıyorlar? Çünkü günümüzde artık kapitalizm dinamikliğini yitirmiş, sömürücü yüzü açığa çıkmıştır. Sömürü çevreleri ve sözcüleri bu nedenle düzeninin adını vermezler ama emekçi kitleleri kandırabilmek için kulağa hoş gelen ve içyüzünü gizlemelerine yarıyan yukarıdaki terimleri kullanırlar.

Demokrasi bütün toplum biçimlerinde var olmuştur. İlkel toplumun demokrasisi üretim araçlarının gelişmemiş olması ve üretimin

düşük bulunması düzeyine tekabül ediyordu. Artık değere el koyma söz konusu olmadığından baskı kuralları zor kullanan bir organ eliyle yürütülmüyordu. Yani devlet ve onun kurumları yoktu. Bunun yerine iş hayatını düzenlemeyi, yaşamayı devam ettirmeyi sağlayan yaşlılar meclisi topluluk üyelerinin tümü tarafından seçiliyordu. Ancak dediğimiz gibi bu toplum geri bir ekonomik ve sosyal yapıyı ifade ediyordu.

Köleci toplumda demokrasi kavramının çok geniş bir şekilde tartışıldığını görüyoruz. Köle emeğini sömüren köle sahipleri arasında tarih, felsefe, sanat çalışmalarının hızlandığını biliyoruz. İster istemez gerek bazı pratik sorunlara çözüm getirmek ve gerekse düşünce planında teorik olarak demokrasi kavramını tartışmak gerekmiştir. Demokrasi bu toplumlarda köle sahiplerinin hizmetindeydi. Ancak bazı halk tabakalarına sağlanan bir takım özgürlükler konusunda köleci devletler arasında farklar mevcuttu. İsparta ile Atina demokrasilerinin farklı oluşu gibi.

Feodal toplumlarda feodallerin egemenliği esastır. Kurallar onların çıkarlarına hizmet ettiği ölçüde mevcuttur. Bu yönetim tarzı serfler için baskı ve sömürü demektir, onlar feodal beylere kişisel bağlarla bağlıdırlar. Bu yüzdendir ki burjuvazi feodal düzene karşı çıkarken demokrasi kavramını geniş ölçüde kullanmış, feodal bölünmüşlüğün, ekonomik ve kişisel bağımlılık bağlarıyla feodale bağımlı olmanın anti-demokratikliğini vurgulamıştır. Burjuvazi vaadettiği demokratik haklar, özgürlükler sayesinde köylüleri, işçileri yanına çekmeyi başarmıştır.

Ancak dediğimiz gibi demokrasi sınıfsaldır. Bununla birlikte üretim araçlarının mülkiyetini elinde bulunduran sınıf, kurduğu baskı rejimine demokratik bir görünüm verebilir. Burjuvazi de böyle yaptı. Feodaliteyi tasfiye ettikten, üretim araçlarını kendi mülkiyetine aldıktan sonra verdiği sözleri unuttu. Demokrasi vaadlerini bir kenara itti elinin tersiyle. Bu sefer kendisi işçi sınıfını ve köylüleri ezmeye başladı. Okadar ki burjuvazi İngiltere'de toprakları otlaklar haline getirebilmek için, köylüleri yerlerinden kovdu, karşı çıkanları öldürmek amacıyla da «kanuni kan dökme hakkı»nı elde etti. Kapitalizmin birikim döneminde emekçilerin çektiği sıkıntılar ve acılar korkunçlaştı. Kâr için onların ölmelerinin ,ailece yokolmalarının hiçbir değeri kalmadı.

Burjuvazi bununla da yetinmedi. Dış ülkelere göz dikti. Afrika'yı, Asya'yı sömürgeleştirdi. Milyonlarca insanı çıkarı için öldürdü. Amerika kıtasında Kızılderili halk barbarca yok edildi. Zenciler köleleştirildiler. Onların sırtından kâr sağlama hürriyetini kullanan burjuvazi, böylece milyonlarca insanı yoketme hürriyetine de kavuştu.. Bü-

tün bunlar yapılırken de sömürge halklara medeniyet götürmek, onları kurtarmak ikiyüzlülüğüyle hareket edildi.

Yirminci yüzyıla girildiğinde artık kapitalizm yeni bir aşamadadır. Tekelci dönemi yaşamaktadır. Tekeller dönemi ise eskiye oranla daha çok demokrasiye karşıdır. Tekeller üstünlüklerini sürdürmek, rakiplerini yenerek daha çok güçlenmek için, hile, şantaj, zor ve savaşlara başvurmaktan geri durmazlar. Lenin tekelleri demokrasinin karşı kutbu olarak nitelendirmiştir. Tekeller demokrasiyi kaldırmak eğilimindedirler ama gene de tekelci kapitalist ülkelerde demokrasinin işleyişi farklılıklar gösterebilir. Bütün kapitalist ülkelerde aynı derecede uygulanan bir demokrasi aramamak gerekir. Tekeller her zaman anti-demokratik tavır içersinde olmakla beraber bu faşist bir yönetim mutlaka uygulanır anlamına gelmez. Finans kapital çıkarları geniş ölçüde tehlikeye girmekdikçe, bunalımları gerektirmedikçe faşizme gitmeyebilir. Ayrıca istese de bunu her zaman gündeme getiremez. Çünkü mücadele alanı sermayenin istedeği gibi at oynatacağı ölçüde boş değildir. İşçi sınıfı ne derece örgütlüyse, diğer demokrasi güçleriyle birlikte ne derece demokrasiyi kısma çabalarına karşı koyabiliyorsa tekellerin faşizmi gündeme sokmaları o derece güçleşir. Yani tekelci kapitalizmin demokrasinin düşmanı olması ile bu düşmanlığın faşist bir yönetime dönüşmesi her zaman çakışmaz.

Tekelci sermayenin en gerici, en şöven ve en kanlı diktası olan faşizm yalnız işçi sınıfına düşman değildir. O diğer çalışan tabakaları, küçük ve orta burjuvaziyi de ezmeye çalışır. Esasında tekeller, tekelci olmayan burjuvaziyi her zaman baskı altında tutarlar. Ayrıca emperyalizm faşizmi sadece tekelci aşamayı yaşayan kapitalist ülkelerde yürürlüğe sokmaz, kendine bağımlı durumda bulunan ve kapitalizmin yanısıra pre-kapitalist üretim ilişkilerinin bulunduğu ülkelerde de aynı şekilde kukla faşist yönetimleri işbaşına getirebilir. Latin Amerika'daki üniformalı faşist darbeler bunun örneklerini teşkil ederler.

Demokrasi Mücadelesi Küçümsenemez:

Demokrasi uğruna verilecek mücadeleyi küçümsemek karşı-devrime hizmet etmektir. Başta işçi sınıfı olmak üzere toplumdaki tüm demokrasi güçleri demokratik hak ve özgürlükler uğruna mücadele vermekle yükümlüdürler. Çünkü demokrasi bu sınıf ve tabakaların sorunudur. Onların hayati çıkarları buna bağlıdır. Lenin bunu defalarca ve çok açık bir biçimde ortaya koymuştur. «... Demokrasi mücadelesinin proletaryayı sosyalist devrimden uzaklaştıracağını, ya da

sosyalist devrimi gizleyip gölgeliyeceğini sanmak köklü bir yanılgıdır. Tersine başarı kazandığı halde gerçek demokrasiyi kuramıyan bir sosyalizm düşünülemiyeceği gibi eğer proletarya demokrasi için genel, sistemli ve devrimci bir mücadeleyi sürdüremiyorsa, burjuvaziye karşı zafer kazanmaya hazırlanamaz.»

Günümüzdeki önemi nedeniyle; demokrasi mücadelesi verilir mi, verilmez mi? Tartışmaları anlamını tamamen yitirmiştir. Yahut şu ülkelerde verilir, şunlarda verilmez şeklinde görüşler anti-marksist görüşler olmaktan öteye gidemezler.

Demokrasi mücadelesi emekçi kitleler için neden önemlidir sorusu akla gelebilir. İşçi sınıfının demokrasi için savaşması ve toplumu demokratikleştirmede önemli mesafeler katetmesi ona sömürüyü ortadan kaldırma mücadelesinde çeşitli olanaklar sağlar. Hiç birciddi hareket bunları küçümseyemez. Bu daha iyi örgütlenme olanakları sağlar. İşçi sınıfının görüşleri topluma daha çok maledilir.

Günümüzde demokrasi mücadelesine karşı çıkan bazı eğilimler mevcuttur. Sol revizyonistler bazı yanlış değerlendirmeler sonucu bu tür görüşleri savunurlar.

Bu kesim çoğunlukla bütün burjuva egemenliklerini aynı kaba koyar. Bunlara göre tüm burjuva iktidarları aynıdır. Örneğin «Türkiye'de CHP iktidarı ile MC'ler aynıdır» derler. «Metropol ülkelerde demokrasi olabilir ama Türkiye gibi ülkelerde olamaz. Çünkü buralarda sürekli faşizm vardır» şeklinde görüşlerin bilime ters düştüğü açıktır. Oysa emperyalizmi ve ona bağlı yerli egemen çevrelerin güçlerini çok abartmak ve bunların her zaman faşizmi uyguladıklarını, bu nedenle de demokrasi işinin devrimcilerin işi olmadığını söylemek meydanı gericilere terketmektir.

Bununla ilgili olarak önesürülen bir diğer görüşe göre kitleleri demokratık haklar peşine takmak reformizmi ve yozlaşmayı getirir. Devrimin başarıya ulaşmasını engeller. Elbette elde edilen demokratik mevzileri kapitalizmin egemenliği sürdüğü halde halk iktidarı biçiminde propaganda etmek görüşü yanlıştır. İşçi sınıfının mücadelesini köreltmeyi, burjuvazinin peşine takmayı amaçlayan reformist bir görüştür. Ancak devrimciler hem bu tür burjuva çarpıtmalarına karşı mücadele verir, hem de kazanılacak demokratik hakların gerçek işçi sınıfı iktidarının kurulması için elverişli koşulların hazırlanmasına yardımcı olacağını anlatarak doğru hedef gösterirler. Kapitalizmin egemenliği sona ermedikçe gerçek demokrasinin kurulamıyacağını, bunun için emekçilerin iktidara gelmeleri gerektiğini belirtmek, ama kapitalizm yıkılmasa bile verilecek demokrasi mücadelesinin zorunlu olduğunu bilmek ve bu yolda çalışmak devrimci mücadeleyi daha

güçlü kılar. Yoksa burjuvazi meydanı boş bulur ve demokrasiyi istediği gibi ortadan kaldırma imkanlarını elde eder.

Bunların dışında bazı küçük burjuva düşünceli gruplar sömürge ülkelerde demokrasi mücadelesinin olamıyacağı gibi bir görüşü ileri sürerek bu yoldaki uğraşıları küçümserler. Kuşkusuz böyle bir gerekçe ileri sürmek, ülkelerin somut durumunu tahlil etmemektir. Eğer sömürgeci güçlerle sömürge ülkelenin egemen sınıfları birlikte hareket ediyor ve ezen, ezilen ulusların emekçilerini dayanışma halinde sömürüyorlarsa ve attıkları her anti-demokratik adımla tüm işçi sınıfı gibi, sömürge ülkenin halkını da daha çok baskı altına alıyorlarsa, o zaman sömürge ülkenin halkı ile ezen ulus emekçileri neden birlikte bu baskı yöntemlerine karşı çıkmasınlar? Sömürgeci ülkedeki bütün iktidarlar aynı kaba konabilir mi? Her türlü demokratik hakka karşı çıkan ve katliamlar yapmaktan bir an için bile geri durmıyacak olan faşist bir iktidar ile sosyal demokrat iktidarları hangi mantıkla aynı kaba koyabiliriz? Örgütlenme, toplanma, söz söyleme ve diğer tüm demokratik haklara getirilen kısıtlamalar aynı zamanda sömürge ülkesinin halkının mücadelesini de güçleştiriyorsa, tüm emekçiler bundan zarar görüyorlarsa, demokrasi güçleri neden bu uygulamalara karşı güçlerini birleştirerek savaşmasınlar?

Vietnam İşçi Partisi'nin Birinci Sekreteri Le Duan'ın şu sözleri konuya ışık tutmaktadır: «... Lenin'in, "somut politik görevler somut koşullarla belirlenmelidir" önerisinden hareket eden partimiz 1936-39 döneminde bir yandan demokratik özgürlükler, iyi bir yaşam düzeyi ve barış isterken, bir yandan da gerici sömürgecilere (henüz sömürgeci yönetim tümüyle yıkılmadan) faşizme ve savaşa karşı savaşımı güncel görevler olarak ortaya koydu..» (1)

Le Duan'ın ortaya koyduğu bu somut çabalara neden gerek duyulmaktadır? Biliyoruz ki sömürge ülkenin halkı yıllarca ekonomik, sosyal kültürel baskı altında kalmıştır. Cehaletin kucağına itilen kitleler gerici düşüncelerden yakayı kurtaramamışlardır. Bu halkın kurtuluş mücadelesi içerisinde yer alan ve hele ona öncülük etmek iddiasına sahip olan devrimci-demokrat güçlerin bu bilgisizliği yenmeleri zorunludur. Bunun için bütün imkanları en iyi şekilde kullanmak gerekir. Halka tarihi hakkında bilgiler vermek, bugünkü koşullara hangi aşamalar ve uygulamalar sonucunda gelindiğini anlatmak, onu örgütlemek, dili ve kültürü üzerindeki baskılara karşı savaşmak, tabuları parçalamak, kurtuluşunun nerede olduğunu göstermek gerekir. Bunun başarılması için demokratik ortam daha elverişlidir. Bu ortamın demokratikliği çok kısıtlı olabilir. Ama bu kısıtlamalara kar-

(1) Le Duan - **Vietnam Devrimi** s. 42, Bilim ve Sosyalizm Yayınları

şıda mücadele verilmelidir. Siyasal hedefe varabilmek için halkı o doğrultuda bilince kavuşturarak savaşa sokmak zorunludur. Eğer kitlelerin demokratik hakları bir kenara itilirse, sendikalarda, meslekî örgütlerde ciddi olarak çalışılmaz ve meydan gericilere terkedilirse, kitleler kurtuluş mücadelesine nasıl katılırlar? Bütün mücadelenin demokratik taleplerle sınırlı olmadığı ortadadır. Ama bu talepler de küçümsenemez. Üstelik böyle bir anlayış bizi emekçilerin birliği gibi en ciddi bir Marksist ilkeyi geri plana itmeye götürür. Tüm ülkede işçi sınıfının kapitalist sömürüye karşı verdiği mücadele ile ezilen ulusun ulusal kurtuluş mücadelesini birbirinden uzak tutmak ve ortak düşmana karşı ortak mücadele vermemek devrimcilikle bağdaşır bir durum değildir. Zaten bu görüşleri öne sürenlerin de gerçek bir mücadeleye niyetleri ve güçleri yoktur. Demokrasi mücadelesinde yer almaya güçleri yetmediği için çoğu zaman onu küçümsüyorlar. Unutmıyalım ki siyaset sloganlarla veya kafa-kafaya vermekle değil, kitlelerle birlikte yapılır.

Demokrasi mücadelesi ile sosyalizm için verilen mücadele birbirinden soyutlanamaz. Sosyalizm için verilen mücadele slogan düzeyinde kalırsa hiçbir sonuç elde edilemez. Sosyalistler aynı zamanda en tutarlı demokratlardır. Onlar halkın yaşamını ilgilendiren bütün alanlarda faaliyet gösterirler. Hayatın içerisinde yer alarak somut gerçeklerden hareket ederek siyaset yaparlar. Emekçi kitlelerin düşüncelerini açıklama, yozlaştırıcı burjuva kültürü ve propagandasına karşı doğruları söyleme, siyasal olarak örgütlenme, mesken, sağlık, eğitim, işsizlik gibi sorunlarını ortaya koyarak çözümler talebinde bulunma gibi uğraşıları küçümsemek sosyalistlerin işi değildir. Siyaset ancak somuta indirgenerek, kitlelerin talepleriyle birleştirildiği zaman başarılı olabilir.

Demokrasi Güçleri:

Finans kapitalin egemen olduğu ülkelerde demokratik hareketin toplumsal tabanı genişlemiştir. Tekellerin demokrasiye karşı tavır takınmaları yüzünden işçi sınıfının yanında diğer toplum kesimleri de demokrasi mücadelesi içerisinde yer almaktadırlar.

Küçük burjuvazi bu kesimlerden biridir. Tekellerin egemenliği altındaki ülkelerin köylülerinin çıkarları da işçi sınıfının yanında yer almalarını gerektirir. Bu yüzden demokrasi cephesinde bunların da yeri mevcuttur. Ayrıca tekeller orta burjuvaziyi ezmek istediklerinden çıkarları birbirleriyle çelişir. İşçi sınıfı anti-tekel uğraşıda orta burjuvaziyi yanına çekebilir veya bir ölçüde tarafsız kılabilir.

Demokrasi mücadelesi emekçilerin ve tekel dışı burjuvazinin de-

mokratik haklarının korunması ve genişletilmesinin yanısıra tekellerin mülklerinin devletleştirilmesini de hedef alır. Eğer tekel mülkiyeti devlet mülkiyetine dönüştürülebilirse anti-demokratik güçler önemli derecede gerilemiş olurlar.

Geçmişte demokrasi mücadelesi burjuva demokratik karakterdeydi. Hedef aldığı başlıca güç feodallerdi. Bugün toplumların sahip oldukları ekonomik yapıya göre bu mücadele anti-feodal olabilir veya olmıyabilir. Eğer ülke tekelci kapitalizm aşamasında ise o zaman feodalitenin varlığından sözedilmeyeceği için bu ülkelerde demokrasi mücadelesinin anti-feodal olmak gibi bir hedefi olamaz. Ama eğer feodalite şu veya bu ölçüde mevcutsa demokrasi mücadelesinin bu güçleri hedef alması kaçınılmazdır. Özellikle ulusal kurtuluş mücadelesi veren ülkeler için bu güçler, çok ciddi mücadeleyi gerektiren bir hedeftir. Sömürge ülkelerin ulusal kurtuluş mücadeleleri anti-feodal ve anti-emperyalist olmak zorundadır.

En gelişmiş tekelci kapitalist ülkelerde verilen demokrasi mücadelesi tekellerin ülke içindeki baskılarına karşı çıktığı gibi, emperyalist amaçlarına da karşı koymalıdır. Bu mücadele sosyalizme yönelebilir. Ancak bazı durumlarda hemen sosyalizme yönelmiyebilir de.

Günümüzde işçi sınıfı demokratik devrimlerin başına geçebilir. Demokratik devrimlerin burjuvazinin öncülüğünde verilmesi gerektiği, işçi sınıfının bunun başını çekemiyeceği şeklinde görüşler geçerliliğini yitirmişlerdir. Emperyalizm çağında işçi sınıfının ulusal demokratik devrimlere öncülük etmesi mümkündür ve gereklidir.

Ayrıca demokratik mücadelenin çok uluslu devletlerdeki ikili karakterini de gözardı edemeyiz. Eğer ezen ve ezilen uluslar mevcutsa veya sömürge-sömürgeci statüsü söz konusu ise bu özellik önem kazanır. İşçi sınıfının başını çektiği ve genel olarak toplumun demokratikleştirilmesini hedef alan demokrasi mücadelesi ile sömürge konumundaki ülke halkının ulusal baskıya, ırkçı, şöven ve asimilasyoncu uygulamalara karşı yürüttüğü mücadele, demokrasi savaşının iki yönünü oluşturur. Demokrasi güçleri bu durumu gözardı edemezler.

Gerçek Demokrasi Sosyalizmdedir:

Yazının başında da belirtildiği gibi demokrasi sınıfsal karakterlidir. Burjuva toplum biçimlerinin tümü özünde burjuvazi ve diğer iktidar ortaklarının egemenliğine dayanır. Ama bu egemenliğin değişik koşullara sahip toplumlarda değişik bir biçimde uygulanması durumu mevcuttur! Faşizm veya burjuva demokrasisi gibi. Faşizmde demokrasi tamamen yok edilir. Sınıflı toplumlarda hiçbir zaman top-

lumun tüm kesimlerine aynı ölçüde uygulanan bir demokrasi olamaz. Çünkü bu ülkelerde çarklar sömürüyü devam ettirecek şekilde döndürülürler. Üretim araçlarını mülkiyetinde bulunduran sınıflarla emekçilerin aynı derecede demokratik haklardan yararlandıklarını ancak düzenlerinin sürmesini isteyen sömürü çevreleri söylerler.

İşçi sınıfının yönetime geldiği ülkelerde proletarya diktatörlüğü zorunludur. Çünkü devrimci iktidarın görevi üretim araçlarının mülkiyetini toplumsallaştırmaktır. Bu iktidar sömürüye karşı mücadele verir. Oysa sömürü olanaklarını yitirmeye başlıyan egemen çevreler direnişe geçerler. Karşı-devrimi başarıya ulaştırmak için her çareye başvururlar. Proletarya diktatörlüğü yeni bir demokrasi tipidir. Yani burjuva demokrasisinden sonra ortaya çıkmıştır. Gerek sovyet tipi ve gerekse halk demokrasileri şeklinde görülen işçi sınıfı diktatörlüğünün demokrasiyle bağdaşmadığını söyleyenler vardır. Oysa dediğimiz gibi saf demokrasi zaten sınıflı toplumlarda yoktur. Burjuva demokrasisinin en geniş şekli bile hiç kuşkusuz burjuvazinin sınıf egemenliğine dayanır. Yani özde üretim araçlarının sahiplerinin diktatörlüğüdür. Öyleyse emekçi halkın diktatörlüğü olan proletarya demokrasi sömürücü sınıflar açısından diktatörlük, emekçiler için ise geniş bir demokratik uygulamadır. Kapitalizme göre emeğin toplumsal örgütlenmesinin bir üst biçimidir. Bu diktatörlüğe niye başvurulur? Sömürünün kaldırılmasına karşı çıkanlara fırsat tanımamak için. Eğer böyle yapılmasa bu güçler yeniden iktidara gelebilir ve emekçileri ezerler. Kendi sınıf egemenliklerini yeniden kurarlar. O halde bunlara karşı diktatör olmak sömürüye, ırkçılığa, baskıya, burjuva egemenliğine karşı çıkmaktır. Geniş yığınlar açısından bu durum burjuva demokrasisiyle ölçülemiyecek derecede daha ileri bir demokrasiyi ifade eder. Sömürü demokrasisine karşı sömürüyü yok etme demokrasisidir.

Sosyalist toplumda demokratik haklar kapitalist ülkelerle ölçülemiyecek derecede genişlemiştir. Sosyalizmde, kapitalizmdeki gibi soyut, kağıt üzerinde kalan değil, kitlelerin yaşamına mal olan gerçek bir demokrasi vardır. İşçilerin yönetime ve üretimin planlamasına katılmaları; eğitimin tüm halka parasız olarak sunulması; sağlık hizmetlerinin aynı şekilde parasız olarak verilmesi ve parası çok olanın iyi hizmet görmesi şeklindeki kapitalist uygulamanın ortadan kaldırılması; işsizliğin tarihe gömülmesi, emekçilerin geleceklerini güven altına alacak uygulamalara başlanılması; çalışanların işyerlerindeki iş güvenliklerinin, kreş imkanlarının sağlanması; dinlenme yerlerinin sömürü aracı halinden kurtarılarak mutlu bir azınlık yerine tüm halka sunulması; kültür ve eğitimin kâr aracı olmaktan kurtarılması; enflasyonun yok edilmesi ve üretimin planlanarak uyumlu

gelişme sağlanması; siyasetin parası çok olanların, sömürü çevrelerinin tekellerinden kurtarılması gibi uygulamalar sosyalist demokrasinin ne derece emekçilere hizmet ettiğini ve halka mal olduğunu göstermektedir.

Emperyalistlerin bugün soğuk savaşı canlı tutmak, silahlanma yarışını hızlandırarak tekelleri palazlandırmak için sosyalist ülkelerde insan haklarının olmadığını ileri sürmeleri yalandır. Onlar aslında demokrasiye değil, demokrayisi savunur görünerek kendi ajanlarını korumayı ve gerginliği arttırmayı amaçlarlar. Yoksa tekellerin kirli oyunları sürerken, sınıf farkları mevcutken, işsizlik, enflasyon halkın başına bela olurken bu ülkelerde demokrasiden ne ölçüde bahsedilebilir?

TOPLUMSAL İLERLEME

Toplumlar sürekli olarak ileriye doğru gelişme gösterirler. Doğanın statikliğini savunan ve her şeyi görünmez kuvvetlerin etkisine bağlıyan metafizik görüşler günümüzde geçerliliğini yitirmiş durumdadır. Ancak tarihin ileriye doğru olan gelişmesi düz bir hat üzerinde değildir. Bazan duraklamalar ve gerilemeler görülebilir. Belli bir toplumda hızlı gelişmeler görülürken, bir diğerinde tersine durumların ortaya çıkması mümkündür. Örneğin: Köleci düzenden feodaliteye geçen Avrupa ülkelerinde önceleri büyük ilerlemeler kaydedildi. Ancak Kilisenin bağnazlığı kültür hayatını o kadar ters yönde etkiledi ki, feodal Avrupa bu sahada köleci Roma ve Atina'dan daha gerilere düştü.

Kapitalist toplumda sosyal ilerleme:

Tüm sınıflı toplumlarda ilerleme çelişkilidir. Kapitalizm sosyal ilerlemedeki bu çelişkili durumu, önceki sınıflı toplumlara göre daha geliştirip, yaygınlaştırdı. Feodal sistemin parçalanarak yerini kapitalizme terk etmesi başta ekonomi olmak üzere, kültür, sanat, hukuk ve eğitim gibi alanlarda muazzam gelişmeler sağladı. Ancak bu atılımlar bir yandan Avrupa'nın kapitalist toplumlarına büyük yararlar sağlarken, diğer yandan, dünyanın çok büyük bir bölmünde yıkımlara, gerilemelere mal oldular. Kapitalizmde sosyal ilerlemenin çelişkili olmasının en somut bir örneğidir bu durum. Avrupa'da gelişen kapitalizm, Afrika, Asya ve Amerika halklarını büyük bir yıkıma sürükledi. Örneğin 30 milyon kızılderili yok edildi, İnka ve Aztek medeniyetleri ortadan kaldırıldı, çok değerli tarihi eserler eritilerek pa-

ra haline getirildi, Afrika'da 100 milyon civarında insan katledildi ve milyonlarcası da köleleştirildi.

Kapitalizmde sosyal ilerlemenin çelişkili olmasının bir diğer örneği kapitalizmin geliştiği ülkenin kendisinde görülmektedir. Maddi servetler belli kişilerin elinde toplanır, üretim araçları küçük bir azınlığın denetimine girerken, milyonlarca işçi boğaz tokluğuna çalışmak zorunda kalmaktadır. Özellikle ilkel birikim döneminde köylüler topraklarından zorla sürülmüş, şehirler açlık çeken işsiz insanlarla dolup taşmıştır. Kısaca kapitalizm küçük bir gruba büyük servetler sağlarken, milyonları sefaletin kucağına itmiştir.

Şehirlerin gelişmesine karşılık köylerin gerileme göstermesi, mevcut gelişme farklılıklarının giderek artması, kapitalist sistemde sosyal ilerlemenin çelişkili yapısının bir diğer görünüşüdür.

Kapitalizm emperyalist aşamaya girince üretim ilişkileri sosyal ilerlemeye engel bir hale geldiler. Tekellerin genel olarak eğilimleri her zaman gericidir. Ekonomik durgunlukların yanısıra kültürel, ahlakî ve sanat alanında büyük bir yozlaşma ve gerileme görülmüştür. Gerçi bu dönemde bilim ve teknikte büyük ilerlemelerin kaydedildiği pek çok alanın mevcut olduğu da ortadadır. Ancak bu bile birçok halkın aleyhine kullanılmıştır. Faşizmin ortaya çıkması, tüm özgürlüklerin gaspedilmesi ve sömürge halklara karşı geliştirilen korkunç silahların kullanılması gibi.

Sosyalist Toplumda Sosyal İlerleme:

Kapitalizmde sosyal ilerlemenin uyumsuz gelişmesi, çelişkili olması bu sistemin sömürücü özünden dolayıdır. Elbette kapitalist ve diğer sömürcü sınıfların, başta işçi sınıfı olmak üzere, tüm çalışan toplum kesimlerini sömürdüğü bir ekonomik düzende sosyal ilerleme sürekli olarak sömürücülerin çıkarlarına hizmet edecek biçimde gelişir. Oysa sosyalizmde durum tam tersinedir. Çünkü sosyalizmde üretim araçlarının mülkiyeti toplumsaldır ve herhangi bir sınıfın diğerlerini sömürmesi durumu fiilen ortadan kaldırılmıştır. Ekonomi planlıdır. Emekçiler üretim birimlerinden başlıyarak kademe, kademe yönetime katılırlar. Toplumu yöneten görüş mülk sahiplerinin değil, işçi sınıfının bilimsel dünya görüşüdür. Maddi zenginlikler mutlu bir azınlığın tekelinde değil, tüm toplumun hizmetindedir. O halde sosyalist sistemde sosyal ilerleme ekonomideki uyumlu gelişmeye paraele olarak düzenli bir gelişme göstermektedir. Çünkü ne içerde emekçilerin zararına olması söz konusudur, ne de başka halkların. Uluslararası ilişkiler karşılıklı yarar esası üzerine kurulur ve halkların sömürgeleştirilmesi, bağımlı hale getirilmesi, onların ekonomik geliş-

melerinin emekçilerin çıkarlarının tersine bir biçime sokulması durumuna son verilir.

Ancak bu demek değildir ki sosyalist iktidar iş başına gelir gelmez sosyal ilerleme güllük, gülistanlık bir halde yürür. Sosyalist ekonominin inşaası için çok çetin yollardan geçmek gerekir. Duraklama ve geçici gerilemeler görülebilir. Yani sosyalizmi kurmanın yolları zikzaklıdır.

Sosyalistler Sosyal İlerleme Çalışmalarına Etkin Olarak Katılırlar:

Günümüzde hangi toplum biçiminde olursa olsun sosyalistler sosyal ilerleme çalışmalarına aktif bir biçimde katılırlar. Özellikle ulusal kurtuluş mücadelesini vermiş ve bağımsızlığına yeni kavuşmuş ülkelerde bu alanda sosyalizme inanan insanların önünde büyük görevler durmaktadır.

Bu ülkelere baktığımızda genellikle kapitalizm - öncesi üretim biçiminin hakim olduğunu görürüz. Şu veya bu ölçüde kapitalist üretim görülse bile yukarıdaki durum değişmez. Feodalite, aşiret yapısı ve feodal - öncesi örgütlenme tarzlarına rastlamak mümkündür. Bu tür ülkelerde iktidarın önünde toplumsal ilerlemeyi sağlamak görevi vardır. Anti-emperyalist bir politika izlemek, yer-altı ve yer-üstü zenginlik kaynaklarını halkın çıkarına uygun tarzda işletmek, toplumsal refomları gerçekleştirmek bu görevlerden bazılarıdır. Böylece, iktidar gelişmeye engel olan üretim ilişkilerini tasfiye eder, eğitim ve kültür alanında emperyalizmin ve yerli ortaklarının yarattığı geriliği ortadan kaldırır, topluma dinamik bir yapı kazandırır. Tüm bu çabalar halk kitlelerinin yaşamını yakından ilgilendirdiği için sosyalistler onların içerisinde görev almaktan çekinmezler. İktidarda kendileri olmasalar bile halkın yararına olan dönüşümlere karşı kayıtsız kalamazlar. Çünkü bilimsel sosyalizm, burjuva propagandacılarının ileri sürdükleri gibi insanlığın gelişmesi, maddi ve kültürel hayatın ilerletilmesi, kişisel özgürlük ve mutlulukların arttırılmasına karşı değildir. Sosyalistler sadece insanların maddi ihtiyaçlarına bakan, buna karşılık onların estetik, ahlaki ve sanatsal gereksinimlerini küçümsiyen insanlar da değillerdir. Tam tersine bunlar bencilliği, açgözlülüğü, sömürüyü teşvik eden kapitalistlerin işidir.

Sosyalistler geniş kitleler aç iken, mutlu bir azınlığın refah içerisinde yaşamasına, toplumu sömürmesine karşıdırlar. Onlar toplumda sınıfların varlığını ortadan kaldırmak suretiyle gerek maddi üretim alanında ve gerekse kültürel ve ahlaki alanda sosyal ilerlemeyi tüm toplumun çıkarlarına uygun bir tarzda geliştirmeyi amaç edinirler. Marksist düşüncenin toplumsal ilerlemeye ilişkin olarak ortaya

koyduğu bu yüce amaçlar, geçmişte yaşamış sömürülen kitlelerin düşüncelerinden kaynaklanır ve onu daha ileri bir aşamaya ulaştırma amacı güder.

Kapitalist olmıyan yolda gelişen ülkelerde olduğu gibi kapitalist olanlarda da emekçilerin çıkarlarına olan tüm girişimler sosyalistlerce desteklenir. Özellikle tekellerin egemenliğinde olan ülkelerde, bu görevler küçümsenmez. Tekellerin gerici çabalarına karşı durmak, onların demokratik hak ve özgürlükleri kısma yolundaki faaliyetlerini engellemek, militarizmin canlandırılması ve halklar arasına düşmanlık sokulması gibi uğraşılarını, gerek içerde çalışan toplum kesimlerini ve gerekse başka halkları sömürmek için başvurduğu oyunları boşa çıkarmak sosyalizme inanan insanların en başta gelen görevleridir. Tüm bu güncel ekonomik ve demokratik talepler için verilen savaşta görev alınmalıdır. Çünkü kitlelerin bu haklı taleplerini gözardı eden her hareket halktan soyutlanır. Somutta uğraşı vermeyince emekçi yığınlar arasında güven kazanılamaz.

Bununla ilgili olarak iki yönlü sekter tutumlarla karşılaşmak mümkündür. Birincisi yukarıda söylediğimiz gibi emekçilerin güncel ekonomik ve demokratik taleplerini küçümsemek ve onların yaşamlarını etkiliyen sosyal ilerlemeye seyirci kalmaktır. Bu hataya düşenlerin devrimciliği sloganlardan ibaret kalır ve bu kişiler kitlelerle sıcak bağlar kuramaz, soyutlanırlar. Diğer taraftan halkın yararına yapılan bir takım reformları fazlaca abartmak, onları sosyalizm olarak topluma sunmakta karşı çıkılması gereken bir tutumdur. Elbette sosyalistler emekçi kitlelerin yararına olan dönüşümleri desteklerler, ama onu asla sosyalist sistem yerine koymazlar. Sosyalizmin kurulması için işçi sınıfının iktidara gelmesinin zorunluluğunu her zaman vurgularlar. Örneğin günümüz tekelci kapitalist ülkelerinde işçi sınıfı diğer toplum kesimlerini de yanına alarak tekellere karşı mücadele ediyor. Tekellerin gerici çabaları, sömürüyü arttırma ve demokrasiyi yoketme girişimleri tüm emekçiler için tehlikelidir. Onların güçlerinin sınırlandırılması, mülkiyetinde bulunan tüm üretim araçlarının veya bunlardan bir kısmının devletleştirilmesi yolunda ciddi çabalar sarfedilmektedir. Bu alanda atılan her adım gerici cepheyi güçten düşürür, saldırganlık olanaklarını kısıtlar. Bu yöndeki çalışmalar desteklenir ama, bunlar asla sosyalizm gibi gösterilemez. Çünkü sosyalizm, işçi sınıfının iktidarı alması ve üretim araçları üzerindeki tekelci egemenliği, giderek tüm özel mülkiyeti kaldırmasıyla kurulur. İşçi sınıfı ile diğer çalışan toplum kesimlerinin gerçek anlamda kurtuluşları ise ancak bu şekilde mümkün olur. O halde her iki sapmaya karşı mücadele etmek ve doğru olanı yapmak sosyalistlerin görevidir.

Ulusal kurtuluş mücadelesi sürecinde, yani savaş bitmeden ön-

ce de ekonomik ve sosyal geriliğin giderilmesi, halkın maddi, kültürel ve sağlık gereksinimlerinin karşılanması için mücadele verilmelidir. Günümüzdeki kurtuluş mücadelelerinin verildiği ülkelere bakıldığı zaman bunu somut olarak görmek mümkündür. Mozambik Ulusal Kurtuluş savaşı süresinde Frelimo Mozambik halkının tüm sorunlarını çözmek, onlara yardımcı olmak için elinden geleni yaptı.

«... Frelimo savaşçıları, kitleleri sadece sömürgeciliğe karşı eğitip mücadeleye sevketmenin yetmediğini görmüşler, cahilliğin yenmenin ve kitleleri bölücü propagandalara ve kabileciliğe karşı uyanık tutmanın gerekliliğini kavradıkları için bu okulların açılmasına karar vermişler...» (1)

Angola'da da aynı mücadelenin kararlılıkla sürdürüldüğünü görmekteyiz. MPLA'nın bu yoldaki uğraşılarına karşı çıkarak onu devrimci mücadeleye zarar vereceğini söyliyenler çıkmışlar. MPLA buna gerekli cevabı vermiştir.

«... İktidarın henüz emekçi kitlelerin elinde olmadığını neden olarak gösteren bazı arkadaşlar, «üretmek direnmektir» sloganının bir sağ-sapma olduğunu söyliyecek ve mahkum edecek kadar ileri gidiyorlar.

«Yoldaşlar, bu görüşler yanlıştır, bu görüşleri savunanlar devrimci sürecimizde halkımızın askeri cephede anti-emperyalist bir mücadele verdiğini ve böyle bir askeri cepheyi destekliyebilmek için örgütlü bir ekonominin gerektiğini anlıyamamaktadırlar.

«Ayrıca hareketimiz tarafından kontrol edilen bölgelerde işçi ve köylünün hayat şartlarını düzeltmek için çaba göstermeliyiz. Çünkü zeferde tayin edici rolü oynıyacak olan sosyal tabakalar onlardır. Sömürülen kitleler, açlık ve sefalet içinde kıvranırsa, yabancı saldırıya karşı direnebilirler mi? Pek tabii ki hayır.

«Diğer yandan, hareketimizin konrolü altındaki bölgelerde, ulusal yeniden inşa için sarfedeceğimiz çabalarla —dış askeri saldırı yenilgiye uğratıldığı zaman— şartları niteliksel olarak değişmiş bu anti-emperyalist mücadeleyi sürdürebilmek için gerekli bilgileri elde edeceğiz.» (2)

KAPİTALİST OLMIYAN KALKINMA YOLU

Çağımız sosyalist devrimlerin gerçekleştiği ve ulusal kurtuluş mücadelelerinin verildiği bir çağdır. Bu dönemde toplumlardaki uya-

---

(1) Mozambik demokratik halk devriminden sosyalist devrime geçişte öncü Marksist partinin yaratılması. s. 19, **Üç Kıta Yayınları.**

(2) MPLA halktır (Program-Tüzük), s. 25, **Ürün Yayınları**

nış çok ileri boyutlara ulaşmıştır. Kapitalizmin boyunduruğu altında inliyen halklar ulusal kurtuluş mücadelesi vererek emperyalizmin kalelerini peş peşe yıkıyorlar. İşçi sınıfı iktidara geldiği ülkelerde yeni bir hayat kuruyor, sosyalist toplumu inşa ediyor. Kapitalist ülkelerde ise bu sınıf, yanına diğer demokratik güçleri de alarak programlı bir şekilde toplum hayatının düzenlemesine katılıyor, tekellerin egemenliğinin pekişmesine ve gerici girişimlere karşı mücadele veriyor. Artık bugün kapitalist ülkelerde işçi sınıfı partileri güncel ekonomik ve sosyal sorunların çözümünde iktidarda olmasalar bile etkin olarak görev alıyorlar.

İşte tüm bu mücadeler verilirken; değişik dönemlerde ve değişik toplumsal yapıya sahip ülkelerde birbirinden farklı birçok durumla karşılaşılıyor. Marksist bilim bu sorunların çözümü için en ciddi teorik ve pratik önerilerle karşımıza çıkmaktadır. Eğer olayların diyalektiği kavranamaz, birbirleriyle olan bağlantıları kurulamaz ve çeşitli gelişme aşamalarında bulunan toplumların sorunlarına çözüm bulunamazsa o zaman bilimin yaratıcı, canlı özü kavranamamış demektir.

Günümüzde sözü çok edilen ve çeşitli yönlerden eleştirilere uğrıyan kavramlardan biri de bilimsel teorinin ışığında bazı toplumlar için öngörülen ve bir geçiş toplumu biçimi olan «kapitalist olmıyan yol»dur. Bu terim Marksist literatürde yer almıştır. Çağımızda bazı toplumlar bunu başarılı bir biçimde uygulamışlardır.

Lenin 1920 yılında hazırladığı «Uluslar ve Sömürgeler Sorunu» başlıklı raporunda şöyle demektedir. «Bugün artık kurtuluşlarını kazanma yolunda olan ve savaştan sonra aralarında ilerici gelişime doğru bir eğilim gösteren ülkeler bulunan geri kalmış halklar için ekonomik gelişmenin kapitalist aşamasının zorunlu olduğu şeklindeki bir görüşü doğru olarak kabul edebilir miyiz? Biz buna olumsuz cevap verdik... İleri ülkelerin proletaryasının yardımıyla geri uluslar kapitalist aşamayı atlıyarak sovyet düzenine ve belli gelişim aşamalarıyla komünizme varabilirler...»

Lenin'in bu görüşlerinin doğrultusunda «kapitalist olmıyan yol» kavramı ilk olarak Komintern'in altıncı Kongresinde Otto Kuusinen tarafından kullanılmıştır.

Ancak «kapitalist olmıyan yol» kavramına çeşitli çevrelerden eleştiriler gelmektedir. Bazıları bunu örnek göstererek Marksizmin geçerliliğini yitirdiğini söylemeye kalkışıyorlar. Onlara göre Marks toplum biçimlerini sıralamış ve bir toplum biçimini, izleyen diğerinin hangisi olduğunu söylemiştir. Marks başlıca beş toplum biçimi saydığından (ilkel komünal, köleci, feodal, kapitalist ve sosyalist)

«kapitalist olmıyan yol» bu sıralamayı bozmakta ve dolayısıyla da Marks tarafından yapılan sıralama doğruluğunu yitirmektedir.

Tabii ki bu iddianın sahipleri de görüşlerinin geçerli olmadığını biliyorlar. Ellerinde Marks'ı eleştirmek için daha ciddi kanıtlar bulunmadığından bu tür demagojilerle amaçlarına ulaşmaya çalışıyorlar. Kuşkusuz Marks tarihsel gelişim sürecinde insan toplumlarının yaşadığı toplum biçimlerini saymıştır. Ancak Marks bunu yaparken bu toplumları mekanik bir tarzda peş peşe koymaz, onların birbirleriyle olan bağlantılarını, içiçeliğini canlı bir tarzda inceler. Esasında Marksizm'de her türlü donukluk, basmakalıpçılık red edilir. Marks'ın diyalektik kuramı bunu gerektirir.

Marks toplum biçimlerini inceler ve onları sıralarken genel gelişme seyrini ele almıştır. Bu sıralama çürütülemez bir doğruluğa sahiptir. Ancak belli koşulların bir araya gelmesiyle bu sıralamada bir takım istisnai durumlar ortaya çıkabilir Ayrıca genel gelişme seyri içerisinde, ülkelerin özel sosyo-ekonomik koşulları altında aynı toplum biçiminin işleyiş mekanizması birinden diğerine göre bazı değişik özelliklere sahip olabilir. Kapitalizmin özde aynı, fakat ülkelere göre uygulama ve gelişme biçimlerinde farklılıklar arz etmesi gibi Toplumların genel gelişme sıralamasına bir istisna olarak Slav ve Cermen halklarını gösterebiliriz. Bu halklar ilkel komünal toplumdan doğruca feodal topluma geçtiler. Yani köleci toplum biçimini yaşamadılar. Çünkü üretici güçlerin gelişmesinin geciktiği bu halkların yaşadığı bölgelerde ilkel komünal üretim tarzı çözülmeye başladığı zaman güneydeki Roma İmparatorluğunda köleci düzen yıkılmaktaydı. Onlar Roma'daki yıkılışla yüz yüze geldikleri için de bu toplum biçimine (köleci toplum) geçmeden feodal düzene geçtiler. Görülüyor ki burada sıralamada bir bozulma olmuş ve bir toplum biçimi yaşanmadan diğerine geçilmiştir. Bu istisnai durumun görülmesinin nedeni dış etkendir. Yani Roma İmparatorluğundaki Köleci düzenin yıkılmasıdır. Böyle olmasaydı Slav ve Cermenler de diğer toplumlar gibi Köleci düzene geçip, sonra da feodal sistemi göreceklerdi.

Konumuzu teşkil eden «kapitalist olmıyan yol» ise ayrı bir toplum biçimi değil, bir geçiş aşamasıdır. Bu aşamayı hangi ülkeler yaşıyabilir ve bunun maddi koşulları nelerdir. Önemli olan bunun doğru olarak kavranabilmesidir.

Kapitalist olmıyan yol, ulusal kurtuluş mücadelesini başarıya ulaştırarak, sömürgeci boyunduruğu kıran ve bağımsızlığına yeni kavuşan ülkeler için söz konusudur. Ancak bundan, bu durumda olan tüm ülkelerin mutlaka bu aşamayı yaşamaları gerektiği anlamı da çıkarılmamalıdır. Bunun için bazı objektif ve subjektif koşulların bir araya gelmesi gerekir.

Bu yola girecek olan ülkelerde feodal üretim biçimi hakimdir. Bunun yanısıra feodalizm öncesi üretim ilişkileri de görülmektedir. Kuşkusuz bundan bu ülkelerde kapitalist ilişkilerin hiç görülemiyeceği anlamı çıkmaz. Özellikle emperyalizmin etkinliği nedeniyle çağımızda artık kapitalist ilişkilerle yüz yüze gelmemiş, onunla az da olsa tanışmamış toprak parçasının varlığından bahsetmek mümkün değildir. Ancak kapitalist ilişkilerin görülmeye başlaması ile onun hakim üretim tarzı halini alması durumunu birbirinden ayırdetmelidir. Kapitalizm öncesi bir yapının hakim olduğu bu ülkelerde ulusal kurtuluş mücadelesinin başarıya ulaşmasından sonra nasıl bir yolla kalkınılacaktır? Burada karşımıza iki durum çıkıyor: Ya bu ülkeler ulusal baskıyı kaldırdıktan sonra kapitalist ilişkilerin gelişmesini sağlıyarak bu yolla kalkınacaklar, ya da kapitalizmi yaşamadan, belli bir aşamadan (kapitalist olmıyan yol) geçtikten sonra sosyalizmi kuracaklardır. Birinci olasılık tercih edildiği taktirde toplumun gerçek bir kurtuluşa kavuşması söz konusu olamaz. Çünkü çağımızda kapitalizmin ne derece toplumsal yapıyı tahrip ettiği, emekçilere ne büyük acılar ve sefalet çektirdiği iyi bilinmektedir. İlkel birikim döneminde bugün gelişmiş kapitalist ülkelerin varolduğu Batı Avrupa'da içerde işçi sınıfının ve köylü yığınlarının vahşice sömürülmesinin yanısıra, sömürgeciliğin geliştirilmesi ve başka halklardan milyonlarca insanın öldürülmesi, yerlerinden sürülmesi, köleleştirilerek zorla çalıştırılması ile yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynaklarının yağmalanması kapitalist vahşet hakkında yeterince bilgi edinmemizi sağlamaktadır. Günümüzde de ulusal kurtuluş mücadelesini başarıya ulaştırdıktan sonra feodal yapıya devrimci bir atılımla son vermiş olsun veya bunu evrimleşme sürecinde feodal mülk sahiplerinin kapitalistleşmesi suretiyle çözümlesin, kapitalizme geçen ülkelerde emekçilerin çektiği sıkıntılar çok büyük boyutlara varmıştır. İşte bütün bunlar nedeniyle genellikle ulusal kurtuluş savaşını başarıya ulaştıran ülkelerin devrimci-demokratik güçleri kapitalist aşamanın üzerinden atlıyarak belli dönüşümleri gerçekleştirmek ve toplumsal ilerlemeyi sağlamak suretiyle sosyalizme geçmeyi amaçlamaktadırlar. Esasında kapitalist ilişkilerin geliştirilmesi ve bu yolla kalkınmaya çalışılması emperyalizmi de yeniden ülkeye sokar ve klasik sömürgecilik ilişkilerinin yerini kaçınılmaz olarak yeni sömürgecilik ilişkileri alır.

İktidar ve Fonksiyonları:

Kapitalist olmıyan yola giren ülkelerde iktidar belli bir sınıfın tam olarak egemenliğinde değildir. Devrimci-demokratik güçler kurtuluş mücadelesi sürecinde oluşturdukları ittifakı, kurtuluştan sonra da bir

süre sürdürebilirler. Bunun maddi koşulları mevcuttur. Çünkü toplumu anti-sömürgeci ve anti-feodal bir savaşla zafere kavuşturmuş olan bu güçler yeni dönemde toplumdaki ekonomik ve sosyal geri kalmışlığı ortadan kaldırmak, ona belli bir dinamizm kazandırmak ve gelişmeyi sağlamak göreviyle karşı karşıya olduklarının bilincindedirler. Bu nedenle de devlet yönetimini ortak olarak ele alırlar. Bu devlet, sınıflardan birinin kesin egemenliğinde olmıyan, devrimci-demokratik güçlerin ortaklaşa yönetiminde bulunan geçiş biçimi bir devlettir. Devletin siyasal temeli bu sınıfların ittifakıdır.

Devrimci-demokratik güçler ellerindeki iktidar olanaklarını kullanarak feodal üretim ilişkilerini hızla tasfiye eder, ekonomiye canlılık kazandırırlar. Bu aşamada reformlar büyük önem kazanır. Alt yapıdaki değişime paralel olarak üst-yapının da hızla değişmesi sağlanmaya çalışılır. Çünkü kültürel gerilik, mistik düşüncelerin varlığı aşiret ilişkileri toplumsal gelişmenin önünde ciddi bir engel olarak dururlar.

Devrimci-demokratik güçler bütün bunları yaparlarken dışarıdan büyük destek alırlar. Ama bu destek emperyalist ülkelerden değil, sosyalist ülkelerden sağlanır. Esasında kapitalist olmayan yolla kalkınmanın hızlandırılması ve daha sonra da sosyalist kuruluşa geçilmesi işçi sınıfının iktidarda bulunduğu sosyalist sistemin yardımları sayesinde mümkün olmaktadır. Sosyalist ülkelerle kapitalist olmıyan yolda bulunan ülkeler arasında ciddi bir dayanışma bulunmalıdır. Ancak bu sayede bu ülkelerin iktidarları gerekli teknik yardımı alabilirler. Sosyalist ülkeler sömürücü amaç gütmeyen, dostça maddi ve teknik desteğin yanısıra bu ülkelerin kültürel kalkınmalarına da büyük ölçüde yardımcı olurlar. Sosyalist ülkelerden kopulduğu, emperpalizmle ekonomik ve kültürel ilişkiler geliştirildiği taktirde kapitalist ilişkilerin canlılık kazanmasının, kapıdan kovulan emperyalizmin bacadan girmesinin önüne geçilemez. Zaten emperyalizm niteliği itibariyle ilişkilerini sömürü üzerine kurar ve geliştirir. Bu nedenle kapitalist olmıyan yolda bulunan ülkeler kararlı bir anti-emperyalist politika izlemek zorundadırlar.

Ekonomiyi geliştirebilmek için güçlü br devlet sektörünün oluşturulması kaçınılmazdır. Devlet sektörü burada devletin ekonomik temelidir. Bu sektör özel kesime göre daha ileri bir uygulamayı ifade eder. Ekonominin tüm alanlarında yapılacak girişimler ve gerçekleştirilecek reformlarla toplum hızla değiştirilebilir.

Devlet sektörünün yanısıra kooperatif mülkiyetin güçlendirilmesi de gerekir. Halk kitlelerinin kooperatiflerin bünyelerinde bir araya gelmeleri hem onların ekonomik güçlerini arttırır, hem de onlara yeni bilgiler ve deneyler kazandırır. Kooperatifler her bakımdan tek

tek kişilerden daha büyük bir gücü ifade ederler. Halk kollektif çalışmanın önemini ve avantajlarını yaşıyarak öğrenir. Ayrıca bu sayede kaynaklar daha verimli bir biçimde kullanılır, üretim arttırılır, teknik gelişmeler sağlanır. Üretim tüketim ve dağıtım kolaylıklarının yanısıra, eğitim çalışmaları da gelişme gösterirler.

Toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan gelişmesi sınıf ayrışmasını da birlikte getirir. Ulusal burjuvazi kurtuluş mücadelesine katılan bir güçse, devrimci-demokratik iktidar içerisinde bir ittifak kanadı olarak yer alabilir. Bu durumda burjuvazinin gelişme göstermesi ve giderek iktidarı ele geçirmesi mümkündür. Bu nedenle de kapitalist olmıyan yolda bulunan ülkenin iktidarı dikkatli olmalı ve asla burjuvazinin hızlı gelişmesine meydan vermemeli, tam tersine onu süreç içerisinde tasfiye etmelidir. Çünkü ulusal burjuvazinin iktidarı alması sömürü ilişkilerinin topluma hakim olmasını ve ardından da emperyalist boyunduruğu getirir. Ancak kapitalist olmıyan yolu izliyen ülkelerde devlet sektörü önemli bir yer işgal ettiğinden işçi sınıfı ulusal burjuvaziden çok daha hızlı bir tarzda gelişir. Bu süreçte işçi sınıfının politik örgütlenmesinin gerçekleştirilmesi görevi hiçbir şekilde savsaklanmamalıdır. İşçi sınıfının politik olarak örgütlenmesi ve iktidarı ele alması sağlanamadığı taktirde sosyalizmin kurulması mümkün olamaz.

Şuna da önemle eğilmek gerekir ki, ulusal kurtuluş mücadelesi veren ve kapitalist üretim ilişkilerinin hakim üretim tarzı haline gelemediği bütün ülkelerde kapitalist olmıyan yolu yaşamaya gerek yoktur. Şayet toplumda işçi sınıfı mevcutsa ve politik örgütlenmesini gerçekleştirerek kurtuluş mücadelesine öncülük yapabiliyorsa, o zaman doğrudan sosyalist ekonominin inşaasına geçebilir. Yani kurtuluş savaşının başarısından sonra kapitalist olmıyan yol aşamasını yaşamaya gerek kalmıyabilir. Vietnam'ın emperyalizme karşı verdiği uzun savaş yıllarında öncülük görevini üstlenen ve bunu başarıyla devam ettiren Vietnam İşçi Partisi, savaşın sürdüğü yıllarda halkın maddi ve kültürel hayatının düzenlenmesinde büyük roller üstlendiği gibi savaştan sonra da işçi sınıfının politik örgütü olarak sosyalist ekonominin inşasına girmiş bulunmaktadır.

Kapitalist olmıyan yoldan geçerek sosyalizmi kurmayı başarmış olan Moğolistan Halk Cumhuriyeti çarpıcı bir örnek olarak karşımızda durmaktadır. Bilindiği gibi Moğolistan feodal ve feodal-öncesi üretim ilişkilerinin hakim olduğu bir ülke iken Komşusu Sovyetler Birliği'nin aktif desteği sayesinde kapitalizmi yaşamadan sosyalist ekonomiyi inşa etti. Aynı şekilde Ermenistan, Azerbaycan, Kazakistan gibi halklar da Sovyetler Birliği'nin birer parçası olarak kapitalizmi yaşamadan sosyalizme geçtiler. Günümüzde Cezayir, Gine,

Kongo (Brazavil), Mali gibi ülkeler kapitalist olmayan yolda gelişme göstermekte olan ülkelerdir.

Bugün kapitalist olmıyan yola geçişi kolaylaştıran etkenler şu şekilde belirlenebilirler.

Bağımsızlıklarını elde etmiş olan ülkelerde toplumun ilerleme kaydetmesinin gerektirdiği ihtiyaçlar (maddi, kültürel, teknik), İşçi sınıfının durmadan gelişip güçlenmesi, diğer devrimci-demokratik güçlerin ülkeyi kısa sürede kalkındırma istekleri ve emperyalist mihraklarla yerli işbirlikçilerinin gözden düşmesi ,tasfiye edilmeleri. Sosyalizm inancının kitlelerde yaygın hale gelmesi yani ulusal ve sınıfsal bilinçlenmenin güçlenmesi. Sendikal, derneksel ve kooperatif hareketin güç kazanması ve burjuva unsurların ülkenin kalkınmasını sağlayacak güçten yoksun bulunması, itibarını geniş ölçüde yitirmesi.

Bu iç koşulların yanısıra dış koşullar da elverişli hale gelmişlerdir. Emperyalizm günden güne zayıflamakta, halklara düşman yüzü daha çok bilinir hale gelmektedir. Geri kalmış, bağımsızlığına kavuşmuş ülkelerin halklarının emperyalizmin sömürücü, sosyalizmin gelişen başarılı durumunu görmemeleri imkânsızdır. Uluslararası işçi sınıfı hareketinden geniş destek almaları, özellikle sosyalist ülkelerin somut olarak sağladığı maddi, teknik ve kültürel yardımlar kapitalizmi yaşamadan kalkınmanın imkanlarını yaratmaktadır. Bunun dışında bu ülkelerin kendi aralarında meydana getirdikleri birlikler ve emperyalizme karşı birlikte davranma isteklerinin giderek güç kazanmasıda bir etkendir.

AKSA'nın 19. Kongresi

Yurtdışındaki Kürdistan Öğrencileri Cemiyeti (AKSA)'nın 19. olağan kongresi 15-17 Eylül tarihlerinde Federal Almanya'nın Frankfurt kentinde yapıldı.

Kongreye AKSA'nın çeşitli yabancı ülkelerdeki şubelerinden seçilmiş delegeler katıldı.

Çok sayıda ilerici ve demokrat örgüt ve kuruluşlar kongrede hazır bulundu veya dayanışma mesajları gönderdi. Kongrenin üçüncü günü akşamı Kürt emekçileriyle ortaklaşa düzenlenen «Kültür Gecesi»ne yüzlerce işçi, öğrenci ve Kürt halkının dostları katıldı.

Kongrenin üçüncü gününde tüzük ve program değişiklikleri ile 19. Kongre kararlarını hazırlama komisyonlarının raporları tartışılıp karara bağlandı.

Kongre sonuç bildirgesinde şöyle denmektedir:

«19'uncu Kongre özgürlüğü için savaşan Kürt halkının Kürdistan'ın tüm parçalarında emperyalizme, sömürgeciliğe, ırkçılığa ve gericiliğe karşı sürdürdüğü mücadelenin yeni boyutlara ulaştığını tespit eder. Bu mücadelede Kürdistan emekçilerinin öncü rolü günden güne ağırlık kazanmaktadır. Çağımızda ulusal kurtuluş mücadelesi, sosyal kurtuluş mücadelesini de, ayrılmaz bir parça olarak içermektedir.

«Çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağıdır. Uluslararası dünya devrimci hareketini Sosyalist Sistem, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi ve ezilen halkların ulusal kurtuluşu mücadeleleri meydana getirmektedir. Kürt halkının kurtuluş mücadelesi de uluslararası devrimci hareketin ayrılmaz bir parçasıdır.

«Yurtdışındaki Kürt öğrenci hareketi de Kürt halkının kurtuluş mücadelesinin bir parçası olduğu gibi barış, özgürlük, demokrasi ve sosyal ilerleme için emperyalizme, sömürgeciliğe, faşizme ve gericiliğe karşı mücadele eden uluslararası öğrenci hareketinin amansız savunucusu ve parçasıdır.

«Bu genel doğrulardan hareket ederek AKSA'nın 19. Kongresinde yapılan program değişikliği ve bu doğrultuda alınan kongre kararları yurtdışındaki Kürt öğrenci hareketi açısından tarihi bir dönüm noktasıdır. Çünkü 19. Kongre Kürt halkının dostları ve düşmanları arasında kesin bir çizgi çekip tavır almıştır.»

Arnavutluk Gözüyle Çin Politikası

Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle ilişkilerini bozup sosyalist hareketin genel doğrultusundan saptıktan sonra Çin yöneticilerinin tek dostu olarak, onlardan daha önce anti-Sovyet bir politikanın içine düşmüş olan Arnavutluk Emek Partisi kaldı. Enver Hoca ve maocular, uzun süre, «sosyal emperyalizm» dedikleri şeye karşı birlikte savaştıktan sonra, sonunda onların da yolu ayrıldı. Şimdi AEP, «büyük güç şovenizmi», «sosyal emperyalizm» dahil en ağır suçlamaları Çin yönetimine yöneltmektedir..

Arnavutluk Emek Partisi liderleri, Çin'le ilişkilerin bozulmasının temel nedenlerinin, Çin liderlerinin marksizm-leninizm yolundan sapmaları, yani ideolojik nedenler olduğunu söylüyorlar. Maocuların marksizmle bir ilişkilerinin kalmadığı açık elbette. Ama bu yeni bir şey değil. Onların, anti-Sovyet bir politikayla birlikte marksizm-leninizm yolundan uzaklaşmaları ve emperyalizme hizmet etmeleri son bir yılda meydana gelmedi. Onlar bütün bu işleri yaptıklarında Arnavutluk'la da dostluklarını güçlendirdiler, kendi deyişleriyle onun tarafından «desteklendiler»..

Denebilir ki son yıllarda bu sapma artık çocukları bile kandıramaz ve hiç kimse tarafından savunulamaz, kılıf biçilemez düzeylere ulaştı; Arnavutluk da artık maocuların marifetlerine başkaldırdı.. Diğer yandan Çin'in de Arnavutluk'un desteğine pek ihtiyacı kalmadı denebilir.. Çünkü maocular kendilerine yeni dostlar, birinci ve ikinci sıradan emperyalistler, her boydan gericiler buldular.. Ama öyle sanıyoruz ki bu kutsal dostluğun parçalanmasının asıl nedeni maoculuğun dünya ölçüsündeki iflasıdır. Maoculuk kendisini yalanlıyor. Daha dün göklere çıkarılan kültür devrimi bugün yerin dibine batırılıyor; daha dün kutsal sayılan kimi şefler bugün hain diye suçlanıyor-

lar. Arnavutluk liderlerinin bütün bunlara ayak uydurması kolay değildi elbet.

Maocu şefler, günümüzde artık yüzlerindeki maskeyi çıkarıp atmışlardır. Maoizm emperyalizmin açık bir yedek gücüne dönüşmüştür. Bu anti-marksist akım dünyanın her yerinde sosyalizm güçlerine kinle saldırıyor, sosyalist ülkelerin, işçi sınıfının, ulusal kurtuluş güçlerinin saflarını bölmeye, ilerici, devrimci güçlerin dayanışmasını zayıflatmaya çalışıyor. O, artık gizlenemeyecek biçimde emperyalizme kalkan görevi yapmaktadır.

Ancak bu anti-marksist akımın iflası da kaçınılmazdı ve bu iflas daha şimdiden sonuçlarını vermektedir. Çin'de alâ-ı vâlâ ile girişilen «Kültür Devrimi», tüm dünyaya yeni ve özgün bir deney, kendi başına bir devrim gibi ilan edildi. Maocular uzun süre kültür devriminin propagandasını yaptılar ve tüm dünyada sempati toplamaya çalıştılar. Aslında kültür devrimi perdesi altında yaptıkları şey, küçük burjuva unsurları parti saflarındaki gerçek marksist-leninistlere, işçilere karşı kışkırtmak, rakipleri tasfiye etmek ve kendi hegemonyalarını kurmaktı. Şimdi ise kültür devriminde kullandıkları kadroları «yankesiciler, serseriler, katiller» diye suçlamaktadırlar... Besbelli, sosyalist ülkelerde kültür devrimi sosyalist devrimin bir parçasıdır ve zaten bu ülkelerde sosyalist kültür gelişip serpilmekte, inşa edilmektedir. Maocular, aynı zamanda, kendilerine özgü bir idealizmle, kültür sorunlarını toplumun ekonomik ve sosyal gelişiminden soyutlayarak anarşist biçimde ele aldılar, geçmiş kültür mirasına —bu kültürdeki proletaryanın işine yarayacak ileri unsurları bile hesaba katmayarak—, hatta sosyalist kültür mirasına sorumsuzca saldırdılar ve işi kültür düşmanlığına vardırdılar. Şimdi onlar bu kez de «kültür devrimini» suçlayan bir kampanya başlatmışlardır. Maocular bu tür kampanyalar açmaya, bir gün dediklerini ertesi gün redde ve toplumu da kendileriyle birlikte şaşkınlıktan şaşkınlığa sürüklemeye alışkındırlar.. Çin'de, onların marksizm-leninizm adına bu tür maskaralıklar yapmasını önleyecek güçler henüz oluşmamıştır, besbelli, onlar orada diledikleri kampanyaları açabilmektedirler; ama bütün bu maskaralıkları savunmak, onların dünyanın başka yerlerindeki «dostları», müritleri tarafından o kadar kolay olmuyor.

Arnavutluk'un Çin'in dümensuyundan ayrılışı ve Çin yönetimine yönelttiği ağır suçlamalar, tüm dünyadaki maocular

arasında zaten ötedenberi varolan bunalımı derinleştirdi. Çeşitli maoist klikler ve onların troçkist, goşist kırması melezleri yeniden parçalandılar. Maoizmin iflası, kaçınılmaz olarak onlara da yansıyor ve bu süreç devam edecektir. Sapmaları yıkımdan, dağılmadan kurtaracak bir şey yoktur.

Arnavutluk liderlerinin dünkü dostlarına yönelttikleri suçlamalar ise ibret vericidir. Ve onlarla birlikte, dünyanın her yerindeki maocu kliklerin bir bölümü de aynı suçlama kampanyasına katılmışlar, dün göklere çıkardıkları Çin'i bugün sosyal emperyalistlikle nitelemektedirler. Çin'li liderlerin marksizm-leninizm yolundan saptıkları, emperyalizmin hizmetine girdikleri elbet bir gerçektir. Ama yıllardır ki biz bunu söylemekte idik. Daha düne kadar Çin'in politikasını bağnazca savunup bize saldıranların ise, bugün, Arnavutluk'un değişen tavrına bakıp yüz seksen derece dönüş yapmaları, maocuların ideolojik tabanının ne derece çürük olduğunu pek güzel gösteriyor. Maocuların izinden gidenlerin böylesine tatsız, gülünç durumlara düşmeleri kaçınılmazdır. Maoizm kof bir ideolojidir. Maocuların hergün yeni bir sürprizle karşılaşmaları, şaşırmaları, dökülmeleri kaçınılmazdır.

Tarihi gelişim kısa süreler içinde bile maocuları yalanlıyor. Maocular, daha iki yıl öncesi Vietnam halkının şanlı kurtuluş hareketini sosyalist ülkelere saldırmak için bir gerekçe gibi kullanmaya kalkışıyorlardı. Oysa yiğit Vietnam halkı, kimin dost, kimin düşman olduğunu o gün iyi biliyordu ve bugün de öyledir. Maocular, Vietnam halkını kendi yanlarına çekemeyince şimdi ona saldırıyorlar. Maocular daha birkaç yıl öncesine kadar Küba halkının yiğit önderi Fidel Kastro'yu alkışlıyorlardı. Ama bugün, Kastro kararlı biçimde Sovyetler Birliği'yle dostluk politikası güttüğü, enternasyonalist tavrından ödün vermediği ve Küba halkı ulusal kurtuluş hareketlerinin yardımına kararlı biçimde koştuğu içindir ki ona diş biliyorlar. Emperyalizmin yedek gücü haline dönüşen maoculuğun dünyanın her yerindeki devrimcilere saldırması, onun doğası gereğidir.

Arnavutluk Emek Partisi Merkez Komitesi ve Arnavutluk Hükümeti, Çin Komünist Partisi Merkez Komitesine ve Çin hükümetine gönderdiği 29 Temmuz 1978 tarihli bir mektupta, Çin-Arnavutluk ilişkilerinin bozuluş nedenlerini açıklıyor ve Çin'li yöneticilere pek çok suçlamalar yöneltiyor. Biz, oldukça uzun olan bu mektuptan bazı «seçme» bölümleri okurlara sunmakta yarar bulduk. Maocuları, onların uzun yıllar dostluğunu yapan kişilerin nasıl tanımladığına bakalım:

AEP'nin ÇKP'ye gönderdiği mektuptan parçalar:

Arnavutluk'un mektubunun birinci bölümünde Çin'in Arnavutluk'a yaptığı ekonomik ve askeri yardımlar üzerinde duruluyor; buna ilişkin olarak Çin'in «dünyanın gözünde övünmek arzusunu» ortaya koyduğu, «büyük devlet olma kuruntusuyla» hareket ettiği, ekonomik ve teknik yardımı tek taraflı bir davranışla anlaşmalara aykırı olarak kestiği, yardımlara ilişkin rakamları abarttığı belirtiliyor ve şöyle deniyor:

«Arnavutluk'a yaptığınız yuan'ların ve fen'lerin hesabını yapmaya başladınız!»

....

«Çin, ortaklaşa tespit edilmiş anlaşmaların, resmi protokollerin ve kriterlerin uygulanmasında dürüst davranmadı...»

....

«Çin'in resmi anlaşmaları açıkça ihlal etmesi Arnavutluk ekonomisine önemli kayıplar verdirmiştir. Çin Hükümeti bu kayıpların maddî manevî her türlü sorumluluğunu taşımaktadır...»

....

«Onun şoven ve büyük devlet olma görüşleri Çin yönetiminin mantığını ortaya koydu ve onu *büyük feodal toprak sahibi dilini kullanmaya* götürdü...»*

....

«Ekonomik sorunlardan kaynaklanan ve çeşitli biçimler altında Arnavutluk'a Çin tarafından uygulanan *baskılar* yeni değildir, uzun bir zamandan beri Çin yönetimi bu konuda sürekli bir uygulama yapmıştı (...) Arnavutluk, tek yanlı bir gelişmeyi kendisine kabul ettirmeye ve ülkemizin hızlı ve kalıcı gelişmesini engellemeye çalışan Çin yönetiminin görüşlerine başarıyla karşı çıktı.»

Arnavutluk mektubunun ikinci bölümünde Çin yöneticilerinin marksizm-leninizm yolundan saptıkları belirtiliyor:

«Çin hükümetinin, Arnavutluk'la ekonomik ve askeri işbirliği anlaşmalarını tek yanlı olarak feshetmesi, iki ülke arasında resmi olarak imzalanmış olan sözleşmelerin Çin tarafından keyfî olarak çiğnenmesi, sosyalist ekonomimiz için çok sayıda önemli tesislerdeki çalışmaların duraklaması, uzmanların geriye çekilmesi vb. Çin yönetiminin son derece belirli ideolojik-politik çizgisini yansıtmaktadır. *Burada marksizm-leninizme,*

---

* *Bu yazıda italikleri biz kullandık (Ö.Y.)*

proletarya enternasyonalizminin ilkelerine bağlı olarak Çin yönetiminin sapmasının bir sonucu, onun Amerikan emperyalizmine, uluslararası sermaye ve gericiliğe yaklaşması, bunlarla gizli anlaşmaya girmesi, uluslararası arenada devrimci ve kurtuluşçu güçleri desteklemeyi ve onlara yardım etmeyi reddetmesi, Çin'in, emperyalist bir süper güç durumuna gelme ihtirası söz konusudur.

«Geçmişte zigzaglarla süslenmiş bir süreci izleyen, şimdi Çin yönetimi tarafından izlenen bu çizgi (...) Arnavutluk Emek Partisiyle Çin Komünist Partisi arasında ciddi ideolojik ve politik çelişkilerin ortaya çıkmasının ve giderek yoğunluk kazanmasının nedeni işte budur. Çünkü özellikle partimiz ve Arnavutluk halkı bu çizgiyi ve Çin'in büyük güç olma görüşlerini kabul etmedi, buna boyun eğmedi...»

....

«Çin Komünist Partisi yönetimi, leninist ilkelerin ve yöntemlerin partiler arasındaki ilişkilerde uygulanmasını hiç bir zaman istemedi. *Büyük güç, büyük parti ve büyük devlet mantığıyla* —kendi görüşlerine göre— düşünen ve hareket eden ve kendisini *yanılmaz bir deha* gibi kabul eden Çin yönetimi, *dikta yolundan* ve kendi görüşlerini başkalarına ve özellikle küçük ülkelere kabul ettirme yolundan başka bir yol tanımadığını ispatlamıştır.»

Arnavutluk mektubunda, Mao Çe Tung'un Çin-Sovyet sınır sorunlarını gündeme getirmesinin kendileri tarafından benimsenmediği belirtilmekte ve bu konuda şöyle denmektedir:

«... İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler Birliği'nin bazı Avrupa ülkeleriyle yapılan sınır düzenlemeleri sözkonusu edilerek haksız bir şekilde J. V. Stalin'e saldırılıyordu ve «etki alanları yaratılması» konusunda uluslararası gericiliğin Stalin'e karşı getirdiği suçlamalar desteklenmiş oluyordu. Çin yönetimi, bu noktada, bu tezi savunan Tito ile uzlaşıyordu...

«Çin'in sınırların yeniden gözden geçirilmesi konusundaki tezi, sıradan bir sorun değildi. *Bu sorun büyük devlet şovenizmi ve burjuva milliyetçiliğinin özünü dile getiriyor, Avrupa'da savaşı körüklüyordu.*»

....

Mektupta, «Kültür Devrimine» ilişkin olarak da şunlar söylenmektedir:

«Arnavutluk Emek Partisi, Parti'de ve iktidarda kilit noktalarına el koymuş olan kapitalist ve revizyonist unsurların tasfiye edilmesi için Kültür Devrimi'nin genel çizgisini destek-

ledi. Partimiz, bunu, bu devrimin temelinde bulunan çok sayıda ilke sorununda ve kullanılmakta olan yöntemlerde *aynı görüşü paylaşmamasına rağmen yaptı.* (...)

«Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin önemli düşünceleri ve marksist-leninist ideoloji, Çin Komünist Partisi için, Çin'in somut koşullarında bu eylemin temel taşı, bir pusula olması gerekirken, bu olmadı. Sonuçta, Parti'nin marksist-leninist çekirdeği bile tehlikeli bir *eklektizme* düştü, bu, marksist-leninist olmayan çeşitli görüşleri benimsemiş kişilerin, kliklerin ve grupların iktidar için o kargaşalık içerisinde sınırsız mücadelesine yol açtı. Bu, Çin'de sosyalizmin temellerinin kurulmasını ciddi bir şekilde engelledi. (...)

«Çoğu durumda, Kültür Devrimi, anlayış ve eylem olarak proletarya diktatörlüğünün kurulması için mücadele eden işçi sınıfının gerçek bir partisi tarafından önderlik edilmeyen, ilkelere de uygun düşmeyen bir mücadele olarak gelişti. Bu bölücü gruplar arasındaki mücadelenin sonucunda, Çin'deki iktidar burjuva ve revizyonist unsurların eline geçti.

«Bugünkü Çin yönetimi, kendi isteğine göre ve kendisine ilişkin nedenlerle Arnavutluk Emek Partisi'ni, Kültür Devrimi'ni mahkum etmeye zorladı ve zorlamaktadır. Arnavutluk Emek Partisi bu diktayı hiç bir zaman kabul etmeyecektir. Partimizle birlikte dünyadaki bütün devrimciler, Çin Komünist Partisi'nin, bu Kültür Devrimi'nin gerçek bir tahlilini yapmasını, bu devrime önderlik eden düşünceler, onu yapan ve yönlendiren insanlar ve gruplar, bu devrimin karşı çıktığı kişiler konusundaki gerçeği açıkça dile getirmek ve bu konularda açıkça tavır almak cesaretini göstermesini istiyorlar. Çin Komünist Partisi'nin yönetimi bunu hiçbir şekilde yapmadı. Çünkü olayların marksist-leninist açıdan yorumlanması düşüncesi onu korkutmaktadır.»

....

Mektupta, Çin'in Arnavutluk'u, Yugoslavya ve Romanya ile bir askeri ittifaka zorladığı belirtilmekte ve böylece «bu askeri ittifaklar aracılığıyla sosyalist Arnavutluk'u *savaş kışkırtıcısı komploların* tuzağına düşürmek» istediği söylenmektedir.

«Gerek Yugoslavya'nın ve gerekse Romanya'nın Çin yönetiminin bu planlarından haberli olup olmadıklarını bilmiyoruz. Ama, şimdi bile Çin yönetiminin Avrupa'nın bu son derece kritik bölgesinde *kargaşalık yaratmak* ve *savaş kıvılcımı çıkarmak* için son derece çaba harcamakta olduğunu görüyoruz...»

«Partimiz hiçbir zaman Çin'in iç işlerine müdahale etmedi, ama Çin yönetimi belli zamanlarda, *Arnavutluk'un iç işlerine suç işleyecek bir şekilde müdahale etti.* Biz bu gerçekleri gerekirse ortaya koyacağız. Çin yönetiminin, Arnavutluk'taki hainlerle girişmiş olduğu bu mahkum edilecek davranışları başarıya ulaşmış olsaydı, Sosyalist Arnavutluk Halk Cumhuriyeti, onun bağımsızlığı ve hakimiyeti tasfiye edilmiş olacaktı.»

«... Çin'se her şeye kendi açısından bakıyor, kendi dışındakileri hakimiyet altına almaya, onlara kendi stratejisini ve taktiklerini kabul ettirmeye çalışıyordu.

«Olayların gidişi, Çin Komünist Partisi'nin, Kruşçev yanlısı olanlara karşı ideolojik-politik mücadelesinin sağlam temellere dayandırılmadığını her zaman daha iyi ispatlıyordu. Gerçekte bu mücadele marksizm-leninizmi, devrimi ve halkların kurtuluşunu savunmak amacında değildi. Bu mücadele yalnızca *pragmatik amaçlarla ve bencil çıkarlar* için yürütülmekteydi. Bu, Nixon'ın Pekin'e yaptığı ziyaretle resmen noktalanan, Çin stratejisinde köklü bir değişiklik içinde ortaya çıktı. (...)

«Çin, Nixon'ın ziyaretiyle bizzat kendisinin de pay alacağı, dünyanın yeniden paylaşımı doğrultusunda *emperyalist rekabetler ve ittifaklar oyununun* içine giriyordu. Bu ziyaret, Amerikan emperyalizmi ve onun müttefikleriyle Çin'in yakınlaşması ve işbirliği yapması yolunu açabilirdi. ABD'yle ittifaka girilmesi demek, Çin yönetiminin, gerçek sosyalist ülkelerden, marksist-leninist hareketten, devrimden ve halkların ulusal kurtuluş mücadelesinden uzaklaşması demekti.

«Bu ittifak ve Çin yönetimiyle Amerikan başkanı Nixon arasındaki bu Pekin görüşmesi, Amerika Birleşik Devletlerinin Vietnam'da emperyalist yağma savaşını sürdürdüğü, aynı zamanda yalnız atom bombasının dışında, kardeş ve kahraman Vietnam halkını katletmek ve Vietnam'ı ortadan kaldırmak için en çağdaş bütün savaş araçlarını kullandığı bir sırada oluyordu. Bu korkunç ittifak ve Çin-Amerikan görüşmesi, halklar için felâketli sonuçlar doğuracak ve mahkum edilecek davranışlardı.»

....

Mektupta, «Üç Dünya» teorisine ilişkin olarak da şunlar söylenmektedir:

«Amerikan emperyalizmine yakınlaşmadan ve Birleşik Devletler'e ve onun müttefiklerine açılmadan sonra Çin Komünist Partisi yönetimi, *anti-marksist* ve *karşı-devrimci «Üç Dünya»*

teorisini ortaya attı. Bu teoriyi devrimin bir stratejisi olarak gösterdi ve marksist-leninist komünist harekete ve dünyadaki bütün halklara onların mücadelelerinin genel çizgisi olarak kabul ettirmeye çalıştı. (...)

«Pratik gösteriyor ki, Çin Komünist Partisi ve Çin hükümeti, çoğu durumlarda uluslararası sorunlara, marksizm-leninizm, devrimin yararları ve halkların kurtuluş mücadeleleri açısından bakmamıştır. Çin politikası *pragmatist* bir politikadır ve stratejisi ve taktiği böyle oldukça bundan başka birşey de olamaz. Bu nedenle dünya, Çin politikasındaki bütün bu alt-üst oluşları gördü ve gelecekte de görecektir...

«Bugün Çin'in bir süper güç olma amacı, ifadesini şu ünlü ve yürekler acısı «Üç Dünya» teorisinde açıkça bulmaktadır. *«Üç Dünya» teorisi marksizm-leninizmin yerine oportünist, revizyonist ve anarko-sendikalist düşünce ve tezlerin eklektik bir karışımını koymaya çalışıyor.* Bu teori burjuvazi ve emperyalizmle birleşmeyi önererek proletaryanın devrimci bilincini ve onun sınıf mücadelesini yok etmeye çalışıyor. (...) halklardan, ekonomik, toplumsal ve ulusal kurtuluş mücadelesinden vazgeçmelerini, Amerikan emperyalizmine boyun eğmelerini, eski sömürgeciler olan Batı'daki öteki kapitalist güçlere boyun eğmelerini istemektedir. Avrupa proletaryaşını kapitalist kölelik altında tutmak, öteki ülkelerin halklarını ezmek ve sömürmek için kurulmuş örgütler olan Ortak Pazar'ın ve Avrupa Birliği'nin güçlendirilmesi yolunu tekrar tekrar aramaktadır. Süper güçlerin silahlanma yarışını körükleyerek, NATO ve öteki askeri bloklar gibi Amerikan emperyalizminin savaş araçlarını destekleyerek, «Üç Dünya» teorisi dünyayı, emperyalist bir savaş için kışkırtmaktadır.

«'Üç Dünya' teorisi Çin'in, 'Üç Dünya' adını verdiği ülkeler üzerinde hegemonyasını kurmak amacını gizlemeye hizmet eden bir paravanadır. (...)

«'Üç Dünya' teorisinin uygulanmaya konulması, Çin yönetiminin Amerikan emperyalistleriyle, Avrupa'daki tekelcilerle, faşistlerle, ırkçılarla, krallarla, feodallerle ve en kudurmuş militaristler ve savaş kışkırtıcılarıyla ve hatta «şeytan»la bile birleşmesini getirdi. Aynı Çin yönetimi Pinochet'yle, Franko'yla, Japon kraliyet ordusunun ve Alman ordusunun eski nazi generalleriyle, Mobutu ve eli kanlı krallar gibi ünlü katillerle, Amerikalı patronlarla ve çokuluslu şirketlerin başkanlarıyla ittifaka girdi.

«Bu anti-marksist çizgi, Çin yönetiminin Tito'yla, Carillo'yla ve öteki revizyonistlerle birleşmesine yolaçtı. Çin yönetimi daha önce Tito'ya karşıydı, bugünse onunla birleşti. Bu, Çin yönetiminin marksist-leninist ilkelere dayanmadığını ve kendi çizgisi içinde tutarsızlıklarını ortaya koyar. Fakat Partimiz, Çin yönetimine şunları özellikle belirtir: Tito'yla olan bugünkü birleşmeniz ve Balkanlarda girmeyi amaçladığınız kuşku uyandırıcı ittifaklar, bu bölgedeki halklar için, Yugoslav, Arnavutluk, Yunan, Türk vb. halkları için ciddi bir tehlikedir. Arnavutluk, Çin yönetiminin Balkanlardaki amaç ve planlarını çok iyi bilmektedir. Bundan dolayı, dünya halkları, Balkanlardaki *Çin entrikaları* karşısında uyanık davranmalıdırlar.»

Mektupta, Çin'deki iktidar mücadelelerine ilişkin olarak şunlar söyleniyor:

«Bugünkü Çin yönetimi, Arnavutluk Emek Partisi'nin, Çin Komünist Partisi'nin liderlik kademesinde yapılmış bulunan değişikliklere ilişkin çalışmasını desteklemesini arzu etmişti. Bunu yapmadığımız için, bizim Lin Piao ve «Dörtler» grubunun taraftarı olduğumuz sonucuna vardı. Her ikisinde de yanılmaktadır. Zaten, Çin yönetiminin Arnavutluk'a yardımı kesmesine yol açan ve açıklanmayan ideolojik-politik nedenlerden bir tanesi de işte budur. *Bugünkü Çin yönetimi, Çin'de iktidarı ele geçirmek için, marksist-leninist olmayan bir yolda yürütmüş olduğu çalışmayı* partimizin desteklemesini istedi. Partimiz ise Çin yönetiminin bu isteğini yerine getirmedi ve getirmeyecektir...»

«... Bu davranış, Çin'in marksizm-leninizme ve proletarya enternasyonalizmine karşı tavır aldığını, şoven ve emredici büyük devlet politikasını kabul ettiğini ve izlediğini; hegemonyacı uygulamalara başvurduğunu; zorbaca, keyfî, süper güç davranışlar içine girdiğini ortaya koymaktadır.

«Bencil amaçlarını gerçekleştirmek, Çin'i merkezi bir güç durumuna getirmek için, Çin yönetimi, «küçük ve orta ülkelerin savunucusu» olarak ortaya atılıyor. Çin yönetimi, «dünya ekonomisinde haksız paylaşıma» karşı, «emperyalist güçler tarafından gelişmekte olan ülkelere ekonomik ayrım yapılmasına» karşı ve «bu ülkelerin ulusal ekonomilerindeki gelişmenin» yanında, «onların bağımsızlık ve egemenliklerinin güçlendirilmesinin» yanında olduğunu, «büyük ülkelerin küçük ülkeler üzerindeki zorbalığına karşı» mücadele verdiğini vb. ileri sürmektedir. Halbuki Çin yönetiminin Arnavutluk'a karşı düşman-

ca tavrı, Arnavutluk Emek Partisi, bu yönetimin orkestra şefi çubuğuna uymadığından, bugüne kadar verilmekte olan yardım ve kredileri kesmesi, Çin çizgisinin sahteliğini, Çin yönetiminin hiçbir zaman iyi niyetli olmayan amaçlarını, «Üçüncü Dünya» halklarını ezmek ve onları boyunduruğu altına almak, kendi isteğiyle eski ve yeni-sömürgecilerin isteklerini bu ülkelere zorla kabul ettirmek için, *yutturmaya çalıştığı yalanları* açıkça ortaya koymaktadır.

«Bizzat Çin'in kendisinin Amerikan emperyalizmi ve dünya kapitalizminden büyük yardım ve krediler sağladığı, Mobutu vb. bunların ajanlarına bizzat Çin'in kredi ve yardım verdiği bir sırada, Sosyalist Arnavutluk'a yardımı kesmiş olan Çin yönetimi, dünya kamuoyuna şunu açıkça göstermektedir: Çin yönetimi gerçek bir sosyalist ülkeyle ideolojik olarak anlaşamamıştır, ama sosyalizm düşmanlarıyla ve gericilerle anlaşmıştır ve hatta ittifak bile kurmuştur...»

* * *

Görüldüğü üzere, Arnavutluk yönetimi maocuların içyüzlerinin ortaya dökülmesine ilişkin olarak oldukça yararlı bir iş yapmıştır. Gerçi maoculuğun emperyalizmin bir yedek gücü haline geldiği, karşı-devrimci niteliği açığa çıkalı yıllar oldu. Ama geç de olsa Arnavutluk liderlerinin, maocuların bu önde gelen dostlarının da onların teşhirine katılmaları olumlu bir değişmedir. Ne var ki Arnavutluk Emek Partisi, Çin yönetimine yıllarboyu sağladığı destekten sözediyor da bundan dolayı bir özeleştiri yapma gereğini bile duymuyor. Oysa, sözkonusu mektupta da sık sık tekrarlandığı gibi, Çin'in Arnavutluk'a sağladığı ekonomik yardıma ve kredilere karşılık, Arnavutluk da ideolojik ve politik düzeyde, daha doğru bir deyişle anti-Sovyetizm yolunda bir hayli destek sağlamış, hatta Çin'deki anti-Sovyetizmi hızlandırmaya katkıda bulunmuştu.. Onları biraraya getiren, aralarındaki dostluğu pekiştiren de bu oldu zaten. Şimdi Enver Hoca ve arkadaşları, Çin yöneticilerine kıyasıya saldırırken onlarla yıllarboyu birçok konuda ortak bir dil kullandıklarını pek düşünmek istemiyorlar ve bunun için en küçük bir özeleştiri yapma gereğini bile duymuyorlar..

Çin yöneticilerini bu onulmaz yola sürükleyen, onları marksist-leninist olmaktan çıkaran, emperyalizmin işbirlikçisi ve dünya devrimci hareketinde bir bozguncu durumuna düşüren, hiç kuşkusuz, onların işçi sınıfı enternasyonalizminden sapmaları, burjuva milliyetçiliğini benimsemeleri oldu. Anti-Sovyetiz-

min temelinde yatan da budur. Maocular sorunlara işçi sınıfının gözüyle, onun çıkarları açısından değil, dar görüşlü bir milli açıdan bakıyorlar. Bu nedenle onlar sosyalist ülkelerin kardeş topluluğundan koptular, kendilerine kapitalist dünyada dostlar aramaya koyuldular. Ama bu noktada Arnavutluk fazla derine inmiyor. O, Çin'in vardığı sonuçları eleştiriyor da, onu bu sonuçlara ulaştıran nedenlere pek dokunmak istemiyor. Çünkü bu noktada Arnavutluğun kendisi de zor durumda.. O da sosyalist ülkeler ailesinden kendisini koparmış, bir ulusal tecrit politikasına gömülmüş.

Çeşitli sosyalist ülkeler partileri arasında da, çeşitli konularda zaman zaman görüş ayrılıklarına rastlanması doğaldır. Sosyalistler bu görüş ayrılıklarını yoldaşça tartışma yoluyla gidermeye ve görüş birliğine varmaya çalışırlar. Ama belli konularda farklı düşünmek, bunlar marksizm-leninizmin temel ilkelerine ilişkin olmadıkça, kardeş partiler arasında birliği ve dayanışmayı bozmamalıdır. Hele bu tartışmalar diyalogu tümden koparmaya, sosyalist bir ülkeyi dünya sosyalist sisteminden tecrite varmamalıdır. Oysa Arnavutluk Emek Partisi, Sovyetler Birliği Komünist Partisi ile düştüğü görüş ayrılıklarını abartmış ve giderek sosyalist ülkeler birliğinden kopmuş, SBKP'ye ve dünya sosyalist hareketinin genel doğrultusunu benimseyen diğer kardeş partilere karşı düşmanca bir tavır içine girmişti. Bu da kaçınılmaz olarak Arnavutluk'u ekonomik ve politik bir yalnızlığa, kendi içine kapanmaya sürükledi. Aynı şey Arnavutluk'u, adım adım marksist-leninist hareketten uzaklaşan maoculuğun destekçisi ve biricik dostu durumuna da düşürdü. Ama maocuların emperyalist dünyada dostlar bulmalarından sonradır ki Arnavutluk'a da ihtiyaçları kalmadı..

Arnavutluk liderlerinin de belirttikleri gibi, Çin'in anti-Sovyet tutumunun nedenleri gerçekte marksizmin-leninizmin savunması değil, burjuva milliyetçiliği ve pragmatizmdir. Ama bu yolda marksizmi-leninizmi terkedip emperyalistlerin, gericilerin, ırkçıların ve hatta «şeytan»ın safına düşen maocular, diğer yandan da en sivri bir marksizm-leninizm edebiyatını dillerinden düşürmediler.

İşçi sınıfı hareketinde revizyonizm kimi zaman en şatafatlı marksist-leninist sloganlar perdesi altında ortaya çıkabiliyor. Ancak gerek sağ, gerek sol revizyonizmin ortak özelliği, bunların çağımızda sosyalist ülkeler topluluğuna, en başta da Sovyetler Birliği'ne karşı takındıkları düşmanca tavırdır.

Arnavutluk'un da bu olumsuz duruma düşmesi, sosyalist ülkeler ailesinden kopması, en başta bu ülkede sosyalizmin başarılı inşa sürecini aksatmakta ve Arnavutluk halkına büyük zararlar vermektedir. Bu olumsuz durum, dün Arnavutluk'u maocuların safına itti, yarın ise başka olumsuz saflara itebilir. Nitekim, Arnavutluk liderleri, kısa bir süre önce Batılı ileri kapitalist ülkelerle ekonomik işbirliği yapma özlemlerini dile getirdiler. Oysa Arnavutluk halkının çıkarına olan, en başta sosyalist ülkelerle iyi ilişkiler kurmak ve ekonomik işbirliğini geliştirmektir. Küçük bir ülke olan Arnavutlukta sosyalizmin başarılı şekilde inşası buna bağlıdır. Bunun için de Arnavutluk yönetiminin sosyalist ülkelere karşı inatla sürdürdüğü sekter politikayı terketmesi gerekiyor. Unutmamak gerekir ki, Arnavutluk-Çin ilişkilerindeki bunalım, yalnızca maoculuğun iflasının yeni bir görüntüsü değil, Arnavutluk'un yanlış politikasının da yeni bir örneğidir.

Türkiye'de de bugün bazı maocu gruplar Arnavutluk yanlısı kesilmişlerdir. Ama, Arnavutluk ve Çin arasında kısa bir süre önce yüze vuran bu bozuşmanın yarattığı bu akımlar da temelsizdir. Yarın da bunlardan bazılarının, kafaları kızınca çıkıp Arnavutluk'u sosyal emperyalistlikle suçlamaları şaşırtıcı olmayacaktır! Çıkar yol, marksizm-leninizm yoluna dönmek ve sosyalist ülkeler topluluğuna düşmanlık politikasından vazgeçmektir. Şu ya da bu türden maoculuğun yalnızca emperyalizme hizmet ve işçi sınıfının mücadelesine bir darbe olduğu artık gün gibi açıktır.

«Aydınlık» Gazetesi ve CİA'nın Şeref Madalyası

Aydınlık Gazetesi Türkiye basınında gerçekten bir boşluğu dolduruyor. Ama bu, sosyalist bir gazetenin yokluğunun yarattığı bir boşluk değil. Zaten solculuk üzerine kopardığı tüm yaygaralara ve başlığının altındaki «bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar, birleşin!» sözlerine rağmen, o sosyalist olmak şurda kalsın, en sinsi bir sosyalizm düşmanlığı yapıyor. O, sol görünüm altında sosyalizme, işçi sınıfına, ezilen halklara ve sosyalist ülkelere saldırıyor.

Türkiye'de, bugüne dek, kimi en kaba biçimde, kimi de daha ılımlı ve «uygarca» sosyalizm düşmanlığı yapan birçok günlük burjuva gazetesi vardı. Ama bu tür gazeteler sosyalizmle savaşmak için yetmez. Çünkü burjuva basını herzaman kitleleri aldatmayı başaramıyor. Kitleler birkez uyanıp burjuva düzeninin pisliklerini kavradılar mı, artık burjuvazinin okuyacağı mavallar onları oyalamaya yetmez. Ama burjuvazi de silahlarını, yöntemlerini geliştiriyor, değiştiriyor. Devreye sol maskeli kişileri, sapmaları, ajanları sürüyor; solu içinden vurmaya çabalıyor ve zaman zaman bu işte başarılı da oluyor. İşte Aydınlık Gazetesi, TİKP denen parti Türkiye'de bu görevi üstlenenlerin başında geliyor. Aydınlık böylesine bir boşluğu dolduruyor...

Bu baylar önce 15 günlük *Halkın Sesi* denen gazete ile ve aylık *Aydınlık* dergisiyle işe koyuldular. Sonra olanakları birdenbire büyüdü, dev boyutlara ulaştı! Günlük gazeteye geçtiler...

Bu gazete elbet işçi ve köylülerin sorunlarından da söz ediyor, onlardan yanaymış gibi görünüyor. Zaten başka türlü, sosyalizm perdesi altında sosyalizm düşmanlığı yapmak mümkün mü?.. Ama dikkatli bir okuyucu, Aydınlık'ın işçi ve köylü so-

runlarına sahip çıkar görünürken de nasıl sinsice devrimci hareketi vurduğunu kavramakta güçlük çekmez.

Aydınlık, örneğin işçi hareketinden söz ederken, sürekli olarak bu harekete maocu bozguncuları sokmağa, sendikaları parçalamağa, DİSK'i yıpratmaya çabalıyor. 1 Mayıs öncesinde, Aydınlığın da törenlere gölge düşürmek, kitleleri ürkütmek, 1 Mayısa katılmaktan alıkoymak için gösterdiği çabalar hatırlardadır. O da en gerici burjuva basını gibi 1 Mayısta kanlı olaylar çıkacağını yazmıştı...

Aydınlık, zaman zaman da Kürt sorunundan sözetmekten ve Kürt halkından da yanaymış gibi görünmekten geri kalmıyor. Ama bu konuda da yine kuzu postuna bürünmüş kurt rolünde. O, devrimci harekete düşman görüşlerini yayabilmek için kitlelerin sempatisini kazanmaya çalışıyor. Ama bunda samimi olmadığı için maskesi sık sık düşüyor, halka düşman yüzü açığa çıkıyor. Nitekim bu konuda, son zamanlarda Aydınlık'ın maskesi tümden düştü. Aydınlık, Kürt halkının Irak'ta, Türkiye'de, İran'da özgürlüğü için verdiği mücadeleyi tıpkı bu ülkelerin ırkçı yönetimleri gibi «karışıklık çıkarma» olarak niteliyor ve «dış güçlere» bağlıyor. Aydınlıkçılar, efendileri Çin yöneticileriyle bir süre önce yaptıkları röportajda, Kürt halkının haklı mücadelesine kara çalmaktan, açıkça ona tavır almaktan kaçınmadılar. Aydınlık bu konuda da, yüzündeki maskeyi sıyırıp ırkçı-şoven burjuva özünü ortaya döktü.

Bugün Aydınlık gazetesinin Türkiye'de üstlendiği, emperyalizmin, en başta da ABD emperyalizminin hizmetinde anti-sosyalist bir propagandadır. Bu amaçla da Aydınlık işçi sınıfı enternasyonalizmine saldırıyor, burjuva milliyetçiliğini körüklüyor.

Aydınlık'ın ilk sayısından son sayısına kadar inceleyin, onun sayfalarını başlıca anti-sovyet propagandaya ayırdığını göreceksiniz. O, Sovyetler Birilği'ni karalamak, sosyalizmi kötü göstermek için tahrif, yalan, demagoji dahil her yola, yönteme başvuruyor. Sovyetler Birliği hakkında sürekli yalan haberler üretiyor.

Aydınlık ara sıra da Amerikan emperyalizmine çatar görünüyorsa da, bunu salt kendini gizlemek için yapıyor. Aslında Aydınlık'da Amerikan emperyalizmine yönelik ciddi bir propaganda yoktur, tersine Amerikan emperyalizminin çıkarlarının ustaca bir savunması vardır. Zaten tüm enerjisini sosyalist ül-

kelere düşmanlık yolunda sarfeden bir siyasi hareket, istese de istemese de emperyalizme hizmet eder.

Aydınlık, sosyalist hareketin dost görünen düşmanı, emperyalizmin ise düşman görünen dostudur.

ENTERNASYONALİZME KARŞI BURJUVA MİLLİYETÇİLİĞİ

Aydınlık, başından beri Türkiye'de burjuva milliyetçiliğini körüklüyor. O, durmadan bir «Rus» tehlikesinden sözediyor ve Rus düşmanlığını kışkırtıyor.

Bu «Rus düşmanlığı» neyin nesidir, kimin mirasıdır?

Herkes de bilir ki Osmanlı Devleti ile Çarlık Rusyası arasında sayısız savaşlar oldu. Her iki devlet de sömürücü karakterde devletlerdi, yayılmacı idiler. Sömürücü toplumlarda egemen sınıflar kendi çıkarları için savaş çıkarır, kitleleri savaşa sürükler ve halkları birbirine düşman ederler. Bu işte emekçilerin bir çıkarının olmadığı açıktır. Emekçiler birbirlerinin kardeşleridir, çıkarları ortaktır. Sosyalizm, toplum hayatında sömürü ve zulme temelinden son verir ve böyle haksız savaşlar çıkarmaz. Bugün Sovyetler Birliği'nde sosyalist bir düzen vardır. 61 yıl önce devrim yapan işçi sınıfı, orada sömürüye temelden son verdi ve barışçı bir düzen kurdu. Ve o günden bu yana Sovyetler Birliği'nde sosyalizm günden güne güçlenerek, pekişerek ileriye doğru yol alıyor. Sovyet Halkları yalnız kendi ülkelerinde ulusal kavgalara son vermekle, özgür ve adil bir toplum kurmakla kalmadılar, şimdi onlar tüm dünya işçilerinin, tüm halkların kurtuluşu için de büyük çabalar gösteriyorlar. Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler tüm ülkelerin halklarının dostudurlar.

Bunun aksini iddia edenler emperyalistlerdir, toprak ağalarıdır, burjuvalardır; yani kapitalist ülkelerdeki asalak sınıflardır. Onlar ve onların ajanları gerçekleri kitlelerden gizliyor, onlara yalan söylüyor ve sosyalizmi kötü göstermeye çalışıyorlar. Aydınlık tam da onların izindedir.

Sömürücü sınıflar halkları birbirine düşman ederler. Burjuva milliyetçiliği bu yolda kullanılan güçlü bir silahtır ellerinde. Burjuvazi işçilerin kardeşliğini değil, ulusların düşmanlığını ileri sürer. Buna karşılık işçi sınıfının baş silahı enternasyonalizmdir, tüm ülkelerin işçilerinin birliği, kardeşliğidir. Aydınlık, bugün Türkiye'de burjuva milliyetçiliğine sarılarak tarihte ka-

lan Rus düşmanlığını canlandırmaya kalkışıyor. Aydınlık en azgın gericilerin izindedir.

Sovyet Politikası ile Çarlık Rusyasının politikasını benzeş saymak, ancak sosyalizmin «s»sinden anlamayan küçük burjuva aydın taslaklarının ya da bilinçli burjuva ajanlarının işidir. Devrim, Rusya'da her şeyi temelinden değiştirdi. Kaldı ki Sovyetler Birliği, maocu kalpazanların göstermek istediği gibi «Rusya» değildir. O, Rusya'yı da içeren 15 cumhuriyetten oluşmuş bir birliktir ve bu cumhuriyetlerden bazıları da Türk'tür. Çarlık Rusyası saldırgandı, çünkü o sömürücü sınıfların devleti idi. Sovyetler Birliği barışçıdır, çünkü onu işçiler kurdu, o sosyalist bir devlettir, o birçok halkın ortak devletidir.

Rus düşmanlığı, geçmişte egemen sınıfların halk kitlelerine aşıladıkları bir şeydi, yanlış bir değer yargısıydı. Sosyalistler hiç bir halka düşmanlık duymazlar, bu halk ister Amerikan halkı, ister İsrail halkı, ister Rus veya Ermeni halkı olsun. Sosyalistler sömürücülere düşmandırlar, sömürücü ister başka ulustan, ister kendi uluslarından olsun.

Osmanlı egemen sınıfları Rus düşmanlığını yaydılar. Osmanlı Rus savaşları buna elverişli bir ortam yarattı. Rus düşmanlığı o günlerden miras kalmıştır. Kurtuluş Savaşı yıllarında, yeni Sovyet Devleti maddi, askeri ve politik alanda Türkiye' ye önemli yardımlarda bulunduğu için, kısa bir dönem «Rus düşmanlığı» propagandasına ara verildi. Ama Türk burjuvazisi düze çıktıktan sonra bu silaha yeniden sarıldı. O, bunu, elbette anti-sosyalist amaçlarla yapıyordu. Özellikle 2. Dünya Savaşından sonra emperyalizmin yaygınlaştırdığı anti-sovyetizme ve soğuk savaş propagandalarına paralel olarak Türkiye'de de Rus düşmanlığı canlandırıldı. Ülke NATO, CENTO gibi saldırgan paktlara sokuldu ve Ruslar yeniden geleneksel, «tarihi» düşman ilan edildiler.

Son yıllarda, soğuk savaş dalgasının kırılmasına, yumuşamaya paralel olarak emperyalizmin bir öcü gibi kullandığı «Sovyet tehdidi» artık halk kitlelerini kandıramaz oldu. Dünyanın her yerinde halk kitleleri Sovyetler Birliği'nin saldırgan olmadığını, O'nun ve diğer sosyalist ülkelerin barış için en ciddi çabaları gösterdiğini, silahlanma yarışını, militarizmi, savaşı kışkırtanların emperyalistler olduğunu öğrendiler. Türkiye'de de burjuvazinin yalana dayalı propagandası büyük ölçüde kırıldı. İşte bu aşamada ABD emperyalistlerinin ve öteki gericilerin imdadına maocular yetişti. Sol maske takmış maocular, anti-sov-

yetizmi ve şoven bir milliyetçiliği her yerde alabildiğince canlandırmaya çabalıyor, hatta bu yolda emperyalist devletleri bile kışkırtıyorlar.

Soljenitzin ruh hastası bir anti-Sovyetti. Maoculuk ise anti-Sovyetizm yapan hasta bir akımdır. Onun da vardığı yer, aynen Soljenitzin gibi, emperyalistlerin kucağı oldu.

SOVYET GEMİLERİNİN ZİYARETİ VE MAOCULAR

Kasım ayında Sovyet gemilerinin İstanbul'u ziyaretleri maocuları çılgına çevirdi. Perinçek ve tayfası ve öteki maocu gruplar çığırtkanlık yarışına girdiler, Sovyet düşmanlığını görülmemiş düzeylere vardırdılar.

Türkiye'nin son yıllarda sosyalist ülkelerle ticari ve kültürel ilişkileri bir ölçüde geliştirmesi ve üst düzeyde yapılan karşılıklı ziyaretler, görüşmeler emperyalistleri tedirgin ediyor. Türkiye'yi buna yönelten nedenler çeşitlidir. Bir yandan Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu ve emperyalist sistemin kuyruğunda çözüm bulunamayan ciddi ekonomik sorunlar, diğer yandan Kıbrıs ve Ege sorunları nedeniyle Yunanistan'la varolan sürtüşmeler, Türk burjuvazisini sosyalist ülkelerle ilişkilere zorlamaktadır. Besbelli bununla burjuvazi kapitalizmden vazgeçip sosyalizmi seçmiş değildir! Ama o, bunalımlardan kurtulmak için daha geniş manevra olanakları arıyor. Diğer yandan Türkiye ve benzeri ülkelerin sosyalist ülkelerle ilişkilerini geliştirmeleri emperyalistleri tedirgin ediyor. Onlar NATO'nun, CENTO'nun zayıflamasından endişe ediyorlar. Türkiye'yi ekonomik, politik, kültürel bakımdan kendi denetimlerinde tutmak istiyorlar. Onlar, Türkiye'yi sürekli olarak sosyalist ülkelere karşı bir saldırı üssü olarak tutmak istiyorlar. Bunun için de «Sovyet tehdidi» palavrasını sürekli olarak kitleler içinde canlı tutmaya, «Rus düşmanlığı»nı körüklemeye ihtiyaçları vardır.

Sovyet halkları ve Türkiye halkları asla birbirlerinin düşmanları değildirler. Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle ilişkilerin gelişmesi, tüm halkların yararınadır. Böyle olduğu içindir ki, Sovyet gemilerinin ziyareti emperyalistleri, en gerici burjuva kesimlerini, AP, MHP gibi örgütleri rahatsız etti. Ama onlardan da çok maocuları çılgına çevirdi.

Maocular, Sovyet gemilerinin ziyaretini Amerikan 6. Filosunun ziyaretiyle benzer göstererek sapla samanı, bile bile birbirine karıştırdılar, en çirkin yalan ve demagoji örnekleri verdiler.

Maocular, bayrak çekip yürürken, sözde Türkiye'nin bağımsızlığı için bağırdıklarını söylediler. Dostla düşmanın bu derece birbirine karıştırıldığı görülmemiştir. Ama onlar bunu bilmezlikten değil, hinliklerinden yapıyorlar.

Sovyet gemileri yalnız Türkiye'yi değil, pekçok başka ülkeyi, örneğin Fransa'yı da ziyaret ediyorlar. Besbelli, bununla o ülkelerin bağımsızlığı elden gitmiyor. Sosyalist ülkelerle ilişkileri emperyalist ülkelerle ilişkilerin aynısı sayan bu tutum sosyalistlerin tutumu değildir.

Amerikan filosu geldiğinde karşısında devrimci gençliği, tüm sosyalistleri, barışsever güçleri buldu. Sovyet gemilerinin gelişi ise, tüm emperyalist kuyrukçularıyla birlikte maocuları.. Çin yönteicileri dünya ölçüsünde nasıl Pinochet'lerin, İdi Amin' lerin, Şah'ların, kiralık askerlerin ve giderek emperyalistlerin yanına düştülerse, Türkiye'deki maocular da, öylesine, AP'nin, MHP'nin, MİSK'in ve daha doğrusu ABD emperyalistlerinin yanına düştüler. Ama maocular tüm gericilerden baskın çıktılar. Gericiler doğrudan beslemelerini meydanlara süremediler. Onların yerine maocular görev yaptı. Maocular cümle emperyalistleri, gericileri sevindiren gösteriler yaptılar ve herhalde CIA' nın şeref madalyasını hakettiler!..

Ne var ki, tarihin tekerleğini geriye çevirmek maocuların harcı da değildir. Onlar, bu maskeli emperyalizm ajanları, ne kadar çırpınsalar da işçi sınıfının enternasyonalist geleneğini bozamayacaklardır. Onlar bugün, yer yer emekçi saflar arasında varlığını sürdüren birtakım burjuva şartlanmalara yaslanıyorlar. Ama kitlelerde bilinçlenme hızlandıkça tüm burjuvalar gibi onların dostları maocular da bu tür ideolojik desteklerden yoksun kalacaklardır.

Bay Türkeş ve Bay Erbakan da kendilerine bir hayli taraftar bulabiliyorlar. Onlar da kendi gerici ideolojilerini kimi cahil kafalara sokabiliyorlar veya cahilliği sömürüyorlar. Maocular da kendilerine bir miktar sosyalizm cahili, işçi sınıfı ideolojisinden yoksun olan kişiyi, burjuva milliyetçiliğini enternasyonalizme tercih edeni, yani işçi sınıfının yolundan değil de, burjuvazinin yolundan gideni bulurlarsa buna şaşmamak gerekir. Ama geçicidir bu. Nasıl ki Türkeş'le Erbakan'ın varlığı ve gücü de geçiciyse..

Filistin Halkı Yenecektir

Filistin halkının mücadelesi 20. yüzyılın en uzun ve en kahırlı mücadelelerinden biridir. Bir yanda emperyalizmin Orta Doğu'daki maşası siyonizmin soykırımcı vahşeti; öte yanda, çektiği bütün acılara rağmen yılmayan Filistin halkının yiğit direnişi.. Bir direniş ki, akıl almaz baskı yöntemlerine rağmen sürdürülmeye devam edilmiş, efsaneleşmiştir: İşgal altındaki topraklarında da, «mülteci» hayatı sürdürdükleri Arap ülkelerinde de. Yıllardır verdirilen ağır kayıplara, yenilgilere rağmen mücadeleri durmamış, büyük bir sabır ve inatla sürmüşse, bu, elbetteki onların haklı olmalarından ve zafere olan inançlarındandır.

Bugün, dünyada Filistin halkını ve mücadelesini duymayan hemen hemen yok gibidir. Ancak, onu bugüne getiren gelişmeleri bir bütünlük içinde görmek; gelinen noktada önemli rolleri olan olayları ve kahramanlarını etraflı bir şekilde tanımak ya da hatırlamak bizi bu konuda daha doğru değerlendirme yapmaya götürür. Bunun için de Filistin olayının tarihine kısaca da olsa bakmak gerekir.

Bugün, ulusal kurtuluş mücadelesi veren halkların dilinde bir özgürlük türküsüne dönüşen Filistin direnişi, Siyonist ideolojiden ve emperyalizmin Orta Doğu'daki emellerinden ayrı düşünülemez.

Siyonizmin Kökeni Ve Emperyalizmle İlişkileri

Yahudilerin, sömürge yerleşim hareketi ve ideolojisi olan siyonizmin kökleri çok eskilere dayanır. Siyonizmi tanımak için de Yahudilerin tarihine kısaca değinmekte yarar vardır.

Daha önce Orta Doğu'da oturdukları yerleri Romalılara terkeden Yahudilerin, biri Yemen'de, diğeri Hazer dolaylarında iki küçük devlet kurma deneyimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bütün dünyaya yayılan Yahudiler. 19. yüzyılda Avrupa'da gelişen milliyetçi hareketlerden etkilenmiş ve bu düşünceler onların arasında da hızla yayılmaya başlamıştır. Yahudilerin içinde milliyetçi görüşlerin hızla yayılmasının bir başka nedeni de anti-semitizm kampanyasıdır. Çünkü o günler Avrupa'sında gelişen kapitalizme, endüstriye, liberaliz-

me ve laiklik anlayışına karşı bütün gerici çıkışlar, çoğu kez Yahudi düşmanlığı olan anti-semitizmde ifadesini buluyordu. Bu da, adlarını ve dillerini değiştirenlerin dışındakilerde doğal olarak milliyetçi duyguları geliştiriyordu.

Yahudiler, 1815'te Viyana'da, 1869'da Philadelphia'da, 1885'te Pittsburg'da konferanslar toplamışlardır. 1891 yılında 7.500.000'ü Avrupa'da olmak üzere, tüm dünyaya dağılmış Yahudi nüfusunun 9.500.000 olduğu belirtilmektedir.

İlk defa 1896 yıllarında Yahudilerin bir devlet kurmaları gerektiğini **Yahudi Devleti** adlı kitabıyla Theodor Herzl ortaya attı. Bir yıl sonra Basle'de yapılan kongrede de Herzl'in kolonyalist görüşleri kabul edilerek, ırkçı ve ulusçu kararlar alınmış ve siyonizm politize olmuştur. Yine aynı yıllarda Yahudiler, Litvanya, Polonya ve Rusya Yahudi Işçilerinin Genel Birliği (Bund)ni kurdular.

Fakat o dönemlerde Yahudi proletaryası, köylüsü, postacısı, fırıncısı, ufak tüccarları ve orta burjuvazisinin yanısıra bir hayli güçlü olan Yahudi büyük burjuvazisinin Avrupa ve ABD'de ortaya çıkışı diğer burjuva kesimlerini oldukça rahatsız ediyordu. Avrupa burjuvazisi arasındaki sürtüşmeler anti-semtik kampanyaya kanalize edilince Yahudi büyük burjuvazisi büyük bir tedirginlik içersine girmiştir ve kurtuluşu, göze batan Yahudi çokluğunu, dağıtarak, bir bölümünü başka kıtalara göç etmelerini sağlamada bulmuştur. Böylece hem Yahudi emekçileri ezilemeyecek (!) hem de Yahudi büyük burjuvazisinin çıkarları zedelenmeyecekti. Avrupa dışında bir yere yerleşme konusunda da o günün en büyük burjuvalarından biri olan Yahudi Baron Edmond de Rothschild büyük para yardımında bulundu. İsrail devleti kurmak için toprak arayan Yahudiler Uganda, Kıbrıs, Kenya, Arjantin düşünülürken, 1903'te toplanan 6. siyonistler kongresinde Uganda'ya yerleşme fikri kabul edildi. Ancak Herzl'in ölümünden sonra 1905'te yapılan 7. Siyonistler Kongresi'nde, Uganda'yı Ingilizlerin kendilerine tamamıyle vermeyecekleri düşüncesiyle vazgeçtiler.

Belli ekonomik temellerin yanısıra, Tevrat ve anti-semitizm de Siyonizmin temellerini oluşturan ögelerdir. Bu yüzden de Yahudi ileri gelenleri en çok anti-semitik akımı kendilerine gerekçe göstermişlerdir. Anti-semitizme tepki olarak gelişme gösteren politik siyonizm kısa zamanda Batı Rusya, Polonya ve Litvanya'daki Yahudileri de etkisi altına almıştır.

Yahudi devletini kurmak için Herzl Papaya, Çara, II. Abdulhamit'e ve İngiltere kralına başvurarak gayesini gerçekleştirmek için çok çaba sarfetmiş, hatta II.Abdülhamit'ten Yahudi bankacıların Osmanlı borçlarını ödemelerine karşılık Filistin'de bir Yahudi tarım şir-

ketinin kurulması için izin istemişti. O dönem emperyalizmin başını çeken İngiltere'nin emperyalist politikasına uygun düşen Siyonist politika desteklenmiş, hatta bir İsrail devletinin kurulmasını garantiye aldığını 1917 yılında yayınlanan Balfour bildirisiyle açıklamıştı. İngilizler, Suriye ve Lübnan'daki Fransız etkisini engellemek amacıyla Filistin'de üslenmek ve Süveyş Kanalını tam kontröllerine almayı amaçlıyorlardı.

Emperyalizmin ve Yahudi büyük burjuvazisinin maşası olan siyonistler, anti-semitizme karşı toplu olarak bir yere göç etmeyi savunurken, Yahudi Marksistler ise kapitalizmin bir ürünü olan anti-semitizmin yine kapitalizmin ortadan kalkmasıyla mümkün olacağını savunuyorlardı.

25 Nisan 1920'de toplanan Milletler Topluluğu İngiltere'ye Filistin'de manda hakkını tanıdı ve 1922 yılında bunu resmen onayladı. Manda hakkının tanındığı ilk yılda Filistin'e bir İngiliz siyonisti İngiltere'nin yüksek komiseri olarak atandı. Bu arada Filistin'e Yahudi göçü de devam ediyordu. Bu göçlere karşı Filistin'li Arapların tepkileri oluyor ve çatışmalar çıkıyordu. Yine o yıllarda siyonistler gizli terörist teşkilatları Haganah'ı kurdular. İngilizler de Araplara baskı uyguluyorlar ya da liderlerini satınalarak Araplar içinde gelişen milliyetçi hareketleri saptırmak istiyorlardı.

İngiliz askeri birlikleri, 1920-1939 yılları arasında çıkan Arap isyanlarını siyonist birliklerinin de yardımıyla bastırırken, Yahudiler de sürekli olarak çoğalıyor, daha fazla toprak elde ederek terörist eylemlere giriyorlardı. Bu durumda İngiliz emperyalizmi, siyonizmi ve Arap milliyetçiliğini tamamen dinsel bir çizgide tutarak Arap ve Yahudileri birbirlerine düşürüyorlardı. Bu arada sürekli toprak satınalan siyonistler, Arap feodallerinden daha kolay toprak alacaklarını hesaplıyarak toprak reformuna karşı çıkarlarken toprak ağaları da, sömürülen halkın hoşnutsuzluğunu siyonizme karşı kanalize etmiş ve sömürüyü kolaylaştırmaya çalışmıştır.

Filistin'de İsrail Devletinin Kuruluşu

1930 yıllarının sonlarına doğru İngiliz mandasının Filistin'in bir kısmında sona ermesinden sonra Siyonistlerin bir Yahudi devleti kurma isteklerini açıkça söyleyecek kadar güçlendiğini, artık emperyalistlerin de açık desteğini gördüklerini farkeden Filistin'li Araplar buna şiddetle karşı çıktılar. 1937 yılının Temmuz ayına kadar devam eden Filistin Arap isyanı Lord Peel başkanlığındaki bir araştırma komisyonunun gelmesiyle sona erdi. Komisyon, Kutsal Topraklar'da İngiliz yönetiminde bir tarafsız bölge oluşturulmasını; toprakların % 40'

ının Yahudi Devletini, geriye kalan kısmının da Arap devletine verilmesini teklif etti; ki, Yahudilere bırakılan topraklarda nüfusun % 50'sini Arapların oluşturmasına karşılık, Araplara bırakılan topraklarda sadece nüfusun % 2'si Yahudi idi. Ancak söz konusu taksim planı, 1939 yılı sonbaharına kadar devam eden direniş hareketlerini daha şiddetli bir şekilde başlamasından başka bir şey getirmedi.

Daha sonraki yıllarda, Orta Doğu'ya yeni bir emperyalist güç olarak giren ABD'nin taksim planı geliştirilmeye çalışıldı. Bu plan, ABD'nin müttefikleri üzerinde kurduğu baskı sayesinde Birleşmiş Milletlerce 29 Kasım 1947'de kabul edildi. Bu karar, Filistin'in üç Yahudi, üç Arap ve bir de uluslararası olmak üzere yedi bölgeye ayrılmasını öngörüyordu.

15 Mayıs 1948'de İngiliz mandasının sona ermesiyle İsrail Devletinin kuruluşu ilan edildi. Bunun üzerine Arap Birliği harekete geçti ve savaş başladı. Bu savaş sonucunda 700.000 Filistin'li Arap göç etmek zorunda kaldı ve Yahudi Devleti taksim planından daha fazla toprak ele geçirmiş oldu. Bu savaşta ayrıca, Transürdün Emirliği de Batı Yakası ve Gazze şeridini hemen işgal ederek ismini Ürdün Haşimi Krallığı'na çevirdi. Böylece Filistin halkının dağıtılması ve topraklarının paylaşılması tamamlanmış oldu.

İsrail Devleti, emperyalistlerin desteği ve oyunları ile, nihayet 11 Mayıs 1949'da Birleşmiş Milletlere alınarak varlığı bütün dünya çapında resmen tescil edilmiş oldu.

İsrail Devleti'nin Kurulmasından Sonraki Gelişmeler

İsrail Devleti'nin kurulmasından sonra, zaman zaman Arap ülkelerinin de katılmasıyla savaş sürüp gitmiştir. Bu savaşlarda başta ABD emperyalizmi olmak üzere dünya gericiliğinin Orta Doğu'daki bekçisi İsrail'i bütün emperyalist ülkeler desteklemiş ve yardımlarda bulunmuşlardır. Emperyalist ülkeler sadece İsrail Devleti'ni desteklemekle kalmamış, Arap ülkelerindeki gerici yönetimleri ve güçleri de kullanarak Filistin direnişini kırmaya çalışmıştır. Zaten İsrail'e karşı Arapların sürekli yenilgi almalarının önemli sebeplerinden biri de, kendi aralarında kurdukları birliğin birçok zaaflar taşıyor olmasındandır. Bunu da, elbette, bu ülkelerin yönetimlerindeki sınıfsal yansımalarda ve kendi aralarındaki çıkar çelişkilerinde görmek mümkündür. Ancak, Filistin direnme hareketi de gericiliğin saldırıları ve emperyalizmin planları karşısında çok güçlü bir birlik oluşturabilmiş değildir. Özellikle hareketi, dünya kamuoyundan tecrit ettirecek ni-

telikte (emperyalistlerin de bütün araçlarını kullanarak bunun propagandasını yaptığını eklersek) bazı grupların giriştikleri terörist eylemler de sürüp gitmektedir. Bunun gibi olumsuzluklara rağmen Filistin örgütleri Filistin Kurtuluş Örgütü adı altında birleşmişlerdir. Bu örgütler şunlardır:

Filistin Milli Konseyi
Filistin Kurtuluş Ordusu
FKÖ Yürütme Kurulu
Filistin Ulusal Kurutluş Hareketi (El Feth)
Halk Kurtuluş Savaşı Öncüsü (El Saika)
Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi
Filistin Halk Mücadele Cephesi
Arap Filistin Örgütü
Filistin'in Kurtuluş İçin Halk Örgütü
Filistin'in Kurtuluşu İçin Eylem Örgütü

Gerçekte bu kuruluşlardan El Feth, El Saika, FDHKC ve FHKC önem taşıyan örgütlerin başında gelmektedirler. Zaman zaman bulundukları Ürdün ve Lübnan gericiliğiyle de savaşmak zorunda kalan Filistin direnişçileri aynı eylemlerini işgal altındaki topraklarında da yürütmektedirler. Siyonist katliamlar kadar, Filistinlilerin tarihinde önemli bir yer tutan Ürdün gericiliğiyle yapılan Eylül Savaşı ve Lübnan'daki gerici Falanjistlerle yapılan savaşlar bunlar için açık birer örnek oluştururlar. İsrail dışındaki bu düşman güçlerin yanına bir de Lübnan iç savaşında kurtarıcı rölüne giren Suriye'nin yaptıklarını eklemek gerekir.

Camp David Anlaşması Ve Sedat'ın İhaneti

Filistin mücadelesine, gerici Arap güçlerinin yaptığı ihanetin sonuncusunu Enver Sedat'ın şahsında Mısır burjuvazisi yaptı. ABD başkanı Carter'in isteği ve öncülüğünde, İsrail başbakanı Menahem Begin ve Mısır devlet başkanı Enver Sedat «Orta Doğu Barış Çerçevesi» adıyla bir barış anlaşması imzaladılar.

Sedat bunu, barış yolunda atılan bir önemli adım olarak niteliyor ve kendince Arap halkının kazançlarını sıralıyordu. Orta Doğu'da Filistinlilere, diğer Arap ülkelerine rağmen Sedat, bölgeye «barış» getiriyordu. Hem de Orta Doğu'da İsrail marifetiyle sürekli savaş çıkarmış, yenilmeden kolay kolay barşımayan ABD emperyalizmiyle, üstelik Filistin Devleti kurma hülyalarıyla (!)..

Sedat'ın kendi ülkesindeki kamuoyunun beklediklerini bile gerçekleştirmesi mümkün değildi. Bunu biliyordu fakat, son yıllarda emperyalizmle git gide bütünleşen ve yönetimde ağırlığını gittikçe ar-

tıran, palazlanan Mısır burjuvazisinin istekleri doğrultusunda ABD ile aynı doğrultuya girmek zorundaydı. Ancak bu anlaşmayla, yine kaybeden Sedat'ın kendisi oluyordu, ABD ve Siyonizm de kazanan.

Son yıllarda iyice amacı dışına çıkarılan Nobel barış ödülü, Begin ve Sedat arasında paylaştırılırken, Arap ülkeleri de yaptıkları zirve toplantısında Enver Sedat'ı Arap vatandaşlığından atıyordu. Aynı zamanda Arap Birliği, bu anlaşmanın kendilerini hiçbir zaman bağlayamayacağını açıklayarak Sedat'ı iyice yalnız bırakmış oluyordu. Nitekim Camp David dönüşü Mısır başkanı ikna için bazı ılımlı Arap ülkelerine uğradıysa da umduğunu bulamadı. Carter de bazı Arap ülkelerini yanlarına çekmek için epey uğraştı ve henüz o da bir taraftar bulabilmiş değil.

Sonuç, Mısır'ın diğer Arap ülkelerinden tecritini getirdi ve bu ülkelerin Filistin halkının mücadelesi için daha etkin bazı kararlar almaya yöneltti. Mücadele için yeni fonlar kuruldu, Filistin direnişçilerine yardım edilmesi kabul edildi.

Filistin Dayanışması Güçleniyor

Bugün Orta Doğu'da ABD Emperyalizminin ileri bir karakolu durumundaki İsrail'in saldırıları durmuyor, çeşitli bahanelerle Arap halkına saldırılarını sürdürmekte devam ediyor. Bölge barışını sürekli olarak tehdit ediyor. Ancak bu saldırgan ırkçı yönetim, her geçen gün dünyadan ve kendi ülkesindeki emekçilerden tecrit oluyor, dünyanın her yerinden (ABD'de dahil) ve ülkesinden protesto sesleri yükseliyor. Buna karşılık Filistin halkının mücadelesi her geçen gün güçleniyor ve tüm dünyanın demokrat kamuoyunu yanında buluyor. Bugün dünyanın her yerinde Filistin Halkıyla dayanışma toplantıları düzenleniyor. Filistin Kurtuluş Örgütü birçok ülkede bürolar açıyor, mücadelesine destek sağlıyor.

İsrail saldırganlığının tecriti ve Filistin halkının mücadelesinin gördüğü desteğin doruğa ulaştığı bir dönem yaşanıyor. Birleşmiş Milletler 32. Genel Kurulu'nda 29 Kasım günü «Filistin Halkıyla Dayanışma Günü» olarak kabul edildi. Bu gün, ilk kez bu yıl BM'de ve dünyanın bir çok kuruluşlarınca kutlandı.

BM'ce «Filistin Halkıyla Uluslararası Dayanışma Günü»nün kabul edilip, tüm dünyada kutlanması da gösteriyorki Filistin direnişi dünya çapında destek gören haklı bir mücadeledir ve er ya da geç başarıya ulaşacaktır.

Halkların baskıya ve sömürüye karşı verdikleri mücadelenin başarılarına her geçen gün yenileri ekleniyor. Acılarla geçen günlerin birgün sonu geliyor, zalimler de çektirdiklerinin cezasını çekiyor..

Özgürlüğün hüzünlü şarkılarının yerini mutluluk alıyor. Filistin halkı da birgün elbet yenecektir; o zaman acıları dinecek, silah tutan elleri, barış içinde, hayatı yeniden yaratmaya koyulacaktır.

Filistin yenecek, çünkü haklıdır ve mücadelesi durmadı. Filistin yenecek, çünkü dünyanın bütün sosyalist, ilerici. barış güçleri ve mazlum ulusları onunladır. Tıpkı dört parçaya bölünüp sömürgeleştirilmiş Kürt halkının da yeneceği gibi.

Halkımızın Filistin halkıyla dayanışması yaşayıp güçlenecektir.

Yaşasın Filistin Halkıyla Kürt Halkının dayanışması!..

Emperyalistlerin Zalim Şah Rejimini Kurtarma Çabaları Boşundır

İran'da halk kitlelerinin Şah'lık zulmüne karşı yürüttüğü mücadele giderek genişlemeye devam ediyor. Olaylar ilk başladığı zaman Şah, dünyadaki bütün sömürücüler gibi bu olayların az sayıda komünistler, İran düşmanı kişiler tarafından çıkartıldığını söyledi. Ancak geçen günler bu gülünç iddiaları çürüttü. Gösteriler çoğaldı, yayıldı. İran'ın hemen hemen tüm büyük kentlerinde kitleler sokaklara dökülmekte ve Şah'ı protesto etmektedirler.

Şah İran halklarının özgürlük mücadelelerini boğabilmek için her türlü iğrenç oyuna başvurmaktan geri kalmadı. Provakasyonlar tertipledi, gizli ve açık polisini harekete geçirdi. Göstericilere ateş edildi, yüzlerce insan katledildi. Fakat bu katliamlar da sökmedi. Kitleler her gün biraz daha kenetlendiler, mücadele azimleri arttı. Onların ölümden korkmaları için hiç bir neden yoktur. Çünkü Şah'ın kitlelere sunduğu zaten açlık, sefalet ve ölümdür. Halk kitleleri, artık Şah ve onun çevresindeki sömürücüler yaşadıkları sürece rahat yüzü göremiyeceklerini biliyorlar.

Geniş kitlelerin bu savaşa katıldıkları görülüyor. Muhalefet liderlerince yapılan grev çağrıları etkin bir biçimde uygulanıyor. Devlet memurlarından, ticaret alanında çalışanlardan, petrol dahil, tüm sanayi alanlarına yayılabiliyor bu grevler. Üniversite öğrencileri askerlerin ve polisin kurşunlarına karşı gösteriler düzenliyorlar.

Tüm baskı tedbirlerini uygulamasına ve sıkıyönetime rağmen olayları önleyemeyen Şah, sonunda Genel Kurmay Başkanını hükümeti kurmakla görevlendirdi. İşbaşına getirilen hükümetin sokağa döktüğü orduya rağmen olaylar durmuyor. Bu Şah için son kozdur. Eğer ordusu da olayları durduramazsa ik-

tidarının devrileceğini biliyor. Onun için kesin hesaplaşmaya doğru giden İran'da emperyalizm ve onun kuklası iktidar çevreleri zulmü doruk noktasında tutuyorlar.

İran'daki olaylar zor koşullara rağmen zaman zaman dış dünyaya yansıyabiliyor. Tüm insanlık İran'da savaşan halk kitlelerinin ne derece haklı bir mücadelenin içerisinde olduklarını görüyor. Onlar ülkelerinin zenginlik kaynaklarına sahip olabilmek, bu kaynaklardan emperyalizm ile bir avuç yerli sömürücünün değil, kendilerinin yararlanmalarını istiyorlar. Onlar işsizliğe, açlığa, polis ve ordu baskısına karşı çıkıyorlar. Onlar ülkelerindeki emekçi halkların yarattıkları değerlerin, emperyalist tekellerin silahlarına ve asalak sınıfların lüks tüketimlerine gitmesini istemiyorlar. Onlar militarizme karşı savaşıyorlar.

Bütün dünyada bilinen ve desteklenen bu haklı savaştan Şah kadar korkan başkaları da var. Üzerinde asıl durulması gereken bu çevrelerin tavırlarıdır. İran Şah'lık despotizminin kriz geçirmesi en az Şah kadar onları da ürkütmüş durumda ki demeç üstüne demeç veriyorlar ve onu desteklediklerini tekrarlayıp duruyorlar. Emperyalist ülkelerin liderleri birbirleriyle yarışırcasına İran despotizmine destek mesajları yolluyorlar. Tabii bu mesajlar işin açık yanı. Bir de bunların halk kitlelerinin mücadelelerinin kırılması için gizli yollardan Şah'a sağladığı destek var ki asıl önemli olan budur. Çünkü CİA ve benzeri emperyalist örgütler yıllardanberi sömürü ve zülümle savaşan halklara karşı özel işkence yöntemleri geliştirmekte, provakatif faaliyetlerin yürütülebilmesine yarıyacak yeni yeni yollar denemekte ve devlet eliyle gerçekleştirilecek terör için özel eğitimli örgütler oluşturmaktadırlar. Elbette İran yönetiminde enaz Şah kadar etkin olan CİA, bu değerli ortağını yerinde tutabilmek için tüm gücünü kullanmaktadır.

Özellikle üç emperyalist ülke yöneticilerinin İran Şah'ına sağladığı destek dünyadaki ilerici güçlere, demokrasiden ve özgürlükten yana olanlara zengin bir deney daha kazandırmıştır. İngiltere, Federal Almanya ve ABD üçlüsü Şah'ı İran Halklarına karşı desteklediklerini resmen açıkladılar. Bu açıklamalar emperyalizmin insan hakları karşısındaki tutumunun ne olduğunu gözler önüne sermek bakımından oldukça önemlidir. Bilindiği gibi bu ülkelerin yöneticileri her yerde demokrasiden, insan haklarından yana olduklarını söyler, başka ülkeleri demokratik olmamakla suçlarlar. Özellikle sosyalist ülkelere karşı kampan-

yalarında sürekli olarak bunu kullanır ve bu ülkelerin demokratik olmadığını ileri sürerler. Elbette onların bu çabalarının gerçeklerle ilgisi bulunmadığı ilerici çevrelerde bilinmektedir ama, bilinçsiz kitlelerde taraftar toplamadığı da söylenemez. Daha bundan kısa bir süre önce Sovyetler Birliği'nde yargılanan emperyalizmin iki ajanını bahane ederek Sovyetlere karşı yoğun bir kampanya açan emperyalist ülkelerin yöneticileri şimdi İran Şah'ını destekliyorlar. Bu da emperyalizmin demokrasi anlayışını ortaya koyar. Yargılanan iki kişiyi bahane ederek Sovyetlerin iç işlerine karışan ve Sovyetlerin insan haklarına saygılı davranmadığını ileri süren bu çevreler şimdi aynı demokrasi anlayışlarına uygun olarak İran'daki Monarşiyi destekliyorlar.

Açıktır ki insan haklarından, demokrasiden, özgürlükten yana olan her kişi ve kuruluş İran yönetimine karşı verilen mücadeleyi desteklemekle yükümlüdür. İran yönetimi İran halklarının, ve demokrasinin düşmanıdır. Onu destekliyen emperyalistler de demokrasiye düşmanlıklarını, insan haklarına olan saygısızlıklarını ortaya koymaktadırlar. Ülkelerini demokrasinin beşiği ilan eden İngiltere, adı sosyalist fakat işlevi emperyalizmi sürdürmek olan enternasyonalde liderlik görevini üstlenmiş ve sık sık insan haklarından dem vuran Federal Almanya ve dünyada demokrasi bekçiliğini yaptığını ileri süren ABD ve diğerleri İran'da yokedilen insan haklarının, özgürlüklerinin katilleridir. Onlar gerçekte hiç bir zaman insan haklarına saygı göstermemişlerdir. Onlar için önemli olan çıkarlarıdır, sömürünün, baskının ve zulmün devamıdır. Çünkü onların uşaklık ettikleri tekeller tüm dünyada emekçi sınıfların yarattığı değerlere el koyarak ve gerektiğinde onların yaşama hakkı da dahil her türlü haklarını katlederek ayakta durmaktadırlar. Esasında emperyalizm sömürü, kan ve gözyaşı demektir. Federal Almanya, İngiltere ve ABD hükümetlerinin yaptıkları da bunu devam ettirmektir. İran halklarına dünyanın en iğrenç baskılarını uygulayan, insanları elektrikli fırınlarda kızartacak kadar zalimleşmiş, emperyalizmin hesabına Ortadoğu'daki ilerici hareketlere karşı çıkan İran yönetiminin yaşaması, İran'da demokrasinin de ölümü demektir. Şimdi demokrasi aşığı olan emperyalistler, insan hakları uğruna olacak ki Şah rejimini yaşatma mücadelesi veriyorlar.

ABD Devlet Başkanı Carter gene olanlardan çok öfkelenmiş olacak ki İran'da mücadele veren halk güçleri için «Monarşiyı

yıkmak istiyen alçaklar» terimini kullanmaktan alamadı kendini. Demek ki Şah'ın sıkışık durumundan çılgına dönmüş. ABD tekellerinin hizmetkârı olan Carter sık sık televizyona çıkmakta ve dünyanın şurasında burasında meydana gelen olaylara tepkisini ortaya koymaktadır. Elbette onun tüm çabaları ABD emperyalizminin çıkarlarını savunmaktır. Demokrasi anlayışı da buna uygundur. Onun demokrasi anlayışı sömürüyü sürdürmektir. İnsan hakları onun açısından tekellerin çıkarlarının korunmasıdır. Özgürlük, sömürüdür. İşte bu anlayışının gereği olarak İran'da sürmekte olan alçakça uygulamaları desteklemekte ve bunlara karşı çıkanlara alçak diyebilmektedir. Alçaklık İran halklarının özgürlük için verdikleri mücadele değildir. Alçaklık emperyalist sömürüyü sürdürmektir. Alçaklık İran emekçilerinin alınterlerini ABD silahlarına yatırmaktır. Alçaklık Ortadoğu halklarının özgürlük mücadelelerini boğmak için jandarmalık görevi yapmaktır. Ve nihayet alçaklık CİA hesabına ülkesinin insanlarını öldürmek, susturmak aç, eğitimsiz, kültürsüz bırakmaktır. İşte Bay Carter tüm bu alçaklıkları yüce şeyler olarak değerlendirmiş oluyor ki bunlara karşı çıkan ve hem de hergün onlarcası ölen yiğit İran halklarına dil uzatıyor, onlara alçaklar diyebiliyor.

Carter de iyi biliyor ki ne o, ne sosyalist enternasyonal şampiyonu Brandt, ne de dünya da en uzun süre insan haklarının düşmanı olmak şerefsizliğine erişmiş İngiliz emperyalizminin sözcüsü Callaghan'ın çabaları Şah'ı kurtaramıyacaktır. Yıllardır bir tabu gibi kabul edilip eleştirilemiyen, kutsal bir varlık gibi değerlendirilen Şah efsanesi yıkılmıştır artık. İran halkları onun portrelerini yırtıp yakmakta, polisine ve ordusuna karşı bağırarak istifasını istemektedirler. Ok yaydan çıkmıştır. Şu veya bu yöntemle Şah zulmü bir süre daha devam edebilir fakat, sonuna kadar gitmiyeceğini kendileri de bilmektedirler. Emperyalist dostlarının telaşlı destekleri de bunu ortaya koymuyor mu?

Ciddiyetini Yitiren Nobel Ödülü

Bu yıl Nobel Barış Ödülü Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat ile İsrail Başbakanı Begin'e verildi. Gerekçe olarak ta iki liderin Ortadoğu'da barışın gerçekleştirilmesi için gösterdikleri çabalar gösterildi. Böylece bu iki politikacının reklamı dünya ölçüsünde yapıldı ve daha da yapılacak.

Ancak akla hemen şu sorular geliyor. Sedat ve Begin gerçekten barışa hizmet ediyorlar mı? Onların bu uğraşıları bölgede barışı sağlıyabilecek mi? Bunun için fazla gerilere gitmeden bu iki zatın son bir yıl içerisinde yaptıklarına bakmak, gerçeği ortaya koyar.

Bilindiği gibi Sedat, iktidarı ele geçirir geçirmez emperyalizmin en güvenilir adamlarından biri olduğunu gösterdi. Mısır sömürü çevrelerinin çıkarlarını korumak için baskı rejimi kurdu ve 1978 yılında da bu çalışmalarını biraz daha arttırdı. Mısır halkı gerçekte 1978 yılında özgürlüklerinden çok şey kaybetti. Sedat uydurma bir halk oylamasına dayanarak siyasal partilerin faaliyetlerine son vermeye kadar götürdü işi. Ayrıca emperyalizmin Ortadoğu'daki üssü durumunda bulunan İsrail'e gitti ve tüm arap halkının çıkarlarına ters düşen görüşmeler yaptı. Daha sonra ise Begin'le Patron ABD'nin Devlet Başkanı Carter'in gözetimi altında görüşmeler yaptı ve bir anlaşma imzaladı. Bu görüşmelerin ve imzalanan anlaşmanın gerici arap rejimlerince dahi desteklenmediği göz önüne alınırsa Sedat'ın uğraşılarının kimlere hizmet ettiği ortaya çıkar. Onun tüm çabaları emperyalizme yaramaktadır. Ayrıca Mısır ve İsrail sömürü çevrelerinin çıkarlarını uzlaştırmaya yöneliktir. Mısır Devlet Başkanı bütün dünyanın gözleri önünde emperyalizme ve siyonizme teslim olmuştur.

Bölgede barışın sağlanması Sedat ve Begin'in ABD'nin isteklerine uygun olarak yaptıklarıyla gerçekleşemez. Barış ancak, İsrail'in işgal ettiği arap topraklarından kayıtsız, şartsız çekilmesi, yayılma emellerinden vazgeçmesi ve Filistin Halkının kendi kaderini özgürce belirlemesi hakkına saygı gösterilmesi suretiyle gerçekleşebilir.

Oysa Sedat ile Begin Filistin Halkını ve onun temsilcisi örgütleri, diğer arap ülkelerini bir kenara itmişlerdir. Onlar barışı bozan olayları ortadan kaldırmaya çalışmıyor, tam tersine bunları daha da pekiştirmeye gayret sarfediyorlar. 1978 yılında İsrail'in saldırgan politikasından vazgeçmediği defalarca doğrulanmıştır. Begin tarafından yönetilen İsrail, silahlı kuvvetlerini bu yıl içerisinde Filistin halkına saldırtmış, sivil hedefleri bombalamış ve bir çok insanın ölmesine neden olmuştur. İşgal ettiği topraklarda yerleşme merkezlerini kurmaya devam etmektedir.

İşte Ortadoğu'da emperyalizmin hizmetkarı durumunda bulunan, çabalarıyla kendi halkları gibi, Filistin Halkına da ihanet eden, savaşı yaratan koşulları daha da ağırlaştıran, üstelik de 1978 yılında insanlık dışı eylemlerde bulunan bu iki devlet adamı şimdi bütün dünyaya barışın savunucuları gibi gösterilmekte ve ödüllendirilmektedirler. Onlar barışı değil, aslında savaşı, haksızlığı ve sömürüyü sürdürüyorlar. Onların çabaları Filistin Halkının haklarının gasbedilmesine yöneliktir. Ortadoğu'daki sorunların daha da ağırlaşmasına neden olacak niteliktedir.

Nobel ödülleri ise son yıllarda amacından iyice saptırılmışlardır. Daha önceleri Soljenitsin gibi hastalık derecesinde savaşı savunan birine de «Nobel Edebiyat Ödülü» verildi. Vietnam'da insanlık dışı bir savaşı sürdürdüğü günlerde ABD Dışişleri Bakanı Kissinger de Vietnam Dışişleri Bakanıyla birlikte barış ödülüne layık görüldü. Hatırlanacağı gibi o zaman Vietnam Dışişleri Bakanı, Kissinger'le birlikte bu ödülü almak onursuzluğuna düşmedi ve onu red etti.

Bu yıl da Nobel Barış ödülü barış yerine savaşa verilmiştir. Emperyalizm ve siyonizm ödüllendirilmiştir. Sömürü, zulüm ve Filistin Halkının düşmanlığı ödül kazanmıştır.

KÜRT HALKININ KÜLTÜRÜ

YAZILI KÜRT EDEBİYATI

Yazılı Kürt edebiyatnın kökleri de oldukça eskiye gidiyor. Şu anda elde bulunan en eski örnek 7. yüzyılda yazılmış ve Hezarmerd' de yapılan kazılarda ele geçen deri üstüne yazılmış bir şiirdir. Bu şiirde Arap istilâsı sırasında Kürdistan'da işlenen kanlı olaylar anlatılmaktadır:

Şiirin bir bölümünde şöyle deniyor:

«Hurmezgan rıman, atıran kujan
Wesan sardewe gewrey gevrekan,
Zorkar Ereb kırdıne xapur
Gunay paleyi heta Şarezur.
Sın û kınıka we dil bısına.
Merd aza tıli we ruy xwina.
Rewust Zerdeştıre manewe bêkes
Bızeka nıha Hurmız we hewe kes.

Bugünkü Kürtçeyle:

Mabedan hılweşandın, agıran vekujandın
Hat inkar kırın mezınê mezınan,
Zorkar Ereban kırıne weran
Heta Şarezur gundên paleyan.
Jın u keçıkan, ewan dil stand
Peyayên merd dı xwina xwe da gevızin.
Baweriya Zerdeşti maye bê kes
Hurmız indi arikariya kesi nake.

Türkçesi:

Tapınakları yıktılar, ateşleri (ocakları) söndürdüler,
Büyüklerin büyüğü inkâr edildi.
Zorba Araplar Şarezur'a kadar
Tüm köyleri viran ettiler.
Kızları kadınları tutsak ettiler,
Yiğit kişiler kendi kanlarında boğuldu.
Zerdeşt inancı desteksiz **kaldı,**
Hürmüz artık kimseye yardım etmiyor.

(Kaynak: *Ronahi* Dergisi, 1971, sayı 1)

Günümüzde bilinen ilk Kürt şairi BABA TAHİR'dir. Lur Kürtlerindendir, İbni Sina'nın çağdaşıdır, Miladi 935 - 1010 yılları arasında yaşamıştır. Baba Tahir, yaşadığı döneme göre son derece ileri bir kavrayışla düzeni eleştiriyor ve ezilenlerden yana çıkıyor. Böylece O, yalnızca bilinen en eski Kürt şairi olmakla kalmıyor, ilerici, halkçı Kürt şiiri geleneğinin de bir başlangıcı oluyor. Bir şiirinde, günümüze adapte edilen Kürtçeyle şöyle diyor:

Ku destê mın bıghê çerxa felekê
Ez dê bêjımê pır şerm e ev karê te,
Tu sed texlit nimet dıdi hınan
Hın nane ceh bı dest naxın jı bo xwarınê.

Türkçesi:

Elim feleğin çarkına ulaşsa
Bu yaptığın çok ayıp, derdim,
Kimine yüz türlü nimet sunarsın,
Yiyecek arpa ekmeği yok, kimisinin...

Baba Tahir, Lur lehçesinin yanısıra Kürtçe'nin Sorani, Bohti (Kurmanci) gibi diğer lehçelerini, Arapça ve Farsçayı da biliyordu. Şiirlerinin bazılarını da Farsça yazmıştır.

11. Yüzyılda Kürtçe yazan iki Kürt şairi daha yetişti: **Eli Heriri** ve **Eli Termûki.** Eli Heriri bir divan bırakmıştır.

Şiirleri bugün de, edebiyatla ilgilenen Kürt aydınları ve din adamları arasında iyi bilinen ünlü Kürt şairlerinden biri **Mele Ehmedê Cızırî**'dir. Cizreli olan Mele Ehmed, 15. yüzyılda yaşadı. Kürtçeyi şiirlerinde iyi kullanan ve geliştiren ozan, bir şiirinde kendisinden «Şebçıraxi şebi Kurdistan» (Kürdistan gecelerinin çırası) olarak söz ediyor. Cengiz ve Timur istilâlarının kötülüklerini şiirlerinde eleşti-

ren Cızırî, yurtseverlik duygularını dile getirmekle tanınmıştır. Şairin 1481 yılında öldüğü biliniyor.

Divanı ilk kez 1904'te Petersburg'da, daha sonra 1922'de İstanbul'da basıldı. Sonraki yıllarda Kamışlı'da (Suriye), Sovyetler'de yeni baskıları yapıldı.

15. Yüzyılın diğer bir ozanı Feqiyê Teyran, Melayi Cızırî'nin öğrencisiydi. Feqiyê Teyran'ın eski Kürt ozanları içinde önemli bir yeri vardır. O, şiirlerinde beylerin sömürüsüne, zulmüne güçlü biçimde karşı çıktı ve ezilen kitlelerin yanında yeraldı. Bu yüzden beyler onu zindana attılar. O, yüzyıllar öncesinden de, geleceğin özgürlük getireceğini ,zulmün bir gün mutlaka sona ereceğini şaırtıcı bir biçimde gördü ve dile getirdi:

Jı nıha ve bêje, bı baweri, jı der û dora
Rojek dê azadi bê rûyê dınê.

Bugünden söyle, inançla, çevrendeki herkese
Bir gün özgürlük dünyaya doğacak.

Bir başka şiirinde:

Ê derbazbın rojên xefûr,
Ê bên rojên qenc ên kıbir,
Xwe re bıkın ra û tevdir,
Hêsir nebın ber zulma mir.

Gul e rabın bıhar bıhar,
Mêrg ê şinbın mina bıhar.
Avên kanıya bızên zelal,
Ê tunebe feqiyê dılsar.

Türkçesi:

Acılı günler geçecek,
Gelecek onurlu, güzel günler.
Kendi bildikleri gibi yapıp
Bey zulmünden, kölelikten uzak.
Güller olacak hep baharda gibi
Ve çayırlar hep yemyeşil,
Pınarların suyu doğurgan, berrak
Olmayacak kaderli bir feqi.

(Kaynak: *Özgürlük Yolu*, sayı 12)

Kürt ozanları içinde Kürt bilgesi **Ehmedê Xani** (Hani) üstün bir yer tutar. Ehmedê Xani 17. yüzyılda yaşadı. Kendi döneminin birçok

ozanının modasına uymayarak eserlerini Arapça ya da Farsça değil, Kürtçe yazdı.

O, ünlü eseri Mem û Zin'de, ünlü Kürt destanı Memê Alan'ın öyküsü çerçevesinde, öykünün yeni bir yorumunu yaparak düşüncelerini yansıttı. Kendi deyimiyle «inci gibi Kürt dilini» ustaca kullandı, geliştirdi. Ehmedê Xani Kürt edebiyatında bir ekol yarattı, daha sonra birçok ozan onun izinden yürüdüler.

Xani'nin en büyük özelliği, onun Kürdistan'ın o günkü parçalı durumuna, Kürt halkının içine düştüğü gerliğe, tutsaklığa tepki göstermesi ve yurtseverlik duygularını güçlü biçimde işlemesidir. Bu özellikleriyle Xani, Kürt yurtseverliğinin bir kaynağı, bir simgesi oldu.

Mem û Zin, ilk kez 1920'de İstanbul'da Arap harfleriyle basıldı. 1947'de Halep'te yeniden basıldı. 1953'te Hewlêr'de Sorani Kürtçesiyle yayınlandı. Mehmet Emin Bozarslan tarafından Türkçeye yapılan çevirisi, Kürtçesiyle birlikte latin harfleriyle 1968 yılında İstanbul'da yayınlandı. Ayrıca Rusça'ya çevrildi ve 1962'de Moskova'da latin harfleriyle yayınlandı.

Xani'nin **Nubara Pıçûkan** adlı Arapça-Kürtçe bir sözlüğü ile. **Eqida İmanê** (İnanç Yolu) adlı iki eseri daha vardır.

ÇAĞDAŞ KÜRT EDEBİYATI

Kürt edebiyatı, 20. yüzyılda, baskıların bulunmadığı, ya da nisbeten hafif olduğu yerlerde ,yani soluk alabildiği durumlarda ürünler verdi, gelişme gösterdi. Bu gelişme, sözkonusu şartlardan dolayı daha çok Suriye'de, Irak'ta (özellikle Soran bölgesinde) ve Sovyetler Birliği'nde oldu. Kürt halkının en büyük kesimlerinin yaşadığı Türkiye ve İran Kürdistanlarında ise ağır baskılar Kürt halkının kültürünün gelişmesine olanak vermediği gibi onu köreltti.

Suriye'de 1930'larda, Fransız yönetimi döneminde Kürtlere kendi dilleriyle basın-yayın hakları tanınmıştı. Bu dönemde **Hawar, Rohani, Roja Nu** gibi edebiyat dergileri yayınlandı. Kürtçe kitaplar basıldı. Suriye'de Kürtçe yayın latin harfleriyle yapıldı. Celadet ve Kamuran Bedirhan kardeşlerin öncülüğünde Kürt dili, grameri üzerinde önemli çalışmalar yapıldı, çağdaş yazı dili bir düzene sokuldu ve geliştirildi. Sözkonusu dergilerin çevresinde geniş bir yazı kadrosu oluştu. Bunlar arasında Kürt dilinin çağdaş ustalarından biri olan **Nurettin Zaza, ozan Kadrican, Reşidê Kurd, Osman Sebri** ve özellikle Kürt şiirinde öz ve biçimde devrimci bir atılım yapan **Cigerxwin** sayılabilir.

Fransızların Suriye'den ayrılmasının ertesinde Suriye Arap Hükümeti Kürtçe yayını yasakladı ve ağır baskı uygulamaya başladı.

Bu nedenle Kürt aydınlarının, yazarlarının birçoğu Suriye'yi terketmek zorunda kaldılar. **Kâmuran Bedirhan** bir süre Beyrut'ta kalıp çalışmalarını sürdürdü, daha sonra Fransa'ya geçip Sorbon üniversitesinde oluşturulan Kürt dili kürsüsünü yönetti. Kâmuran Bedirhan Kürt dilini iyi kullanan çağdaş yazarlardan biridir. Kuranı Kürtçeye çevirmiştir. Geniş bir Fransızca izahlı Kürtçe gremeri vardır. Hazırladığı 50.000 kelimeyi kapsayan Kürtçe sözlük henüz basılmamıştır. Ömer Hayyam'dan Kürtçe'ye yaptığı çeviriler de son derece ilginçtir.

Irak'ta Kürtler, 1915'lerden beri verdikleri çetin mücadeleler sonucu zaman zaman Irak hükümetinden sınırlı da olsa bazı haklar aldılar. En azından yer yer Kürtçe okulları oldu, Kürtçe yayın yapılabildi. Irak'ta Sorani Kürt lehçesi birhayli gelişme gösterdi, bu lehçede birçok çağdaş yazar yetişti, kitaplar yayınlandı. **Hejar** bunlardan biridir, yurtsever, devrimci bir ozan olarak ün yapmıştır.

Irak Kürtleri genellikle Arap alfabesini kullanmaktadırlar.

İngilizce - Soranice 30.000'den fazla kelimeyi kapsayan latince bir sözlük bulunmaktadır.

Birara Bağdat'ta bir Kürt dili akademisi oluşturuldu. Ancak Bağdat hükümetleri bu konuda hiçbir dönemde demokrat bir tutumu benimsemediler, sürdüremediler. Son dönemde Irak'ta Kürt halkına karşı baskılar yoğunlaşmıştır, bu arada birçok Kürt okulu da kapatılmış bulunuyor.

Çağdaş Kürt edebiyatının hızlı gelişme gösterdiği yer Sovyetler Birliği oldu. Sovyetler Birliği sınırları içinde 200 - 300 bin arasında bir Kürt nüfusu bulunmaktadır. Bunların büyük bölümü Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde, bir kısmı Gürcistan'da, Azerbeycan'da ve Türkmenistan'da bulunmaktadırlar. Ancak bu kadar az ve dağınık bir topluluk oluşturmalarına rağmen Sovyet Kürtleri arasında sanat ve kültür, moden Kürt edebiyatı önemli bir gelişme göstermiştir. Bunun nedeni Sovyetler Birliğin'de dil ve kültür üzerinde hiçbir baskının olmaması, tersine, diğer tüm halklar gibi Kürt halkının da dilinin ve kültürünün gelişmesi için devletçe geniş olanaklar tanınmasıdır. Sovyetler Birliği'nde Kürtler ilk öğrenimi kendi anadillerinde okullarda yapıyorlar. Orta dereceli Kürt okullar var. Bunun yanısıra Erivan'da, Moskova ve Leningrad'da yüksek derecede, Kürt dili ve tarihi üzerine araştırma ve öğrenim yapan kurumlar var. Bu kurumlarda, Kürt dili ve kültürü üzerinde yetişen Kürt ve başka Sovyet halklarından birçok uzman ve araştırmacı, bilim adamı var.

Sovyetler Birliği'nde Rusça - Kürtçe (Kurmancı lehçesinde) 35.000 kelimelik sözlük yayınlandı. Ayrıca son yıllarda hazırlanan Rusça - Soranice bir sözlüğün de yayınlanmış olması gerekiyor.

Özellikle Erivan'da her yıl, folklor derlemeleri niteliğinde, roman, şiir, tiyatro türünde birçok Kürtçe kitap yayınlanıyor. **Riya Teze** (Yeni Yol) adında bir Kürtçe gazete uzun süreden beri çıkıyor.

Sovyet Kürt yazarları içinde Ereb Şemo, Eliyê Evdirehman, (Romancı ve hikâyeciler); İsmailê Duko (tiyatro yazarı), Eminê Evdal, Eskerê Boyik (şairler) sayılabilir.

Sovyet Kürtlerinin müzik ve diğer güzel sanatlar alanında da önemli gelişmeler gösterdikleri, Kürt halk müziğinin giderek modernize olduğu biliniyor. Sovyet Kürtleri de, diğer tüm Sovyet halkları gibi, ekonomik alanda olduğu gibi kültür alanında da geriliği yenmiş, ileri bir gelişme sağlamışlardır.

Sovyet örneği, Kürt halkının üzerinden baskı ve sömürü kalktığı zaman, bu toplumun da nasıl bir gelişme gösterebileceğini somut olarak belgeliyor; bu halkın diline, kültürüne ilişkin olarak gerici ve şöven güçlerin tüm safsatalarını yalanlıyor. Üzerinden baskılar kalktığı zaman, hiç kuşkusuz, Kürt halkının kültürü Kürdistan'ın diğer parçalarında da hızla gelişip serpilecek, zengin ürünler verecektir. Bu ürünler ise Kürt halkının kültürüne olduğu gibi, Kürt halkının birlikte yaşadığı Türk, Arap, Fars gibi diğer halkların kültürüne ve genel olarak dünya halklarının kültürüne bir katkı olacaktır.

Casım û Tosın

(Jı Emrê zarêd Kurdêd Tıflisê)

Eminê EVDAL

Sala 1921, êvareke payiza sarbû, lı kûçeyê Golovinskiyê çı bêji hebû. Şewqa şemdana mina rojê avêtibû nava bajêr. Usa ronahi bû, mina nivro. Gırminiya avtomobilan, tramvayan, faytonan bû, kûçan da dıbeziyan. Kûçe bı merıvan tıje bûn. Usa zef bûn weki yek dısekını, heta ê dınê derbaz dıbû. Lı wê derê hebûn her cure merıv, hıneka xemılandi, qizên bedew, geleka ji çavên xwe pê dermanê reş neqşandi bûn, derketibûn seyranê, mina kêwrişka lı çavê meriya dınıhêrin.

Hema wi çaxi du zaroyên 9-10 sali, kıncê wan zitol-zitoli, porê wan ê dırêj ketıbû ser çavên wan, lı kûçan dıgeriyan; ewana bona seyranê-gerê ne hatıbûn Golovinskiyê. Kengê ew û xwekırına wana sazi Golovinskiyê dıbû?

—*Krasivi dyadya dêngi davay*(«xalê delal, pera bıde»). Xalê delal, carna yek kapêk dıdan wana, weki perêd wina ne hasê bûna, hazır bûna. Hıneka ji wana ra dıda xebera, derbaz dıbûn; geleka ji qet guh ne dıdan wan.

Sar bû, Nivê şevê derbaz bıbû.

Lı kûçeyê Golovinskiyê êdi hatın-çûyin tune bû, hertışt sekıni bû. Tramva û avtomobil êdi ne xuya dıkırın. *Dyadyaê krasivi û barin* zûda çûbun, ketıbûn nav ciyê xas, razabûn.

Kûçê da her kur mabûn. Ew jı sermayê dırıcıfin, xwe dabûn ber diwareki.

—Casım, ez serma dıkım, ê pıçûk gote ê mezın.

—Ez çawa bıkım, Tosın Can. Gerekê em bısekının heta sıbê safi dıbe, emê kuda herın?

—Casım, were disa em herın ewê heyatê, ciyê em duh ne pêr lê raza bûn.

—Na, Tosın Can, na, disa wê me bıkutın, ne pak e, na...

—Axır zef sar e, Casım, emê nexweş bıkevın bımırın, nıha ki xweyê me ye.

—Sebr bıke, Tosın, sebr bıke, lezeki dınê şunda wê sıbeyê safi be, êdi şevaq e.

—Casım, em bırçi ne, hela xwarına me ew kartolê nanê nivrone, wextê me ser pêpelingê dıxwar.

—Usane, Tosın, lê derê dıkana dadayi ne, emê nan jı kıderê binın?

—Wa waye, hela derê dıkana bûlkiya vekıri ye, em herın du bûlkiya bıstinın, bıxwın, -Tosın pê tıliya xwe dıkan nişani Casım da û jı serman qıncıli hev.

—Kanê pere, ew kapekê cem me têrê nakın, -Casım got û destê xwe kır cêba xwe.

Ew perên ku herduyan jı «krasivi dyadya» stendıbûn, Casım derxıst jımıri, bû sêzde kapêk, lê heba bûlkiya deh kapêk bû, du bûlkiya dıkır bist kapêk, heft kapêk kêm bûn. Casım got:

—Tosın, dınhêri, heft kapêk kêm ın, icar.

—İcar çı... Were em ber bı dıkanê herın, dıbe em çend heba bı dest dıxın.

—Bı gotına te dıvê em bıdızın?

—Lê çawa, merıvê bırçi wê bıdıze, çawa.

—Were em herın.

—Em herın.

Casım û Tosın xwe gıhandın derê dıkanê, dıkan yek deri bû, xen jı derê hundur, ê ku xweyê dıkanê jı heyatê tê ra dıhatınê, deriyê mayi tune bûn. Pençereke dıkanê hebû. Deri jı para dadayi bû, lempûçke dışuxuli.

Bajar ker bû, her gıjina maşina dıhat. Carna ji dıhat dengê fiqa qerewlê nav bajêr, ê ku ewqasi dûri wan ne bû. Kesek hundurê dıkanê da tune bû, xen jı kurıkeki; kurık yanzdeh- danzdeh sali ancax hebû. Ber degılê rûnışti bû, xwe ra dersa xwe dınıvisi.

Casım destê xwe da dêri, deri venebû. Got:

—Tosın, em jı vıra çetın bûlkiya bıdızın.

Bûlki bı cergê ber pençıra dıkanê danibûn, qerqaş nermık bûn; wexta Casım û Tosın lê dınıhêrin, kzin dılê wana dıket. Herduyan xwe dan ber pençırê, lê nıhêrin jêrê, goşeki şuşa stûr terk lê ketiye.

—Casım, va ye, terk lê ketiye, jêr ra şuşe qelışiye- Tosın qelıştek nişani Casım da.

—Rast ji usane, Tosın, tu bısekıne ezê wi keriyê qelışi derxım, jê bûlkiya bıdım te, her tu pêşa xwe bıgri.

—Bıra be.

Casım ber bı şuşe çû, pêra ji dırıcıfi, bı haleki çetın şuşe da aliki, heft bûlki derxıstın, da Tosın. Gede hela dıkanê da dınıvisi. Wextê derxıstına ya heyşta reqin jı hundur hat, kurık pê hesiya.

Casım û Tosın bazdan, wi ji da ser wan. Tosın çû, kurık Casım gırt, wi û Casım va bı gulaş hev bırın û anin. Axriyê Casım gede lı erdê xıst, lı erdê ji du pihn lê xıstın û reviya.

Casım gıhişte Tosın.

—Casım, hati?

—Erê.

—Te çawa kır?

—Ez brê te me, mın lı dev û dranê wi xıst, xwin tıji devê wi kır; wi êdi şelê xwe da ser mılê xwe û reviya.

Casım û Tosın hım bûlki dıxwarın, hım ji dıreviyan. Tosın got:

—Çıqas xweş e, Casım, xazıla hertım jı me ra ha lı hev bıhata.

Casım keniya, jı ber ku Tosın hin zaro bû, ewqasi ji ne hatıbû cêrıbandınê, lê Casım rojên usa gelek ditibûn û derbaz kırıbûn, got:

—Na, Tosın can, na... her gava meriya ra pak lê nayê.

—Casım, lê icar halê me... -Tosın hela gliyê xwe teman nekırıbû, nıhêri merıveki mezın lı kûçe, çavê xwe lı her aliya dıpeland. Ew lı tıştеki dıgeriya. Casım got:

—Tosın, bıreve!

Herduyan bazda, lê ewi hê dıgeriya, ne ditibû, weki Casım û Tosın reviyan. Herduyan dı kûçeke dın da xwe mına kırın, çûn ber goşeki rûnıştın, teze xwe ra bı şewrê kırın. Casım got:

—Tosın, te ew kelb dit?

—Na, ew ki bû?

Ew dıkandar bû.

Wexta Casım caba Tosın dıda, fıkra Tosın dıçû ser gliki dınê.

—Bavê mın bıhışta mınê bıxwenda..

—Ya mın ji usane, Casım apeki mın heye, nızanım tu wi nas dıki, yanê na? Bozo, Bozo, -ew navê Tosın hılda ne bı dılê wi bû-, Rojekê çum mala apê xwe, mın dit Omerê kurê Mısto, mıdan, qelem, kaxız dı dest da, tê malê. Mala wana ji rex mala me

ye. Mıdana wi usa reng-rengi bû, Casım, hewesa meriya pê ra dıhat. Ez çûm cem wi, mın jê pırsi, got:

—Omer, tu yi jı kiderê têyi? Ya rast, mın fêm nekır. Wi got:

—Jı xwendınxanê.

—Xwendınxanê çıye?

—Şkol, şkol.

Mın got, «şkol ha.» Paşê ew vegeriya aliyê mın û got:

—Lê tu heta nıha razayi. Şewrê lı vıra Tıflisê jı Kurmanca ra xwendınxane vekıriye. Mın got, weki ez sbê bı te ra bêm xwendınxanê ewê mın hıldın, bona ez ji bıxwinım? Wi got: —Lê çawa? Ez şabûm.

Ez wê sıbê çûm mektebê. Seyda jı mın pırsi, got: —Xorto, tu jı kiderê yi? Mın got, -Nav bajêr dımінım.

—Cem kêyi?

—Cem apê xwe.

—Navê apê te çıye?

—Bozo.

—Nıha çı dıxwazi?

—Nıha, ez dıxwazım bıkevım şkola we, bıxwinım.

Got: —Zef rınd. Paşê seyda bı mın şabû, ez bırım otaxeke dın, navê mın, navê bavê mın, kalê mın nıvısi û Lazoyê dersdar got: —De here nav dereca ewlin. Ez çûm nav zara.

Casım dıhênıji, Tosın nıçandê.

—Tu dıhênıji, Casım.

—Na, gliyê te zef xweş ın, bêje.

—Casım, ax! Çıqas pak e ku merıv here mektevê, seyda çıqas gliê xweş, jı me ra dıgotın, mın hız dıkır, weki ders ji kuta nebe. Paşê ez çûm malê. Êdi 3-4 roja ez ser hev çûm mektevê. Rojeki ji apê mıni Bozo bıhistibû, weki ez dıçım mektevê, belki bela jê ra bê, êdi har bû, jı ber ku ne dıxwest, weki ez herım bıxwinım. Êdi çı bêjine dıgot, Casım, bı zımanê xwe ez nıkarım bêjım. Ez avêtım erdê, pê phina da zıkê mın, kêlekê mın, êdi qirina mın dıçû nav bajêr, weki tu lı wê derê bûyayi, te xwe ne dıgırt, teyê tıştek bıkıra; gur jı halê mın dıgıriyan. Wi usa kır, weki deremeke sağ dı canê mın da ne hışt, ez çı serê te bêşinım, kutan jı hesab der bû.

Casım got: —Brê te tunene, Tosın?

—Na. İcar dıgot: —Seyê kurê sa, kelbê bavê te ji mina te dıkır, si -çıl sal emrê wi bûn, dıgot «Bolşevika *ligan* (bı zımanê Ermeniya *likkayan, likpunkt)* vekırıne, ez herım bıxinım.» Wi palanê xwe davêt, dıçû xwendınê heta axriyê da geber bû

çû! Pêsira mın jê xılas bû. İcar nıha tu mayi, heri mın ra bıxwini, qezencê bıki.

İske —iska mın bû, ez dıgriyam. Dıgot: —Lazım bû nıha palaneki teyi pıçûk hebûya, tu jı xwe ra bıxebıtyayi; çı te, çı xwendınê, tu heri bıxwini. Weki ez careke dınê bıbinım tu heri şkolê, ezê te bıkujım, te jêti - jêti bıkım.

—Ez jı tırsa dılerızim, dıhejyam, Casım, hêla nivro da mın nan nexwarı bû. Paşê nışkêva peqina dêri hat, jı para mın nıhêri, eva şêx Evdoyê rûtapani bû. Tu nas dıki, Casım?

—Lê çawa, em mıridê wi ne; her sal tê mala me ji, bavê mın xêra xwe dıdê.

—Casım, mın dıxwest ez rabım dareki bırım û bıdımê, lê wêran be, qeweta mın ne gıhiştê,jı destê mın ne dıhat. Hela wi û apê mın sılav dan hevdu. Wi kulav jı şêx ra dani. Şêx rûnıştı, paşê destê şêx ramûsa, paş da vekışiya. Şêx ez lı ber diwarê malê ditım, weki iske-iska mın e, wi got, «Mıridê Bozo, braziyê te çıma dıgri, nebi te kutaye?»

—Ez xulam, naxebıte, bona şkoleyê, dıbejê, gerek ez herım şkolê, bıxwinım.

Bû axina Casım, —Lê nıha wan şêxa nebûya, ne emê haleki dınê da bûna, pê ra canê xwe dıxurand,— bêje Tosın can, bejê, gılıyê te işev ezhelandım.

—Paşê şêx got: «Erê Bozo, lawo usane, ya rast ez bêjım, dıbe dılê te ji neyê, hema kurê evi zemani tunebın, jı hemûya çêtır e.» Paşê vegeriya ser mın, got: «Lo lawo, xwendın jı mıletê me Yezdiya ra gune ye, çı te, çı xwendınê. Nıha bavê we xwendi bûye, kalê we xwendi bûye, yanê şêx û pirê we? Ewana nexwendibûne, idara wana ne bûye, weki ya we nebe? Wele, lawo, Yezdi jı mıletê dınê gışka paktır derbaz dıkın.» Şêx hey dıgot û rûyê xwe pê ra mızdıda.

—Rast e, ez xulam, usane.

—Ax! Tosın, tu çawa dıbêji, hema usane, ew Evdoyê rûtapan gelek cara tê mala me ji, usa bavê mın ra dıbêje.

—Usane, Casım, de ew şeva ez hatım cem te, we êvarê bû, êdi mın jı te ra ne dıgot.

Casım dıhênıji. Nivê şevê bû, tevziyê cermê canê Tosın ra dıçûn, wi serê xwe dani ser çoka Casım. Herdu ji xewra çûn. Ewena heta sıbê lı wêderê razan. Beri şevaqê avtomobilek hat nêziki wana bû, herdu jı koşê hıldan, kırın avtomobilê û ew bırın. Sıbê Casım û Tosın çavêd xwe vekırın, ditın ku ew nav ciyê germ da ne, metel man. Nıhêrin, qizek hat cem wan, kın-

cad wan ên kevn jê kırın, kıncê sorê teze lı herduya kırın. Hewesa meriya bı kınca ra dıhat; ew bırın hımamê.

—Ew qız ki bu, xewn bu, yanê rast?

—Eva ciyê ku em anin vıra? Casım metel mabû, lê Tosın çarhılqe dınhêri.

—Me hûn anin ciyê sêwiya, bınhêrın, zaruyêd mina we lı vıra żef hene. Emê we bıdın xwendınê hûnê hin bın, bıbıne merıv. Hûn ida parsê nakın, belengaziyê nakşinın, kûça ra nagerın. De zû bıkın, werın taştê bıxwın, çayê vexwın.

Casım û Tosın, kıncêd sor lê, şa dıbûn, dan pey qizê û çûn xwarınxanê. Çıqas zaru lı wê derê hebûn! Si, çıl, nêziki sed û pênci. Herduya êdi nızanıbûn, ki ali bınhêrın.

Nan xwarın, çûn gerê.

Esr bû. Disa meriya lı kûçeyên Golovinskiyê ra seyran dıkırın, dıgeriyan, lê icar herdu kur ne lı wê derê bûn. Yek Casım bû, ê dınê Tosın. Destê xwe dırêji wana ne dıkırın: «Krasivi dyadya, dengi davay» ne dıgotın, zehlê wana ne dıbırin. Wi çaxi herdu xwendınxanê da rûniştı bûn, ders dıxwendın:

«Em ... ji ... me-rıv-ın ...»

Casım ve Tosın

(TİFLİS KÜRT ÇOCUKLARININ YAŞAMINDAN)

Eminê EVDAL*

1921 yılı sonbaharının soğuk bir akşamı. Golovinski sokağında ne desen vardı. Şamdanların şavkı günışığı gibi kente vurmuştu. Bir öğle vakti gibi aydınlıktı. Sokaklarda otomobillerin, tramvayların, faytonların gürültüleri. Sokaklar insanlarla dolup taşıyordu. Öylesine çoktular ki, biri duraklayınca öteki onu geçiyordu. Her çeşit insan vardı orda, kimileri süslenmiştiler, güzel kızlar, çoğu gözlerine sürme çekmiştiler; gezmeye çıkmışlar, tavşanlar misali göz süzüyorlardı.

O sırada, 9-10 yaşlarında iki çocuk, giysileri lime lime, uzun saçları gözlerine dökülmüş, sokaklarda dolaşıyorlardı. Onlar, bir gezinti için gelmemişlerdi Golovinski'ye. Onların ve giysilerinin Golovinski'ye yaraşır bir hali de yoktu zaten.

— *Krasivi dyadya dêngi davay* («İyi amca, para ver»). İyi amcalar, eğer yanlarında ufak para varsa, bazen onlara bir kopek verirlerdi. Bazıları da onlara küfredip geçiyorlardı; çokları da hiç aldırmıyorlardı.

Hava soğudu, vakit geceyarısını geçmişti.

Golovinski sokağında artık gidiş-geliş azalmış, ortalık sakinleşmişti. Otomobiller, tramvaylar artık görünmüyordu. *Dyadyaê krasivi* ve *barin*'ler çoktan gitmiştiler, yumuşak yataklarına girip uyumuştular.

Sokakta iki erkek çocuk kalmıştı. Bir duvarın dibine çekilmişler, soğuktan titriyorlardı.

— Casım, üşüyorum, dedi küçüğü.

— Ne yapayım, Tosın Can, sabaha kadar beklememiz gerekir, nereye gidebiliriz?

— Casım, gel yine o avluya gidelim, dün değil evvelsi gün yattığımız o yere.

— Olmaz, Tosın Can, olmaz, yine bizi döverler, doğru olmaz, yo...

— Ama çok soğuk, Casım, hastalanıp öleceğiz, kim bize sahip çıkar.

— Sabret, Tosın, sabret. Az sonra sabah olacak, şafak vaktidir.

— Casım, biz açız, öğle vakti yediğimiz o patateslerle kaldık, hani o merdiven başında yediğimiz.

— Öyle, Tosın, ama dükkânlar kapalı şimdi, nerden ekmek bulalım?

— İşte, çörekçinin dükkânı hâlâ açık, gidip iki çörek alalım, Tosın parmağıyla dükkânı Casım'a gösterdi ve soğuktan büzüldü.

— Hani para, bizdeki kopekler yetmez, dedi Casım, elini cebine götürdü.

Casım, her ikisinin «krasivi dyadya»lardan aldıklarını çıkarıp saydı, tümü de on üç kopekti, ama bir çörek on kopekti, iki çörek yirmi kopek ederdi; yedi kopekleri eksikti. Casım:

— Tosın, bak, yedi kopek eksik, dedi, şimdi...

— Şimdi ne... Gel dükkâna doğru gidelim, belki birkaçını elde ederiz.

— Çalalım mı demek istiyorsun?

— Ya nasıl, aç adam çalacak elbet.

— Gel gidelim.

— Gidelim.

Casım ve Tosın dükkân kapısına ulaştılar. Dükkân tek kapılıydı, mal sahiplerinin gelip gittiği, avluya açılan kapıdan başka girişi yoktu. Bir penceresi vardı. Kapı arkadan tutuluydu, küçük lamba yanıyordu.

Kent sessizdi. Uzaktan motor sesleri geliyordu yalnızca. Ara-sıra da, yakın yerlerden bekçi düdüklerinin sesi. Onbir - oniki yaşlarındaki bir oğlan çocuğundan başka dükkânda kimsecikler yoktu. Çocuk tezgâhın önünde oturmuş, ödevini yazıyordu.

Casım eliyle kapıyı yokladı, kapı açılmadı.

— Tosın, biz buradan zor çörek çalarız, dedi.

Çörekleri tepsiyle pencere önüne koymuştular, ak ve yumuşaktılar; Casım ve Tosın'ın, onlara baktıkça ağızları sulanı-

yordu. İkisi de pencere önüne dikildiler, baktılar ki aşağıda kalın camın bir köşesinde çatlak var.

— Casım, bak işte, camın alt köşesi çatlamış, dedi Tosın ve çatlağı ona gösterdi.

— Öyle ya, dur ben bu kırık parçayı çıkarayım, çörekleri alayım, sen eteğini aç.

— Peki.

Casım titreyerek cama sokuldu, bir hayli çabaladıktan sonra kırık parçayı ayırdı, yedi çörek çıkardı, Tosın'a verdi. İçerdeki çocuk hâlâ yazısını yazmaktaydı. Sekizinci çöreği de çıkardığı zaman ses çıkardı, çocuk ayıldı.

Casım ve Tosın kaçıştılar, çocuk arkalarından koşturdu. Tosın gitti, oğlan Casım'ı yakaladı. O ve Casım kapıştılar, bir süre cebelleştiler. Sonunda Casım oğlanı yere düşürdü, yerde de bir-iki tekmeleyip kaçtı, Tosın'a ulaştı.

— Geldin mi Casım?

— Evet.

— Nasıl ettin?

— Ben senin kardeşinim, onun ağzını-burnunu kırdım, ağzını kanla doldurdum; o ipini omuzlayıp kaçtı artık.

Casım ve Tosın hem çöreklerini yiyor, hem de kaçışıyorlardı. Tosın:

— Ne tatlı, Casım, dedi. Keşke her zaman işimiz böyle iyi gitse.

Casım güldü, çünkü Tosın henüz çocuktu, o kadar da deneyli değildi; ama kendisi böylesi günleri çok görmüş, geçirmişti. Şöyle dedi:

— Yo, Tosın Can, yo... Her zaman böyle iyi gitmez.

— Casım, peki bizim halimiz...

Tosın henüz sözünü tamamlamamıştı, baktı ki sokakta bir iri adam dört bir tarafı gözlemekte. O, bir şeyler arıyordu. Casım seslendi:

— Tosın, kaç!

İkisi birden kaçıştılar. Adam Casım'la Tosın'in kaçıştığını göremedi, onlar bir başka sokakta kayboldular, gidip bir köşeye sindiler, yeniden konuşmaya başladılar. Casım şöyle dedi:

— Tosın, sen o iti gördün mü?

— Yo, kimdi o?

— Dükkân sahibi.

Casım konuşurken Tosın'ın aklına başka şeyler takıldı.

— Babam bıraksaydı da okusaydım..

— Benimkisi de öyle, Casım, bir amcam var, bilmem tanır mısın? Bozo, Bozo. —Tosın, bu adı gönülsüzce anıyordu,— Bir gün amcam gile gittim, baktım ki Mısto'nun oğlu Ömer, elinde kalem, kâğıt ve cetvel eve geliyordu. Onların evi de bizimkinin yanında. Cetveli öylesine rengarenkti ki, Casım, insanda heves uyandırıyordu. Yanına gidip sordum:

— Nereden geliyorsun Ömer? Doğrusu anlamamıştım. O şöyle dedi:

— Okuldan.

— Okul ne?

— Şkol, şkol.

— Şkol ha.. dedim. O bana dönüp şöyle dedi:

— Sen şimdiye dek uyumuşsun. Sovyet yönetimi burada Tiflis'te Kürtler için bir okul açtı.

— Yarın ben de seninle birlikte okula gelsem beni de alırlar mı? Ben de okumak istiyorum, dedim.

— Elbette.

Sevindim. Ertesi sabah okula gittim. Öğretmen bana sordu, dedi:

— Nerelisin delikanlı?

— Kentte kalıyorum, dedim.

— Kimin yanındasın?

— Amcamın yanında.

— Amcanın adı ne?

— Bozo.

— Şimdi ne istiyorsun?

— Şimdi, okulunuza girmek, okumak istiyorum.

— Çok güzel, dedi. Sonra öğretmen beni okşadı, bir başka odaya götürdü. Orada adımı, baba-dede adımı yazdı ve daha sonra öğretmen Lazo şöyle dedi:

— Hadi, şimdi birinci sınıfa git. Ben de çocukların arasına gittim.

Casım uyukluyordu, Tosın onu dürtükledi.

— Uyukluyorsun, Casım.

— Yo, anlattıkların çok hoş, devam et.

— Ah, insan okula gitse ne güzel.. Öğretmen bize ne güzel şeyler anlatıyordu, dersin son bulmasını istemiyordum. Sonra eve döndüm. 3-4 gün arka arkaya okula gittim. Birgün, amcam Bozo okula gittiğimi duymuş, belâsını bulsun inşallah, artık kudurdu; çünkü gidip okumamı istemiyordu. Ağzına geleni söyledi bana, anlatmaya utanıyorum. Beni yere attı, karnımı, bö-

ğürlerimi habire tekmeledi. Avazım tüm kentte duyuluyordu. Eğer orada olsaydın, kendini tutamaz, mutlak bir şeyler yapardın; halime kurt-kuş ağlıyordu. Öylesine dövdü ki beni, vücudumda sağlam bir yer bırakmadı. Başını ne ağrıtayım, anlatılır gibi değil.

Casım sordu:

— Senin kardeşlerin yok mu, Tosın?

— Yok. Şöyle diyordu: İtoğlu it! Baban olacak it de senin gibi yapıyordu, otuz-kırk yıl yaşadı, diyordu: «Bolşevikler *ligan* (Ermeni dilinde *likkayan, likpunkt)* açmışlar, gidip okuyayım.» O, palanını atar, okumaya giderdi. Sonunda geberdi gitti! Kurtuldum ondan. Şimdi de sen çıktın başıma, gidip okuyacaksın da bir kârın olacak sanki.

Ağlaşıp içimi çekiyordum. Diyordu: Küçük bir palanın olmalıydı şimdi, çalışmalıydın; okumak senin neyine. Bir daha okula gittiğini görürsem seni öldürürüm, parça parça ederim.

— Korkudan titriyordum, Casım, sabahtan beri bir şey yememiştim. Sonra birden kapı çarpıldı, dönüp baktım, şu yayık suratlı Şeyh Evdo idi. Tanırsın değil mi?

— Nasıl tanımam, biz de onun müritleriyiz. Her yıl bize de gelir, babam hayrını verir.

— Kalkıp, bir odun alıp ona veriştirmek istiyordum; ama gözü kör olsun, gücüm yetmiyor, elimden gelmiyordu. O ve amcam selamlaştılar. O, şeyhe bir keçe serdi. Şeyh oturdu, amcam onun elini öptü, geri çekildi. Şeyh beni, duvarın önünde ağlar ve iç çeker bir halde görünce, amcama dönüp:

— Müridim Bozo, yeğenin neden ağlıyor, yoksa dövdün mü? dedi.

— Efendi, çalışmıyor o. Şu okul yüzünden. Tutturmuş, okula gidip okuyacağım, diye.

Casım içini çekti. Şimdi o şeyhler olmasaydı biz bambaşka bir halde olurduk, dedi, tenini kaşıdı, devam etti: Söyle, Tosın Can, söyle, anlattıkların bu gece bitirdi beni.

— Sonra Şeyh şöyle dedi: «Öyle Bozo, öyle, doğrusunu söylemek gerekirse, alınmayasın, bu zamanın çocukları olmasındı daha iyi.» Sonra bana dönüp şöyle dedi: «Ulan oğlum, okumak biz Yezidi milletine günahtır, okumak senin neyine. Sizin babanız okumuş muydu yani, dedeniz okumuş muydu, şeyhleriniz, pirleriniz? Onlar okumamış da geçinip gitmemişler mi ki, siz de geçinip gitmeyesiniz? Vallahi, oğlum, Yezidi milletinin

durumu herkeslerden daha iyidir.» Şeyh böyle deyip sakalını sıvazlıyordu.

— Doğrudur, efendi, öyledir, diyordu amcam.

— Ah tosun, tam dediğin gibi, o yayık suratlı Evdo sık sık da bize gelir ve babama böyle anlatır.

— Öyle, Casım, size geldiğim gece, o akşamdı, artık sana dememiştim...

Casım uyukluyordu. Gece yarısıydı, soğuktan derisi keçeleşmişti; başını Casım'ın dizine koydu, uykuya daldılar. Sabaha dek orada yattılar. Şafak sökmeden önce bir otomobil gelip onlara yaklaştı, her ikisini o köşeden alıp otomobile koydular, götürdüler. Sabahleyin Casım ve Tosın gözlerini sıcak bir yatakta açıp şaşakaldılar. Bir kız yanlarına gelerek onların eski elbiselerini çıkardı, yeni kırmızı elbiseler giydirdi. Çekici, güzel elbiselerdi. Sonra onları hamama götürdüler.

— O kız kimdi, bir düş mü, yoksa gerçek mi?

— Bizi getirdikleri bu yer?..

Casım hayretler içinde kalmıştı, Tosın ise ondan beter bakakalmıştı.

— Biz sizi öksüzler yuvasına getirdik, bakın, burada sizin gibi çocuklar çok. Sizi okula vereceğiz, okuyup adam olacaksınız. Artık dilenmeyeceksiniz, yoksulluk çekmeyeceksiniz, sokaklara düşmeyeceksiniz. Hadi tez olun, gelip kahvaltı yapın, çay için.

Casım ve Tosın, kırmızı giysiler içinde, sevinçli, kızın ardından yürüyüp yemekhaneye gittiler. Orada ne kadar çok çocuk vardı! Otuz, kırk, yüzelliye yakın. Ne yana bakacaklarını şaşırdılar.

Yemek yiyip gezintiye çıktılar.

Günler geçti. İnsanlar yine Golovinski sokağında dolaşıyorlardı. Ama artık her iki çocuk orada yoktular. Biri Casım, diğeri Tosın idi. Ellerini onlara uzatıp: «Krasivi dyadya, dêngi davay» demiyor, yollarını kesmiyorlardı. Onlar şimdi okulda oturmuş, ders çalışıyor, okuma parçasını söküyorlardı:

«Biz... de... in-sa-nız...»

* *Eminê Evdal (1906 doğumlu) Sovyet Kürt yazarlarından.*

Çend Lawık Jı Aliye Dersım

Arêker : Zılfi

Wexta Şerê Mezın ê Ewlin, eşirên Dersımi, weki gele eşirên Kurdıstanê şerkırın dıji leşkerên Çariyê ku ketıbûn Kurdıstanê. Pıştre ji Gelê Kurd tevi gelê Tırk, berê emperyalistan da, ewên bu êrışi ser Anadoliyê kırıbûn; lı eniyê rojhılat, cenûb û rojava şerkır. Jı van kı lamên jêrin sê hew, *(Xelil, Hesen Qele* û *Şevdin)* lı ser eşirên Dersımê hatıne gotın, ewên ku lı eniyê Erzurmê şer dıkırın..

Pıştı şer, para gelê Kurd te nê zulm û kedxwari bû. Bına vê yekê ji gelê Kurd çend cara seri hılda. Bona van serhıldanan ji gelek klam hatın gotın...

Porê kılamek dılan e.

XELİL

Erzurım o, pey de bıra habe vami
Xelil koto wertê eskeri
Qırkeno zê sımşêrê Sami
Sıma ke sonê çê, Seneme ra vazê
Xelil nê kısiyo, biyo qumandarê Vani

Way way way!
Demenu de nino dayêne
Tekê to Xelil bıray

Erzurım o, pey de çar kosê ho sur o
Top u tıfangê na kafıri têde adır o
Mezela bırayê mı wedarê
Xelilê mı sebkan u çêr o

Way way way!
Demenu de nino dayêne
Tekê to Xelil bıray

Erzurım o, pey de seku be seku yo
Xelil vano «dılegê mı ke haqi ra est o
Çewresê mın u Seneme têkuyo»

Way way way!
Demenu de dayêne nino
Tekê to Xelil bıray

HESEN QALA

Koyê ondêri ra Hesen Qala
Guli Begê mı koun ra berz a
Sırê Dersımi çıqaş zor o
Eskerê Dersımi bıreso
Ondêra Hesen Qala de
To sero tıfang berzo
Be zorê tıfangi, lemın
Guli Begê mı werte ra vezo

Koyê ondêri ra Hesen Qala
Guli Begê mı koun ra cor a
Mıherebê biyo ra, sodır sıfaq o
Tıfang erjino, ma dame pêro
Kıle paniso, mıherebê zalımiy de
Adır vareno, dayê ma sero
Roji indi ho çarno
Ma ser de sono ko ro

Koyê ondêri ra Hesen Qala
Guli Begê mı bır u puli
Êrıso vêsayê de yena wendene kaxıta şiaye
Yê lazê İvrayimê Ali'yê Mıli
Deriya uzaxkore de sergırino, medaxê Dursi o
Bıra Guli serdê koyê Palandokeni
Dest u payê ma servetê
Tetıkê alamani sero kerdê kuli

ŞEVDİN

Şevdin o, Şevdin o
Sa Heyderê mı Şevdin o
Sıbêde ra tij zerk dana
Tede tıfang erjino
Dırvetın o Sa Heyder o
Kışiyo bırayê ho Dursun o
Vano «bıra pêrode, pêrodime
Ma rê pere vejino
Vano perê Tırki persena
Ax u yo nê werino»

Polate gına bırayê mı
Ca berê şıya vıyale
Dırvetê Şayê mı zondanê
Gureto life sale
Dormê to dost u dısmên o
Daax bıke, menale

Vano tı meterisê ho ra vaz mede
Kışina az mın u to ra çin o
Pêrode ma pêrodime
Az mın u to ra çin o

PORE

Porê Porê Porê
Pora mın a zerde
Porê remnê berde
Gılê dar u beri ser de

Porê sarê mı dezeno
Çênê ez nêwos o
Koçıkê awe mı de
Sola xêrê to mı reso

Porê sarê ho şuto
Hona hit o nê munıto
Derdê Pore ez werdo
Zerê cigera mı hencıto

Porê Porê Porê
Çêna na amıke
Destê ho destê mı ke
Ma şime zerê dunıke
Mı va Porê tı mı bıze
Ez tu kaṇ veyvıke

Dersim Yöresinden Halk Türküleri

Derleyen : ZILFİ

Birinci Dünya Savaşı sırasında Dersim aşiretleri, diğer pekçok Kürt aşireti gibi Kürdistan'a giren Çarlık ordusuna karşı savaştılar. Savaşı izleyen yıllarda Kürt halkı da Türk halkıyla omuz omuza, Anadolu'ya saldıran emperyalistlere karşı koydu, Doğu ve Güney cephesinde, daha sonra da Batı'da savaştı. Aşağıdaki türkülerden üçü *(Halil, Hasankale ve Şevdin)* Erzurum cephesinde çarpışan Dersim aşiretlerini anlatmaktadır.

Savaştan sonra ise Kürt halkının payına düşen yalnızca ulusal zulüm ve sömürü oldu. Kürt halkı bunun için de birçok kez ayaklandı. Bu ayaklanmalarla ilgili olarak da birçok türküler söylendi...

Porê ise bir aşk türküsüdür.

HALİL

Erzurum'un ötesinde sıra bademler
Halil dalmış askerlerin içine
Şam kılıcı gibi tepeliyor
Eve varırsanız söyleyin Senem'e
Halil ölmemiş, Van'a kumandan olmuş

Vay vay vay!
Kardeş Halil, senin gibisi
Demenler'de bile bulunmaz*

Erzurum'un dört köşesi bedendir
Gavurun topu-tüfeği ateş kusar
Kardeşimin mezarını kazın
Halilim namlı bir nişancı, namlı yiğittir

Vay vay vay!
Kardeş Halil, senin gibisi
Demenler'de bile bulunmaz

Erzurum'un ötesi taraçalı
«Tanrıdan bir dileğim varsa,» diyor Halil
«Senem'le kırkımız birleşsin»

Vay vay vay!
Kardeş Halil, senin gibisi
Demenler'de bile bulunmaz

* *Demenan* : Dersim'de savaşçılığıyla ünlü bir aşiret

HASANKALE

Şu meret Hasankale dağında
Guli Beyim dağlardan yücedir
Dersim sıradağları çetindir
Dersim askeri yetişsin
Şu meret Hasankale'de
Senin için silah sıksın
Tüfek gücüyle, anam
Guli Beyimi düşman arasından çıkarsın

Şu meret Hasankale dağında
Guli Beyim dağlardan yücedir
Çatışma başlamış, şafak vaktidir
Tüfekler patlıyor, düğüşüyoruz
Yanasıca zalim savaşta
Başımıza ateş yağıyor, anam
Artık güneş batıya yönelmiş
Üstümüzden aşıp batıyor

Şu meret Hasankale dağında
Guli beyim, orman ve tepeler
Yanası aş yerinde kara kağıt okunuyor
Mılı'li Ali gilin İbrahim'in oğlu
Ocağı batasıca yerde kaynıyor Dursun'un kırkının aşı
Kardeş Guli'nin üstünde Palandöken dağları
Kavlamış derisi el-ayağımızın
Alman tetiklerinde yaralar bağlamış

ŞEVDİN

Şevdin, Şevdin
Şah Haydar'ım Şevdin
Sabah güneşi parıldıyor
Ve Tüfek sesleri
Şah Haydar'ım yaralıdır
Vurulmuş, Dursun'un kardeşi
Diyor, «vur kardeşim, vuruşalım
Bize ödül verilecekmiş
Türk parasını sorarsan
Zehirdir, yenmez.»

Kardeşim mavzer kurşunuyla vurulmuş
Yatak götürün söğüt gölgesine
Şahımın yarası sızlıyor
Bir şal parçasına sarınmış
Çevrende dost-düşman var
Dayan, inleme...

«Siperinden çıkma» diyor,
«Ölürsek dölümüz yok
Vur, vuruşalım,
Çocuklarımız yok.»

PORE

Porê Porê Porê
Benim sarışın Porêm
Porê'yi kaçırıp götürdüler
Ağaçlıklar arasından

Porê başım ağrıyor
Kız, hastayım ben
Bir yudum su ver
Bana hayrın dokunsun

Pore saçlarını yıkamış
Islak, daha taramamış
Pore'nin derdi bitirdi beni
Deldi ciğerimi

Porê Porê Porê
Bibimin kızı
Elimden tut
Kilere gidelim
Beni al, dedim, Porê
Seni gelin edeyim

özgürlük yolu
aylık siyasi dergi

20 Lira